

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Diplomová práce

Vyživovací povinnost rodičů k dětem

Milan Beneš

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra soukromého práva a civilního procesu

Právo a právní věda

Právo

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jindřich Psutka, Ph.D.

Katedra soukromého práva a civilního procesu

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň, březen, 2012

Beneš Milan

Chtěl bych poděkovat vedoucímu mé diplomové práce, panu JUDr. Jindřichovi Psutkovi, Ph.D., za věnovaný čas, poskytnuté rady a informace. Dále bych chtěl také poděkovat své mamince a svému nevlastnímu otci, kteří mě po dobu studia podporovali. Děkuji.

Obsah

1. ÚVOD	1
2. VYŽIVOVACÍ POVINNOST RODIČŮ K DĚTEM A JEJÍ ÚPRAVA	3
2.1. Pojem výživného	3
2.2. Vyživovací povinnost rodičů k dětem z pohledu historie	4
2.3. Úprava vyživovací povinnosti v právních předpisech	8
2.4. Charakteristika vyživovací povinnosti rodičů k dětem	11
3. TRVÁNÍ VYŽIVOVACÍ POVINNOSTI	13
3.1. Vznik vyživovací povinnosti	13
3.2. Zánik vyživovací povinnosti	14
3.3. Problematika trvání vyživovací povinnosti	15
3.4. Obnova vyživovací povinnosti	18
4. PŘEDPOKLADY A PODMÍNKY VYŽIVOVACÍ POVINNOSTI RODIČŮ K DĚTEM	19
4.1. Subjekty vyživovací povinnosti	19
4.2. Způsob plnění vyživovací povinnosti	21
4.2.1. Zálohování a úspory výživného	23
4.3. Důvody stanovení výživného soudem	26
4.4. Dobré mravy	27
5. ROZSAH VYŽIVOVACÍ POVINNOSTI RODIČŮ K DĚTEM	30
5.1. Možnosti a schopnosti osoby povinné	31
5.2. Majetkové poměry osoby povinné	33
5.3. Odůvodněné potřeby oprávněného dítěte	34
5.4. Právo dítěte podílet se na životní úrovni rodičů	36
5.5. Majetek oprávněného dítěte	37
5.6. Osobní péče o dítě	39
5.7. Pomocné tabulky ke stanovení výživného	40
6. SPECIFICKÉ SITUACE URČOVÁNÍ VÝŽIVNÉHO	44
6.1. Povinný jako osoba samostatně výdělečně činná	44
6.2. Povinný ve vazbě nebo ve výkonu trestu	47
6.2.1. Přečin zanedbání povinné výživy	49
6.3. Povinný jako osoba nezaměstnaná	50
6.4. Povinný jako osoba zdravotně znevýhodněná	51
6.5. Vyživovací povinnost u společné a střídavé péče	53
6.5.1. Společná péče	54
6.5.2. Střídavá péče	55
6.6. Vyživovací povinnost při náhradní péči	56
6.6.1. Vyživovací povinnost při svěřením dítěte do výchovy jiné fyzické osoby	56
6.6.2. Vyživovací povinnost při svěřením dítěte do pěstounské péče	57
7. VYŽIVOVACÍ POVINNOST K DĚTEM S MEZINÁRODNÍM PRVKEM	59
7.1. Úprava vyživovací povinnosti rodičů k dětem v rámci Evropské unie	59
7.2. Haagský protokol o výživném z roku 2007	63
7.3. Úprava vyživovací povinnosti mezi Českou republikou a státy, které nejsou členy Evropské unie	64
8. PROCESNÍ ÚPRAVA VE VĚCÍCH VÝŽIVNÉHO RODIČŮ K DĚTEM	67
8.1. Řízení o vyživovací povinnosti k nezletilému dítěti	67
8.2. Řízení o vyživovací povinnosti ke zletilému dítěti	70
8.3. Nabytí zletilosti dítětem po zahájení řízení	71
8.4. Změna vyživovací povinnosti či jejího rozsahu	72

9. REKODIFIKACE OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU	75
9.1. Nový občanský zákoník a rodinné právo	76
9.2. Změny v úpravě vyživovací povinnosti rodičů k dětem v novém občanském zákoníku..	77
10. ZÁVĚR.....	80
11. RESUMÉ.....	82
12. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	

1. ÚVOD

Toto téma pro mou diplomovou práci jsem si vybral hned z několika důvodů. Tím hlavním důvodem bylo, že problematika vyživovací povinnosti byla jedním z prvních institutů, kdy jsem mohl své znalosti nabyté při studiu uplatnit v praxi. Okolnostmi jsem byl přinucen k tomu, že se mé první návrhy či vyjádření směřovaná soudu týkaly zrovna výživného rodiče k dítěti.

Sám jsem dítětem z rozvedeného manželství, ale v mém případě znám tuto problematiku spíše z druhé strany, protože můj otec již několik let svou vyživovací povinnost neplní. Zprvu jsem se tedy setkal spíše s podáváním trestních oznámení na policii nebo s trestními příkazy. Z občanskoprávního hlediska jsem měl možnost poznat tuto problematiku před necelými třemi roky, kdy byly mému nevlastnímu otci doručeny návrhy na zvýšení výživného k jeho dětem. Jeden na týkal zletilého syna a druhý syna nezletilého. V tomto případě však syn během řízení nabyt zletilosti.

To byl tedy ten zlom, kdy jsem začal psát vyjádření k soudu a kdy jsem měl poprvé možnost zasednout u soudu v jiné roli než jako veřejnost. Kromě vyjádření jsem se dostal také k tomu, že jsem postupně vypracoval návrh na zrušení vyživovací povinnosti či návrh na její snížení a měl jsem tedy další možnost přihlížet soudním řízením v případech, ve kterých jsem byl obeznámen se skutečnou situací a komplikovanými vztahy mezi účastníky.

Situace je taková, že je stále rozváděno veliké množství manželství. Z údajů Českého statistického úřadu vyplývá, že v roce 2010 bylo rozvedeno 30 783 manželství. Z tohoto počtu bylo 13 143 manželství bezdětných, v 9 853 z takto rozvedených manželství měli rodiče jedno dítě, dvě děti měli v 6 903 případech, a počet rozvedených manželství s větším počtem dětí byl v řádu stovek. Problematika výživného k dětem tedy bude aktuální neustále.

V minulém roce rozhodovaly soudy o výživném k dětem ve 28 038 případech. Z tohoto počtu byla vyživovací povinnost k dětem stanovena ve 21 004 případech, kdy v 19 450 případech byla vyživovací povinnost stanovena otci a pro matku to bylo v 1 831 případech. Oběma rodičům byla stanovena ve 413 případech a v 11 případech byla vyživovací povinnost stanovena jiné osobě. Další rozhodnutí o výživě bylo v 18 444 případech (z toho byla vyživovací povinnost zvýšena- 11 310, snížena- 1 731, stanovena- 3 818 a v 1 839 případech byla ponechána). Tyto informace jsem čerpal z výkazů ze statistických listů, které jsou vyhotovovány soudy z pravomocně skončených věcí civilní agendy.

Z demografické výroční knihy Organizace spojených národů vyplývá, že počet rozvodů v České republice za poslední roky se nijak výrazně neliší a osciluje kolem hranice 30 000 rozvedených manželství ročně. Podobná situace ohledně změn počtu rozvedených manželství panuje i ve většině ostatních evropských států. Sestupná tendence rozvodovosti je v Bulharsku, Rakousku, Litvě. Výraznější pokles je v Polsku a Španělsku. Nejradiálnější úbytek je zaznamenán na Ukrajině a v posledních letech také v Rusku. Vzestupný počet rozvodů je naopak v posledních letech zaznamenán ve Švédsku a Švýcarsku.

Svoji práci jsem rozdělil na osm kapitol. V úvodu práce se zabývám obecně pojmem vyživovací povinnosti, historickým vývojem vyživovací povinnosti rodičů k dětem a vývojem právních úprav na našem území. V další kapitole se věnuji vzniku a zániku tohoto druhu vyživovací povinnosti a jednu podkapitolu této kapitoly jsem věnoval problematice trvání vyživovací povinnosti z hlediska studia dítěte. Poté se zabývám tím, mezi kým může tento druh vyživovací povinnosti vzniknout a jaké jsou podmínky pro to, aby tomu tak bylo. Zde jsem začlenil i otázku dobrých mravů pro přiznání výživného dítěti, i když ustanovení ohledně nepřiznání výživného z tohoto důvodu bude častěji využíváno u výživného mezi manžely. U určování rozsahu výživného jsem se zaměřil na kritéria, ze kterých při rozhodování o výši výživného soud vychází a začlenil jsem i doporučující tabulky pro určení výživného, které vznikaly za exministrně spravedlnosti Daniely Kolářové. Rozhodl jsem se věnovat také vyživovací povinnosti k dítěti v případě, že je obsažen mezinárodní prvek a v poslední kapitole se věnuji rekonstrukci občanského zákoníku, která znamená jistě veliký počin v oblasti našeho soukromého práva.

Cílem mé práce je věnovat se určitým komplikovaným situacím, které mohou při určování výživného vznikat. Chtěl bych využít svých nevelkých zkušeností, které jsem mohl při jednání soudů nabýt. Zároveň pro mě bude přínosem, že si rozšířím znalosti ohledně této problematiky a také, že bych mohl nabyté znalosti v průběhu života uplatnit.

2. VYŽIVOVACÍ POVINNOST RODIČŮ K DĚTEM A JEJÍ ÚPRAVA

2.1. Pojem výživného

Samotný pojem „výživné“ není zákonem definován. Z úpravy, která je obsažena v zákonu o rodině č.94/1963 Sb. (dále jen „ZOR“) můžeme vyrozumět, že je jím myšleno zabezpečování a úhrada osobních potřeb mezi osobami, které jsou vůči sobě v příbuzenském nebo jiném obdobném rodinném vztahu.¹ Do okruhu těchto potřeb patří vedle stravy, oblečení, poskytování obydlí a dalších nezbytných potřeb k zajištění života člověka, také potřeby, které jsou duševního charakteru – potřeby kulturní (prostředky na vzdělání, sportovní aktivity, zájmy).²

Výraz výživného je používán zákonem o rodině ve dvojím smyslu (širším a užším). Za prvé je jím označena část třetí tohoto zákona. Toto označení se vžilo, i když není zcela přesné. Jde o zkratku vyjadřující jaká právní problematika je tímto ustanovením zákona řešena. Výživné není institutem, ani jeho názvem. Vhodnějším označením je „vyživovací povinnost“.³ „*Výživné je především označení majetkového souboru (věcí a jiných právních předmětů, o nichž platí, že jsou penězi ohodnotitelné), který poskytuje jedna osoba osobě druhé, aby ji vyživovala.*“⁴ Ve svém druhém významu (užším), pojem výživné označuje předmět práva či povinnosti. Jedná se tedy o plnění, kterým je někdo povinen vůči osobě druhé k zajištění jejích potřeb, a to na základě rozhodnutí vydaného na základě zákona a dle pravidel jím stanovených, nebo případně dle dohody, která byla uzavřena na základě zákona a je s ním v souladu.⁵

Pojmů „výživné“ či „vyživovací povinnost“ lze použít jako synonym. V zákonu o právu rodinném (zák. č.265/ 1949 Sb.) byl používán pojem „úhrada osobních potřeb“. Tento termín se však nevžil v právní praxi a v zákoně o rodině se zákonodárce navrátil k pojmu „výživné“, který byl používán v minulosti.⁶

Institut výživného je dále vnitřně rozčleněn a to na základě povahy osobního

¹ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O.: *Vyživovací povinnost*. Praha: Linde, 1995. s. 6. ISBN 80-85647-84-2.

² RADVANOVA, S., ZUKLÍNOVÁ, M.: *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*, 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 1999. s. 168. ISBN 80-7179-182-2.

³ Tamtéž s. 165-166.

⁴ KNAPPOVÁ, M.: *Občanské právo hmotné 3, 4.* aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, 2007. s. 150. ISBN 978-80-7357-230-3.

⁵ RADVANOVA, S., ZUKLÍNOVÁ, M.: *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*, 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 1999. s. 166. ISBN 80-7179-182-2.

⁶ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O.: *Vyživovací povinnost*. Praha: Linde, 1995. s. 6. ISBN 80-85647-84-2.

poměru mezi osobou oprávněnou a povinnou. Všechny druhy vyživovací povinnosti, které jsou v zákoně uvedeny mají některé společné rysy. Tyto rysy umožňují, aby byly určité skutečnosti upraveny společně pro všechny druhy. Společenské (společensko-ekonomické) funkce vykazují rozdíly u jednotlivých druhů výživného a z tohoto hlediska je vyživovací povinnost rodičů k dětem společensky nejvýznamnější.⁷

Výživné poskytované dítěti patří mezi základní instituty rodinného práva. Mezi vyživovacími povinnostmi je povinností základní. Trvá většinou nejdéle a z pohledu prostředků, které jsou vynakládány je také nejnákladnější a nejnáročnější. Je považována za povinnost, která je dána zákonem, ale také za základní morální povinnost rodičů, kteří ji v převážně většině případů vykonávají dobrovolně.⁸

2.2. Vyživovací povinnost rodičů k dětem z pohledu historie

Základ soukromého práva byl prakticky v celé Evropě tvořen recipovaným římským právem. V římském právu byla pravomoc otce nad dětmi bez hranic. Synové a dcery podléhali otci tolik, že bylo jejich postavení přirovnáváno k postavení otroků. Tato neomezená moc byla nazývána *patria potestas*. Ve staré patriarchální rodině měl otec nad syny a dcerami „*potestatem vitae necisque*“ – právo nad životem a smrtí. Tento poměr vylučoval, aby mezi otcem a dětmi vznikala jakákoliv práva a povinnosti, protože děti nebyly samostatným subjektem práv. Vše co nabyly, nabyly pro svého otce. V poměru mezi otcem a dětmi došlo k závažným změnám v době císařské. Za vlády Octaviána Augusta byla otci uložena povinnost zříditi dceři věno a otec také musel poskytovat dětem přiměřenou výživu. Neplnění povinnosti bylo sankcionováno, proto mohlo být vymáháno soudně mimořádným řízením (*extraordinaria cognitione*).⁹

V germánském právu byla otcova moc (nazývaná *Munt*) chápána jako právo otce ochraňovat dítě. Šlo tedy o ochranný vztah a toto právo bylo zřizováno v zájmu dítěte. Dítě mohlo nabývat majetek pro sebe a otcova moc nad ním končila okamžikem hospodářského osamostatnění dítěte.¹⁰

---

⁷ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O.: *Vyživovací povinnost*. Praha: Linde, 1995. s. 10. ISBN 80-85647-84-2.

⁸ HOLUB, M.: *Rodina a právo*. Praha: Práce, 1987. s. 59.

⁹ KINCL, J., SKŘEJPEK, M., URFUS, V.: *Římské právo*. Praha: C. H. Beck, 1995. s. 143-145. ISBN 80-7179-031-1.

¹⁰ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Dítě, rodina, stát: (Úvahy nad právním postavením dítěte)*. Brno: Masarykova univerzita, 1993. s. 62. ISBN 80-210-0694-3.

V průběhu dalšího historického vývoje ve většině zemí Evropy došlo k jakémusi splynutí římskoprávní patria potestas s germánskou Munt. Z panství nad dítětem se tedy postupně spíše stalo právo ochraňovat dítě, které je jeho rodič povinen řádně realizovat. Katolická církev upevnila své mocenské postavení (10.-13.st.) a to mělo ve většině evropských zemí ten následek, že úprava vztahů v rodině byla podřízena normám kanonického práva. Na našem území v době středověku z pohledu práva platilo římskoprávní postavení dětí vůči otci, tedy patria potestas. V té době se jednalo o nepřekonaný vzor. Horší postavení měly děti, které se narodily mimo manželství. Církví byly činěny veliké rozdíly mezi dětmi manželskými a nemanželskými. Nárok na výživu z počátku vůbec neexistoval. Změna v rodinných vztazích nastala až v období husitském a v době, která bezprostředně navazovala. Ovšem následující protireformace znamenala návrat k tradičnímu křesťanskému pojetí. Na Tridentském koncilu (1545-1563) církev jednoznačně formulovala své tradiční učení o manželství a rodině.¹¹

Pro oblast rodinného práva bylo významné období vlády císaře Josefa II. Za jeho vlády pokračovaly práce na kodifikaci soukromého práva, s kterými bylo započato již za vlády jeho matky císařovny Marie Terezie. Výsledkem bylo vydání prvního dílu Všeobecného občanského zákoníku v roce 1786. Zákoníkem byly upraveny i vztahy mezi rodiči a dětmi. Obsažen byl také patent z roku 1787, který zrovnoprávnil děti manželské i nemanželské. Konečná verze Všeobecného občanského (Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch - ABGB, č.946/1811 Soud.), která nabyla účinnosti dne 1. 1. 1812, obsahovala také ustanovení, která se týkala vztahů rodičů a dětí. Zákoník se vrátil zpět k nerovnoprávnému postavení mezi dětmi manželskými a nemanželskými.¹² Základem právního vztahu byla rodičovská moc příslušející oběma rodičům. Rodičům byla uložena povinnost pečovat o dítě. V § 141 bylo stanoveno, že především otec je povinen starat se o výživu. Matka měla pečovat o tělesnou výchovu a jejich zdraví. Vyživovací povinnost nezanikala dosažením určitého věku, trvala do doby dokud se děti nemohly samy uživit. Vedle moci rodičovské byla zachována i moc otcovská. Tato moc ovšem nenáležela nemanželskému dítěti. K tomu byla práva a povinnosti otce vyčerpány vyživovací povinností. Otec nesl náklady na výchovu i byli-li manželé rozvedeni nebo rozloučení (§142).

---

¹¹ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Dítě, rodina, stát: (Úvahy nad právním postavením dítěte)*. Brno: Masarykova univerzita, 1993. s. 61-68. ISBN 80-210-0694-3.

¹² VESELÁ, R., HRUŠÁKOVÁ, M., SCHELLE, K.: *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. 2. vyd. Praha : Eurolex Bohemia, 2005. s. 70. ISBN 80-86432-93-9.

Během první světové války byla provedena částečná revize občanského zákoníku. Ze tří novel se rodinného práva týkaly dvě. Třetí novela č.69/1916 ř.z. byla doplněna nařízením o generálním poručení č.196P1916 ř.z. a zasáhla do vzájemných poměrů mezi rodiči a dětmi. Cílem bylo i podpoření alimantačního práva dětí.¹³

*„Po vzniku ČSR bylo recepční normou (zákon č.11/1918 Sb. z a n., o zřízení samostatného státu československého) převzato dosavadní občanské právo platné na území bývalé rakousko-uherské monarchie. V Čechách, na Moravě a ve Slezsku byly manželské a rodinné poměry upraveny obecným zákoníkem občanským rakouským z roku 1811, ve znění doplňujících novel“.*¹⁴ Za existence první republiky bylo měněno manželské a rodinné právo řadou dílčích zákonů. Šlo např. o zákon č.256/1921 Sb., o ochraně dětí v cizí péči a dětí nemanželských či zákon č.4/1931 Sb., na ochranu osob oprávněných požadovat výživu nebo zaopatření (alimantační zákon).¹⁵ V paragrafu prvním tohoto zákona je stanoveno: *„Kdo je právně zavázán vyživovati, vychovávat nebo zaopatřiti jiného a nemá jmění nebo stálých příjmů, aby z nich mohl úplně uhraditi potřebný náklad, je povinen vykonávati podle možnosti a podle svých schopností takovou činnost, aby z jejího výtěžku mohl řádně dostáti tomuto svému závazku“.*¹⁶ Pokud ten, kdo byl povinen vyživovat nebo zaopatřovat jiného neplnil svoji povinnost a vystavil tím osobu oprávněnou tomu, že byla vydána nouzi a nebo musela být podporována někým jiným, aby této nouzi nebyla vystavena, byl potrestán soudem za přestupek (§8). Další změny byly přerušeny následnými událostmi- obsazením našich zemí a druhou světovou válkou. Do konce roku 1949 u nás nebylo rodinné právo jednotně upraveno a kodifikováno. Rodinné právní vztahy byly upraveny v rámci předpisů občanského práva, které ovšem nebyly většinou platné jednotně pro celé území republiky. Pouze málo otázek bylo upraveno společnou československou úpravou.¹⁷

V roce byl v Československu přijat zákon č.57/1948 Sb., o zálohování výživného dětem. Jím bylo umožněno poskytování záloh na výživné občanům ve věku do 18 let a výjimečně do 24 let v případě, že vymáhání výživného bylo pro

¹³ VESELÁ, R., HRUŠÁKOVÁ, M., SCHELLE, K.: *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. 2. vyd. Praha : Eurolex Bohemia, 2005. s. 75. ISBN 80-86432-93-9.

¹⁴ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. XXI. ISBN 978-80-7400-061-4.

¹⁵ VESELÁ, R., HRUŠÁKOVÁ, M., SCHELLE, K.: *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. 2. vyd. Praha : Eurolex Bohemia, 2005. s. 77. ISBN 80-86432-93-9.

¹⁶ § 1 zákon č. 4/1931 Sb., zákon na ochranu osob oprávněných požadovati výživu, výchovu nebo zaopatření

¹⁷ ČEŠKA, Z., TICHOTOVÁ, Z.: *Československé rodinné právo*, 1. vydání. Praha: Panorama, 1985. s. 65.

oprávněného obtížné. Docházelo ke změnám, ale určitá forma státem poskytovaného náhradního výživného byla u nás zachována až do roku 1993.

Téhož roku byla vytvořena komise pro rekodifikaci v oblasti rodinného práva. Za tímto účelem došlo k navázání úzké spolupráce s Polskem a byla vytvořena Stálá československo-polská právnícká komise. Vzorem nové legislativy bylo sovětské právo, které zastávalo názor rovnosti mezi mužem a ženou a rovnosti mezi dětmi narozenými v manželství a mimo ně. Sovětské právo zastávalo také názor, že rodinné právo netvoří součást občanského práva. Text českého a polského návrhu zákona byl skoro stejný. Pravidla, která se týkala vyživovací povinnosti rodičů k dětem, byla stejná úplně.¹⁸

Následujícího roku 1949 byl přijat zákon o právu rodinném, který nesl číslo 265/1949 Sb. V účinnost vstoupil 1. ledna roku 1950 a projevil se v něm společenské změny a zásady, které byly obsaženy v Ústavě 9. května (ústavní zákon č.150/1948 Sb.). Byl opět odstraněn rozdíl v právním postavení mezi dětmi manželskými a nemanželskými. Dle § 35 tohoto zákona se rodiče měli starat o tělesný a duševní rozvoj dětí. Měli pečovat o jejich výživu tak, aby svou prací a podle svých schopností byly připraveny přispívat ku prospěchu společnosti.¹⁹ Vztahy mezi rodiči a dětmi byly upraveny na principu rovnoprávnosti otce a matky. Došlo totiž ke zrušení moci otcovské a místo toho měli rodiče nad dětmi tzv. moc rodičovskou. Nezáleželo na tom zda byli rodiče manžely.²⁰ Zákon stanovil přesný okruh osob, které vůči sobě měly vzájemnou vyživovací povinnost a bylo určeno v jakém pořadí se k alimentaci povolávaly. Rozsah vyživovací povinnosti byl určen odůvodněnými potřebami osoby oprávněné a na druhé straně také výdělečnými a majetkovými možnostmi osoby povinné. Povinnost výživy trvala až do doby, než se bylo dítě schopno samo žít. Tento zákon představoval ve své době v právním řádu veliký pokrok. Odpovídal podmínkám a potřebám, které vyžadovala nově vznikající společnost.²¹ K druhé kodifikaci rodinného práva se u nás přistoupilo po přijetí nové Ústavy ČSSR z roku 1960. Ve své podstatě šlo o velkou novelu zákona o právu rodinném. Zákon o rodině totiž navazuje, pokud jde o hlavní zásady úpravy a

---

¹⁸ KORNEL, M. Kam kráčíš vyživovací povinnost rodičů k nezletilým dětem?. *Právní rozhledy*, 2011, č. 3, s. 83. ISSN 1210-6410.

¹⁹ § 35 zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném

²⁰ ŠTĚPINA, J.: *Rodinné právo: výklad zákona o právu rodinném s dodatkem o dědickém právu v rodině socialistické*. Praha: Orbis, 1958. s. 68.

²¹ Důvodová zpráva ze dne 1. listopadu 1963 k zákonu č. 94/1963, o rodině

koncepti jednotlivých rodinně právních vztahů, na úpravu obsaženou v zákoně o rodinném právu z roku 1949.²²

2.3. Úprava vyživovací povinnosti v právních předpisech

Základním zdrojem právní úpravy rodinného práva je Listina základních práv a svobod, kdy je v čl. 32 vymezen rámec ústavní ochrany rodiny a rodina pod ochranou zákonů. Pro výživné je důležitá zdůrazněná rovnoprávnost dětí narozených v manželství i mimo ně.²³

Nemůžeme zapomenout na ustanovení čl. 10 Ústavy České republiky. V tomto článku je zakotveno, že: „*Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu*“.²⁴

Za prameny rodinného práva je tedy třeba uvést i několik mezinárodních smluv. Na začátku je nutné zmínit Úmluvu o právech dítěte z roku 1989. U nás byla publikována pod číslem 104/1991 Sb. a v účinnost vstoupila dne 6. února 1991. Ve vztahu k výživnému lze uvést další mezinárodní smlouvy. Jde o Úmluvu o uznání a vykonatelnosti rozhodnutí o vyživovací povinnosti k dětem, která byla podepsána dne 15. dubna 1958 v Haagu (č.14/1974 Sb. jako vyhláška ministra zahraničních věcí, účinná od 24. 9. 1970), Úmluva o vymáhání výživného v cizině podepsaná dne 20. června 1956 v New Yorku, pro nás účinná od 2. listopadu 1958 (č.33/1959 také jako vyhláška ministra zahraničních věcí) .

Přistoupením České republiky do Evropské unie se pro nás staly závazné i prameny práva EU. Z hlediska rodinného práva jde o nařízení Rady č. 2201/03, o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti (zvané také jako Brusel II. Bis) . Vyživovací povinnost byla v rámci komunitárního práva regulována nařízením Rady č.44/2001, o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních. Dne 30. ledna 2009 vstoupilo v platnost nařízení Rady č.4/2009, o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovací povinnosti. Použitelné začalo být od 18. června 2011.

---

²² ČEŠKA, Z., TICHOTOVÁ, Z.: *Československé rodinné právo*, 1. vydání. Praha: Panorama, 1985. s. 69.

²³ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ M.: *České rodinné právo*, 3. přepracování a doplněné vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006. s. 28. ISBN 80-7239-192-5.

²⁴ čl. 10 zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v platném znění

Výše již byla zmíněna druhá rekonstrukce rodinného práva. Jejím výsledkem byl zákon č.94/1963 Sb., o rodině. Tento zákon nabyl účinnosti dne 1. dubna 1964. Úpravě vyživovací povinnosti je věnována celá třetí část tohoto zákona pod názvem „výživné“.

Konkrétně se jedná o §§ 85-103. Tato část zákona se dále dělí na šest hlav, ve kterých jsou obsaženy jednotlivé vyživovací vztahy mezi jednotlivými členy rodiny. Toho se týkají §§ 85-95. V poslední hlavě, která je pojmenována „společná ustanovení“ jsou upraveny společné otázky pro úpravu obsaženou v ostatních hlavách. „*Osnova vychází při novém celkovém pojetí vyživovací povinnosti z úvahy, že občané plní převážně své povinnosti, jak vyplývají ze vztahů mezi rodiči a dětmi, mezi příbuznými a mezi manžely, dobrovolně a nepovažují výživu, kterou svým blízkým poskytují, za povinnost uloženou zákonem, nýbrž za povinnost morální*“.²⁵

Zákon o rodině byl samozřejmě i několikrát novelizován. Největší změnu znamenala tzv. velká novela provedená zákonem č.91/1998 Sb. (úplné znění pod č.210/1998 Sb.). Tato novela zavedla několik nových institutů a zásad v ustanoveních §§ 85-103, které se významně dotýkají vyživovací povinnosti rodičů k dětem. Přinesla zlepšení postavení nezletilých dětí a jejich ochrany tím, že posílila ochranu majetkových zájmů nezletilých dětí (správa majetku, vyživovací povinnost rodičů k dětem).²⁶ Ke změnám došlo i ve společných ustanoveních týkajících se vyživovací povinnosti. Soud má k určení výživného zkoumat při hodnocení schopností a možností povinného, zda se povinný bez důležitých důvodů nevzdal výhodnějšího zaměstnání či výdělečné činnosti nebo majetkového prospěchu, popř. zda nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika. Odstavec druhý § 96 stanovil, kdy nelze výživné přiznat. Původně zákon o rodině stanovil, že jej nelze přiznat pokud by bylo v rozporu se zásadami morálky socialistické společnosti. Po novele došlo k nahrazení tím, že jej nelze přiznat pokud by bylo v rozporu s dobrými mravy.²⁷ Touto novelou byly zavedeny také dvě výjimky z pravidla, že výživné se platí pravidelně měsíční částkou splatnou k rukám rodiče, který má dítě svěřeno do výchovy. Ustanovením § 85 odst. 2 byla prolomena zásada, že výživné je určeno k uspokojení okamžitých aktuálních potřeb. Byla zavedena možnost tvorby úspor z placeného výživného. Výživné tedy nemá mít pouze spotřební charakter. Druhou výjimkou bylo, že pokud se jedná o výživné pro dítě, tak v případech hodných zřetele může být soudem

²⁵ Důvodová zpráva ze dne 1. listopadu 1963 k zákonu č. 94/1963 Sb., o rodině

²⁶ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ M.: *České rodinné právo*, 3. přepracování a doplněné vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006. s. 31. ISBN 80-7239-192-5.

²⁷ § 96 odst. 1,2 zákon č. 91/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině

rozhodnuto o povinnosti složit peněžní částku (opatření, které zaručí pravidelnou výplatu měsíčních splátek) pro výživné, které bude splatné v budoucnu. To se uplatňuje v případech, kdy není úplná jistota, že nebude v odpovídající hodnotě plněno po celou dobu vyživovací povinnosti.²⁸ Paragraf č. 85 odst. 2 byl doplněn o větu druhou, která říká, že dítě má právo se podílet na životní úrovni svých rodičů. Když spolu tedy rodiče dítěte nežijí a každý z nich má jinou životní úroveň, tak má dítě nově právo podílet se na životní úrovni rodiče, jehož životní úroveň je vyšší.²⁹

Novelou č.259/2008 Sb. účinnou od 1. září 2009 byl změněn § 98. Původně šlo výživné přiznat tři roky zpětně od zahájení soudního řízení, ale jen pouze pro děti nezletilé. Nově od této novely lze výživné zpětně přiznat i dětem zletilým.

Rodinné právo patří k odvětvím soukromého práva, jehož základ je tvořen občanským právem. Zákon o rodině 94/1963 Sb. úzce navazuje na občanský zákoník 40/1964 Sb. Úprava jejich vzájemných vztahů je obsažena v § 104 ZOR takto:

*„Ustanovení občanského zákoníku se použijí tehdy, nestanoví-li tento zákon něco jiného“.*³⁰ Občanský zákoník je tedy ve vztahu lex generalis vůči zákonu o rodině.

Soudní řízení ve věcech rodinněprávních je upraveno občanským soudním řádem (zák. č.99/1963 Sb., v platném znění) .

Ve vztazích s mezinárodním prvkem týkajících se vyživovací povinnosti je úprava obsažena v kolizních normách zákona č.97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, v platném znění.

Výživného se dotýkají i předpisy veřejného práva. Jedná se např. o zákony: č.110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, v platném znění, č.359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění, či o zákon ČNR č.586/1992 Sb., o daních z příjmů, v platném znění.

Pokud dojde k tomu, že vyživovací povinnost není plněna, dochází k naplnění skutkové podstaty přečinu § 196 trestního zákoníku, zák. č.40/2009 Sb., v platném znění.

---

²⁸ NOVÁ.H. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*. 2008, č. 1 - 2, s. 33. ISSN 1210-6348.

²⁹ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 403. ISBN 978-80-7400-061-4.

³⁰ § 104 zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, v platném znění

2.4. Charakteristika vyživovací povinnosti rodičů k dětem

Vyživovací povinnost rodičů k dětem má významné postavení v rámci třetí části zákona o rodině, která je nazvaná „výživné“. Jde o nejvýznamnější a nejdůležitější druh vyživovací povinnosti a je mu věnováno i nejvíce pozornosti. Systematicky je proto zařazeno na přední místo mezi všemi druhy vyživovacích povinností. Úprava je obsažena v hlavě první nazvané vzájemná vyživovací povinnost rodičů a dětí, kdy jde o §§ 85-86, dále i v hlavě šesté nazvané „společná ustanovení“ – §§ 96-99 a § 103. Zde se na všechny děti vztahuje § 97 odst. 2 a § 103. Jen na nezletilé děti se vztahuje § 97 odst. 3 a § 99 odst. 1. Můžeme tedy říct, že vzhledem k počtu ustanovení se jedná i o úpravu nejrozsáhlejší.³¹

*„Výživné je určeno k zajištění plynule a průběžně vznikajících nákladů na osobní potřeby, a to současně s přihlédnutím k určité rezervě nutné na úhradu nákladů vzniklých jednorázově“.*³²

Vyživovací povinnost vůči svému dítěti mají oba rodiče a nezáleží na tom zda mají rodičovskou zodpovědnost či zda jsou v jejím výkonu nějak omezeni. Vyživovací povinnost rodičů není shodná. To znamená, že nemá stejný rozsah. Není ani společná a nerozdílná (solidární).³³ Podíl rodiče na výživě je tedy určován schopnostmi, možnostmi a majetkovými poměry.

Vyživovací povinnost rodičů k dětem vzniká přímo ze zákona, proto není k jejímu vzniku třeba rozhodnutí soudu. Soud rozhoduje, když vyživovací povinnost není jedním z rodičů plněna nebo pokud se rodiče na plnění nedohodnou. Toto rozhodnutí nezakládá vyživovací povinnost, ale pouze ji deklaruje.

Za rodiče jsou považovány osoby, jejichž rodičovství je určeno na základě zákona. Jde tedy o osoby, které jsou s dítětem právně příbuzné v prvním stupni přímé linie. Jedná se i osoby, kterým bylo rodičovství založeno na základě rozhodnutí soudu o osvojení.³⁴

Právo na výživné je nepromlčitelné. Promlčitelné je ovšem právo na jednotlivá opětuující se plnění výživného. Jednotlivé dávky výživného lze promlčet a to po třech letech, jelikož se v tomto případě používá obecná úprava, která je

---

³¹ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 394. ISBN 978-80-7400-061-4.

³² KÁRNÍK, V. Rozhodnutí ve věcech rodinněprávních- stavební spoření a výživné. *Soudní rozhledy*, 2003, č. 1, s. 15. ISSN 1211-4405.

³³ KNAPPOVÁ, M.: *Občanské právo hmotné 3, 4. aktualizované a doplněné vydání*. Praha: ASPI, 2007. s. 159. ISBN 978-80-7357-230-3.

³⁴ Tamtéž s. 160.

obsažena v občanském zákoníku. Pokud bylo výživné pro dítě přiznáno pravomocným rozhodnutím soudu, tak se jednotlivé částky promlčují až po uplynutí deseti let.³⁵

---

³⁵ § 98 zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, v platném znění

3. Trvání vyživovací povinnosti rodičů k dětem

Trvání vyživovací povinnosti rodičů k dětem je upraveno hned v prvním ustanovení institutu vyživovací povinnosti. V tomto ustanovení je ovšem vymezen pouze zánik této povinnosti a o vzniku vyživovací povinnosti se nezmiňuje.³⁶

Vyživovací povinnost rodičů k dětem trvá do doby dokud se děti nejsou schopny samy žít. V širším výkladu to je chápáno jako schopnost samostatně uspokojovat všechny své potřeby (myšleno jako hmotné, kulturní, bytové). Schopnost k tomu, aby se dítě samo živilo, není závislá na dosažení konkrétní věkové hranice. Proto tedy není důvod k tomu, aby byla vyživovací povinnost rodičů k dětem omezována před dosažením konkrétní věkové hranice.³⁷ Vyživovací povinnost tedy může zaniknout i před dosažením zletilosti. K tomu dojde v případě, že dítě již pracuje a je schopno si hradit své potřeby. Dosažení zletilosti má hlavně význam z hlediska procesního. „V našem rodinném právu není stanovena jednoznačná věková hranice- jak je tomu kupř. v právu sociálním, kde je limit pro určité dávky stanoven do 26 let, avšak přesto by neměla být vyživovací povinnost prodlužována tak, aby to hraničilo s dobrými mravy“ .³⁸ Vyživovací povinnost tedy není časově omezena.

3.1. Vznik vyživovací povinnosti

Vznik vyživovací povinnosti rodiče ke svému dítěti se váže k okamžiku narození dítěte. Narozením vznikne mezi dítětem a jeho rodičem osobní vztah. Tento vztah je základem vyživovací povinnosti.³⁹ Vztah rodič a dítě vzniká u matky narozením a u otce je to uplatněním jedné ze tří podmínek otcovství. U obou platí i právní moc rozhodnutí soudu o osvojení dítěte. Na roveň biologickému rodičovství je totiž postaveno rodičovství založené osvojením. Pro tuto vyživovací povinnost není podstatné zda jsou rodiče manžely, ani zda jsou nositeli rodičovské zodpovědnosti.⁴⁰

---

³⁶ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 396. ISBN 978-80-7400-061-4.

³⁷ Srov. R 100/1967

³⁸ NOVÁ, H.: Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*. 2008, č. 1 - 2, s. 35. ISSN 1210-6348.

³⁹ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O.: *Vyživovací povinnost*. Praha: Linde, 1995. s. 98. ISBN 80-85647-84-2.

⁴⁰ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 395. ISBN 978-80-7400-061-4.

Vyživovací povinnost rodičů k dětem vzniká přímo ze zákona. K jejímu vzniku tedy není třeba rozhodnutí soudu. Zákon předpokládá, že rodič bude plnit tuto svoji povinnost dobrovolně. Pokud ale nastane situace, že jeden z rodičů svoji povinnost neplní nebo spolu nejsou rodiče na způsobu plnění dohodnuti, pak dojde k tomu, že o výživném rozhoduje soud. Soud svým rozhodnutím vyživovací povinnost nezakládá. Soudním rozhodnutím dojde k tomu, že je tato povinnost deklarována a to ode dne, kdy rodič přestal dobrovolně svoji povinnost plnit. Vyživovací povinnost může být tedy určena i za dobu minulou.⁴¹

3.2. Zánik vyživovací povinnosti

Jak už bylo napsáno výše, tak vyživovací povinnost rodičů k dětem není časově omezena. Může být ale podmíněna určitými skutečnostmi, které budou mít za následek zánik vyživovací povinnosti. V určitých případech půjde o zánik definitivní (tedy absolutní). Jde o tři případy: a) zemře rodič nebo dítě, b) dojde k úspěšnému popření otcovství dítěte (právní vztah mezi subjekty zanikne ke dni právní moci rozsudku o popření otcovství), c) nezrušitelným osvojením dítěte.⁴² U ostatních forem náhradní výchovy (pěstounská péče, svěření dítěte do výchovy jiného občana než rodiče) to nezpůsobuje zánik vyživovací povinnosti. Zánik této povinnosti nezpůsobuje ani zbavení rodičů jejich rodičovských práv.⁴³

Vyživovací povinnost může zaniknout také relativně. Zde ovšem nastává to, že vyživovací povinnost může být obnovena. Nejčastějším okamžikem vyživovací povinnost k dětem je nabytí schopnosti dítěte žít se samo z odměny za svou práci. Tento důvod patří k důvodům, které nepůsobí samy od sebe. Působí jako podklad rozhodnutí soudu. Nastane-li tedy tento důvod, tak se povinný může domáhat toho, aby soud zrušil jeho vyživovací povinnost. Okamžik zrušení vyživovací povinnosti musí být v rozhodnutí určen přesným datem.⁴⁴

Schopnost žít se samo, může dítě ztratit z některých důvodů, a pak dojde k obnově vyživovací povinnosti. Důvodem může být to, že dítě pracuje, ale opět začne studovat nebo zdravotní důvody dítěte. Ojedinelý příjem dítěte (např. brigáda

---

⁴¹ ČEŠKA, Z., TICHOTOVÁ, Z.: *Československé rodinné právo*, 1. vydání. Praha: Panorama, 1985. s. 230.

⁴² HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 397. ISBN 978-80-7400-061-4.

⁴³ VESELÁ, R., HRUŠÁKOVÁ, M., SCHELLE, K.: *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. 2. vyd. Praha : Eurolex Bohemia, 2005. s. 230. ISBN 80-86432-93-9.

⁴⁴ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O.: *Vyživovací povinnost*. Praha: Linde, 1995. s. 103. ISBN 80-85647-84-2.

v době školních prázdnin), které jinak studuje a připravuje se na své budoucí povolání, neovlivňuje zpravidla vyživovací povinnost rodičů.⁴⁵

Vyživovací povinnost může zaniknout i tak, že oprávněné dítě uzavře manželství. Zde totiž vznikne ze zákona vyživovací povinnost mezi manžely. Tato vyživovací povinnost k manželovi předchází vyživovací povinnosti dětí (§91 odst. 3 ZOR). Zánik vyživovací povinnosti by měl být vysloven k návrhu soudem v celém rozsahu nebo v části, ve které je poskytována zákonem.⁴⁶ Rodiče plní vyživovací povinnost ke svému dítěti podpůrně jen v případě, když ji není schopen plnit vůbec nebo v plné míře manžel.⁴⁷

Vyživovací povinnost zaniká také tím, že osoba, která je povinna vyživovat své dítě, ztratí schopnost plnit vyživovací povinnost a sama se stane odkázanou na výživu od jiné osoby. To je ale výjimečný případ.⁴⁸

Může dojít k tomu, že dítě nikdy nenabude schopnost, aby se živilo samo. Jde o případy, kdy je dítě postiženo vážnou tělesnou vadou, nebo psychickou chorobou, která mu nedovolí, aby se podle svých sil a schopností zapojilo do pracovního procesu. Pak trvá vyživovací povinnost rodičů až do smrti dítěte.⁴⁹

V dnešní době může být velice problematické stanovit, kdy je dítě schopné samo se živit a tím pádem se těžko vymezuje konec vyživovací povinnosti. Nastává zde problém u dospívajících nebo dospělých dětí, protože pokud tyto děti ukončí studium a jejich rodičům zanikne vyživovací povinnost, tak se často stane, že děti po nějaké době nastoupí znovu do školy. Ať už k dokončení studia, jeho doplnění nebo prohloubení.⁵⁰ Kdy však toto brát jako pokračování na budoucí povolání a kdy už ne?

3.3. Problematika trvání vyživovací povinnosti

V případě relativního zániku vyživovací povinnosti je zde možnost, že může být vyživovací povinnost obnovena. Tento problém může nastat u dospívajících nebo dospělých dětí, protože pokud tyto děti ukončily studium, tak vyživovací povinnost

⁴⁵ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 402. ISBN 978-80-7400-061-4.

⁴⁶ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 397. ISBN 978-80-7400-061-4.

⁴⁷ Srov. R 4/1972

⁴⁸ ČEŠKA, Z., TICHOTOVÁ, Z.: *Československé rodinné právo*, 1. vydání. Praha: Panorama, 1985. s. 224.

⁴⁹ Tamtéž s. 233.

⁵⁰ NOVÁ.H. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*. 2008, č. 1 - 2, s. 35. ISSN 1210-6348.

zaniká. Často ovšem dojde k tomu, že po určité době znovu nastoupí zpět do školy, aby buď studium dokončily, nebo si jej doplnily a prohloubily. Kdy se jedná o pokračování přípravy na budoucí povolání a kdy je již nadstandardem? Každý případ se musí hodnotit zvlášť, ale existují určitá pravidla. Další studium by mělo probíhat v zařízení, které je zařazeno do sítě škol. Dále by mělo alespoň rámcově navazovat na předešlé vzdělání, kterého dítě dosáhlo. Rámcově by mělo navázat na dosavadní dosaženou kvalifikaci a prohlubovat ji.⁵¹

Častá je situace, kdy sice dítě dokončí studium na gymnáziu, ale není přijato ke studiu na vysoké škole, a tak nastoupí do zaměstnání a je schopno žít se samostatně. Vyživovací povinnost rodičů tedy zanikne. V případě, že se například po roce na vysokou školu dostane a pozbude tak schopnosti samostatně uspokojovat své potřeby, tak se vyživovací povinnost rodičů obnovuje.⁵²

Za pokračování přípravy na budoucí povolání pro absolventy škol lze v případě nedostatku vhodných pracovních příležitostí považovat i další studium, které umožní, aby si absolvent našel zaměstnání v jiném oboru, než na který se do té doby zaměřoval.⁵³ Pokud je dítě přijato k dennímu studiu na střední škole po tom co skončilo učební poměr a projevilo předpoklady k vyššímu vzdělání, tak ještě nenabylo schopnost, aby se samostatně živilo. Proto k němu bude vyživovací povinnost rodičů dále trvat.⁵⁴

V poslední době není výjimkou, že pokud se dítě nedostane na vysokou školu, tak jde na rok studovat jazykovou školu. Určitá nadstandardní studia, jazykové kurzy atd., které vedou ke zvyšování kvalifikace dítěte, ale nenavazují na jeho dosažené vzdělání a považují se za odůvodněné v případě, že možnosti, schopnosti a případně majetkové poměry povinného jsou značné. Je také nutné přihlídnout k tomu, jestli je výuka celodenní.⁵⁵

V nálezu sp. zn. II. ÚS 2623/09 ze dne 7.4.2010 šlo o to, že se povinný otec domáhal zrušení vyživovací povinnosti k dítěti, které odmaturovalo na Střední škole pro knihkupce a nakladatelské pracovníky a v dalším školní roce nastoupilo studovat na Konzervatoř. Soud prvního stupně dospěl k tomu, že dítě je schopno se samo žít. Dítě poukazovalo na to, že hru na hudební nástroj studovalo již během studia

---

⁵¹ NOVÁ, H. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 1 - 2, s. 35. ISSN 1210-6348.

⁵² HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 397. ISBN 978-80-7400-061-4.

⁵³ Srov. R 11/1993

⁵⁴ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 412. ISBN 978-80-7400-061-4.

⁵⁵ Tamtéž s. 397.

na Základní umělecké škole a uvedlo, že rozhodující není to, že se rozhodlo studovat jinou školu, nýbrž že si jako své budoucí povolání vybralo hudbu. Podle Ústavního soudu nešlo o situaci, kdy by dítě zahájilo po maturitě studium na další střední škole stejného typu a stupně, která by nijak nenavazovala na jeho předchozí vzdělání, kterého dosáhlo. Ústavní soud byl proti úvaze odvolacího soudu, že oprávněné dítě pokračuje ve studiu na jiné škole téhož stupně, která dosažené vzdělání nijak nerozvíjí, z toho důvodu, že konzervatoř je škola s uměleckým zaměřením a pro studium je třeba absolvovat specifickou přípravu, která probíhá paralelně s docházkou do běžné školy. Ústavní soud tedy dospěl k tomu, že v souvislosti s rozšiřujícími se možnostmi se zvýšil důraz, který je kladen na doplnění vzdělání a při hodnocení schopnosti, aby se dítě živilo nebo rozvíjelo další studium v oblasti hudby, se má preferovat zájem na zvýšení kvalifikace dítěte. Podle Ústavního soudu by postupem soudu mohlo dojít k zásahu do práva na svobodnou volbu povolání a přípravu na něj, která je garantována v čl. 26 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Nastávají případy, kdy je dítě tzv. věčným studentem. Bezprizorně prostřídá několik vysokých škol, ale do pracovního procesu se nezapojí. Zde se rozhodování soudců liší.

Byl jsem přítomen soudnímu řízení o zrušení vyživovací povinnosti rodiče k dítěti, kdy byl odpůrce studentem již třetí různé vysoké školy, když předtím ani na jedné vysoké škole nesplnil podmínky pro postup do dalšího ročníku a nebo sám studium ukončil. Navíc poslední zvolenou vysokou školu studoval v kombinovaném studiu. Kdy za studiem dojížděl maximálně dvakrát do měsíce a to na pátek a sobotu. Situace se mi v tomto případě zdála jasná pro to, aby byla vyživovací povinnost k dítěti zrušena, i když paní soudkyni se to tak jasné nezdálo a z počátku se zdráhala, nakonec ale svým rozhodnutím vyživovací povinnost k dítěti zrušila.

Něčím podobným se zabýval Ústavní soud ve svém usnesení sp. zn.II. ÚS 1146/07 ze dne 7.6.2007. Kdy šlo o to, že syn povinného studoval od září roku 2000 na vysoké škole v magisterském studiu. V akademickém roce 2003/2004 přestoupil na jiný obor v bakalářském studijním programu, ale nesplnil podmínky pro to, aby postoupil do dalšího ročníku. V následujícím akademickém roce nastoupil ke studiu jiného oboru s předpokládaným ukončením studia v červnu roku 2007. Otec podal dne 12. dubna 2006 návrh na zrušení vyživovací povinnosti k synovi ode dne 1. července 2004. Soud zrušil vyživovací povinnost ke dni podání návrhu, tedy od 12. dubna 2006 a odvolací soud toto rozhodnutí potvrdil. Otec namítal v ústavní

stížnosti, že soudy aplikovaly nesprávně § 99 odst. 2 ZOR, kdy odmítly zrušit vyživovací povinnost s účinností přede dnem návrhu a náleželo by mu tak vrácení poskytnutého výživného. Otec se tím cítil být tedy poškozen. Dnes je situace taková, že výživné lze změnit zpětně i u zletilých dětí a to od novely ZOR provedené zákonem č. 259/2008 Sb., kterým se mění zákon č.99/1963 Sb., občanský soudní řád. Obecné soudy měly za to, že poslední studium syna nelze mít za řádné a že tedy k okamžiku ukončení předcházejícího studia skončila otcí povinnost přispívat synovi na výživu. Názor obecných soudů, že právo na vzdělání je sice ústavně zaručeno, ale studium dítěte podporovaného vyživovací povinností nemůže trvat donekonečna, shledal Ústavní soud jako správný. V tomto případě Ústavní soud nepovažoval ústavní stížnost za opodstatněnou a odmítl ji z důvodu, že syn měl poslední zjištěné vzdělání ukončit ve svých 25 letech.⁵⁶

3.4. Obnova vyživovací povinnosti

Vyživovací povinnost, která již jednou zanikla přímo ze zákona nebo rozhodnutím soudu, se může v některých situacích znovu obnovit. To je umožněno tím, že vyživovací povinnost je založena na osobním vztahu mezi oprávněným a povinným. Musí dojít k obnově podmínek, které způsobují existenci vyživovací povinnosti.

Nejčastějším důvodem obnovy vyživovací povinnosti je, že dítě ztratí schopnost, aby se samo živilo, pokud si samo tento stav nezavinilo. Dítě, které nabylo schopnost se samo živit, může pokračovat v přípravě na budoucí povolání studiem na střední škole nebo i na vysoké škole. Zvláštním případem oživení vyživovací povinnosti je i zrušení osvojení dle § 73 odst. 1 ZOR. Zde se obnoví osvojenčova práva a povinnosti k původní rodině a tím pádem tedy i vyživovací povinnost rodičů.⁵⁷

---

⁵⁶ Srov. II. ÚS 1146/07

⁵⁷ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O.: *Vyživovací povinnost*. Praha: Linde, 1995. s. 107. ISBN 80-85647-84-2.

4. Předpoklady a podmínky vyživovací povinnosti rodičů k dětem

Zákonem je stanovena celá řada podmínek a předpokladů pro vznik práva na výživné a vyživovací povinnost. Základem je existence osobního, rodinného vztahu. Ten je dán u dětí nezletilých existencí rodičovské zodpovědnosti. U dětí již zletilých je dán předpoklad trvání vyživovací povinnosti skutečností, že nejsou schopny samy se žít.⁵⁸

Vyživovací povinnost rodičů k dětem vzniká, jestliže jsou dány následující předpoklady:

- a) potřebnost na straně dítěte (jeho odkázanost na výživu)
- b) schopnosti, možnosti a majetkové poměry rodiče umožňující výživné poskytovat
- c) soulad s dobrými mravy.

ad a) Za potřeby dítěte musíme považovat všechny jeho potřeby, které jsou nutné pro život kulturního člověka. Míra potřeby se musí posoudit podle každého případu. Liší se podle věku dítěte, jeho fyzické a duševní vyspělosti, zdravotním stavu atd.⁵⁹

ad c) Dle ustanovení § 96 odst. 2 ZOR nelze výživné přiznat pokud by to bylo v rozporu s dobrými mravy. Ve vztahu k nezletilým dětem je toto ustanovení nutné vždy vysvětlovat dle mimořádné ochrany zájmů a blaha dítěte, která je zakotvena v Úmluvě o právech dítěte (104/1991 Sb.). I při pochybnostech o správnosti a morálnosti jednání nezletilého je upřednostňována zásada co nejintenzivněji chránit zájmy tohoto dítěte.⁶⁰

4.1. Subjekty vyživovací povinnosti

Vyživovací povinnost a tomu odpovídající právo na výživné obecně může vzniknout jen osobám, které jsou navzájem v určitém vztahu. Jde o majetkové

---

⁵⁸ NOVÁ.H. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 1 - 2, s. 31. ISSN 1210-6348.

⁵⁹ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ M.: *České rodinné právo*, 3. přepracování a doplněné vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006. s. 258-259. ISBN 80-7239-192-5.

⁶⁰ NOVÁ.H. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 1 - 2, s. 32. ISSN 1210-6348.

právo.⁶¹ Subjekty u vyživovací povinnosti jsou vždy dítě a rodič. Dítě jako oprávněný subjekt a rodič dítěte jako subjekt povinný. Tyto dva subjekty jsou k sobě vázány rodinněprávním vztahem od okamžiku narození dítěte. Změny v určení subjektu jsou pouze výjimečné a musí se opírat přímo o zákon. Pojem „rodič“ je třeba chápat ve smyslu právním. To znamená, že je jím osoba, která má podle právního řádu postavení rodiče.⁶²

„Dítětem se rozumí příbuzný v řadě přímé, tj. v prvním stupni. Úmluva o právech dítěte považuje za dítě každou lidskou bytost zásadně mladší osmnácti let. Zákon o rodině mezi dětmi zletilými a nezletilými diferencuje, avšak pro uplatnění institutu vyživovací povinnosti mezi rodiči a dětmi hraje hranice osmnácti let roli spíše v rovině procesní.“⁶³ Dítě osvojené má stejné postavení, protože dle § 63 ZOR vzniká osvojením stejný vztah jako mezi rodiči a dětmi.

Za rodiče jsou považováni matka a otec. Matkou je žena, která dítě porodila. Za otce je považován muž, kterému svědčí některá ze tří zákonných domněnek otcovství, které jsou stanoveny v §§ 51, 52, 54 ZOR. Vyživovací povinnost, tak vznikne manželce matky, kterému svědčí dle § 51 ZOR domněnka otcovství. Pokud nesvědčí tato zákonná domněnka otcovství manželce matky, tak je za otce považován muž, kterému bylo otcovství určeno souhlasným prohlášením obou rodičů dle § 52 ZOR nebo rozhodnutím soudu § 54 ZOR. Vyživovací povinnost náleží oběma rodičům. Každý ji ale plní sám za sebe, nejedná se tedy o solidární závazek. Plnění jednoho z rodičů v plné výši nezbavuje vyživovací povinnosti druhého rodiče.⁶⁴

I zde mají stejné postavení jako rodiče osvojitelé. Vyživovací povinnost byla § 88 odst. 2 ZOR stanovena také příbuzným, kdy předci a potomci mají vůči sobě vzájemnou vyživovací povinnost. Tak může být vyživovací povinnost stanovena prarodičům či praprarodičům a to v případě, že rodiče nemohou své vyživovací povinnosti dostát. Pojem „nemohou dostát“ je třeba chápat jako neschopnost nebo nemožnost se živit samostatně a tím tedy nemožnost svoji vyživovací povinnost plnit. Soudní praxí je tento pojem vykládán extenzivně jako nevymahatelnost.⁶⁵ Pokud je příbuzných na stejné úrovni vyživovací povinnosti

---

⁶¹ Srov. 30 Cdo 2128/2003

⁶² NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O.: *Vyživovací povinnost*. Praha: Linde, 1995. s. 63-64. ISBN 80-85647-84-2.

⁶³ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 395. ISBN 978-80-7400-061-4.

⁶⁴ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O.: *Vyživovací povinnost*. Praha: Linde, 1995. s. 63. ISBN 80-85647-84-2.

⁶⁵ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 433. ISBN 978-80-7400-061-4.

několik, pak ji plní každý z nich takovým dílem, který odpovídá poměru podle jeho schopností, možností a majetkových poměrů ke schopnostem, možnostem a majetkovým poměrům ostatních.⁶⁶

Vyživovací povinnost náleží oběma rodičům. Každý ji ale plní sám za sebe, nejedná se tedy o solidární závazek. Plnění jednoho z rodičů v plné výši nezabavuje vyživovací povinnost druhého rodiče.

Do 31.12.2006 bylo možné, aby v některých případech přešel nárok oprávněného na stát. Umožňovalo to ustanovení § 102 ZOR, podle kterého přecházel na stát nárok na soudem stanovené výživné do výše poskytovaného příspěvku na výživu. To neměnilo nic na osobní povaze vyživovací povinnosti rodičů k dětem.⁶⁷ Toto ustanovení však zrušil zákon č.112/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o životním a existenčním minimu a zákona o pomoci v hmotné nouzi.

To, že se vyživovací povinnost váže na konkrétní osoby má některé právní důsledky. Tím hlavním je, že způsobuje nepřevoditelnost povinnosti, respektive práva. Nemůže dojít k převedení vyživovací povinnosti ani právním úkonem povinného, ani dohodou povinného a osoby, která má na výživné právo. Právním úkonem oprávněného, ani dohodou mezi oprávněným a povinným nelze právo na výživné ani postoupit.⁶⁸

4.2. Způsob plnění vyživovací povinnosti

Způsoby plnění vyživovací povinnosti rodičů k dětem budou rozdílné podle toho, zda povinná osoba plní svou povinnost dobrovolně či nikoliv.

Pokud žijí rodiče a děti ve společné domácnosti, tak bude pravidlem, že se tato povinnost plní převážně naturálně. Tedy přímým uhrazováním osobních potřeb (poskytnutím bydlení, výkonem osobní péče o oprávněného). Bude také docházet k částečnému plnění této povinnosti v penězích na uspokojování potřeb dítěte mimo domácnost. V případech, kdy stanoví vyživovací povinnost soud, může být tato povinnost plněna pouze v penězích. Rozhodnutí soudu musí znít na určitou částku.⁶⁹

---

⁶⁶ KOVÁŘOVÁ, D. Výživné mezi rodinnými příslušníky- nebývá to jednoduché. *Právo a rodina*, 2005, č. 5, s. 8. ISSN 1212-866X.

⁶⁷ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O.: *Vyživovací povinnost*. Praha: Linde, 1995. s. 64. ISBN 80-85647-84-2.

⁶⁸ RADVANOVÁ, S., ZUKLÍNOVÁ, M.: *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*, 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 1999. s. 167. ISBN 80-7179-182-2.

⁶⁹ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O.: *Vyživovací povinnost*. Praha: Linde, 1995. s. 64-65. ISBN 80-85647-84-2.

Při srovnání s jinými druhy plnění je plnění výživného plněním výjimečným. Toto plnění je zásadně dlouhodobé, setrvalé a opakující se. Většinou se plní v penězích, i když nelze vyloučit plnění věcné, pokud s ním oprávněný souhlasí.⁷⁰ Zákon stanoví, že výživné se plní v pravidelných opětvujících se částkách, které jsou splatné měsíc předem (§97 odst.1 ZOR). To je určeno hlavně pro případy, kdy je výživné stanovenou soudem. Normálně jsou totiž potřeby všech členů rodiny uspokojovány plynule a běžně podle naléhavosti a v rámci daných možností. Splatnost výživného předem dává oprávněnému jistotu, že bude schopen v následujícím měsíci pokrýt své potřeby. Proto je nutné stanovit v soudním rozhodnutí i den splatnosti v měsíci. Na povinném je, aby si hospodaření s příjmy zařídil tak, aby svou povinnost plnil ve lhůtě, která byla určena soudním rozhodnutím.⁷¹ Osobně jsem se v návrzích i rozsudcích ohledně výživného nejčastěji setkal s tím, že výživné má být zapláceno předem do 15.dne v měsíci.

Rozhodnutí č. 5/1991 stanovilo, že ze zákona o rodině nelze dovodit, aby byl povinný rodič povinen poskytovat kromě měsíčního výživného na dítě ještě další jednorázový příspěvek na úhradu některých osobních potřeb oprávněného.⁷² Výživné totiž tvoří ohodnocení průměru potřeb. Jeho stanovením není vyloučeno, že v jednom měsíci budou náklady na potřeby dítěte vyšší nebo nižší. Není možné ani požadovat trvalý příplatek k výživnému např. příspěvek na zaplacení školy v přírodě, zaplacení aktivit v době prázdnin, atd.⁷³

Vyživovací povinnost není možné splnit jednorázovým zaplacením částky. „*Dohoda rodičů nezletilého dítěte, podle níž jeden z nich se zavazuje složit ve prospěch nezletilého jednorázově částku k plné úhradě výživného do zletilosti dítěte, neodpovídá ustanovením zákona o rodině týkajícím se výživného a nemůže být proto soudem schválena.*“⁷⁴ Zákon ale připouští výjimku z tohoto pravidla. U výživného pro dítě je možné, aby soud rozhodl o povinnosti složit peněžní částku pro výživné, které bude splatné v budoucnu (§97 odst.2 ZOR). Tomuto se budu věnovat v další podkapitole této kapitoly.

V penězích je ustanovováno i výživné za minulou dobu. O výživné lze žádat až tři roky zpětně. Dlužné výživné je potřeba odlišit od měsíčních částek

⁷⁰ KNAPPOVÁ, M.: *Občanské právo hmotné 3, 4.* aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, 2007. s. 155. ISBN 978-80-7357-230-3.

⁷¹ RADIMSKÝ, J., RADVANOVÁ, S. a kolektiv. : *Zákon o rodině- komentář.* Praha: Panorama, 1989. s. 366. ISBN 80-7038-0454.

⁷² HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář.* 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 401. ISBN 978-80-7400-061-4.

⁷³ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O.: *Vyživovací povinnost.* Praha: Linde, 1995. s. 66. ISBN 80-85647-84-2.

⁷⁴ Srov. R 23/1982

běžného výživného. Povinnému může být povolena splatnost dlužného výživného ve splátkách. Ty jsou obvykle splatné s běžným výživným.⁷⁵

Za výživné nemůžeme považovat příležitostná plnění v době styku otce s dětmi, která nepřekračují svou povahou výdaje, které nelze na výživné počítat z toho důvodu, že šlo o běžné dárky či jiná podobná plnění, jež nesměřovala k uspokojování odůvodněných potřeb dítěte ve smyslu § 96 odst. 1 ZOR, v platném znění.⁷⁶

Výživné je možné plnit i v naturáliích. Například nákupy potřebných věcí, úhradou nákladů na studování. To je zohledněno i při vyčíslení nedoplatku na výživném, když dojde zpětně za dobu minulou ke zvýšení výživného. Takto zohledněny by neměly být dary a dárky. Problémem může být stanovení hranice mezi nimi a pořizováním potřebných věcí k plnění vyživovací povinnosti. To je třeba posoudit konkrétně podle jednotlivého případu s ohledem na okolnosti pořízení, na majetkovou situaci v rodině atd. Vyživovací povinnost je plněna také osobní péčí o dítě. U malého dítěte je vyživovací povinnost rodiče, který o dítě pečuje osobně, vykompenzována osobní péčí zcela. Se stárnutím dítěte se tato kompenzace snižuje. Je ale nutné hodnotit případ od případu. S přibývajícím věkem dítěte začíná příprava do školy, zajištění aktivit ve volném čase. U dětí, které jsou zdravotně postižené jde o specifickou situaci, která je vždy velice náročná na péči o dítě.⁷⁷

4.2.1. Zálohování a úspory výživného

Jak již bylo psáno v jedné z předchozích kapitol, tak novelou zákona o rodině č. 91/1998 Sb. byla zavedena výjimka z pravidla, že výživné se platí pravidelně měsíčně. Jde o ustanovení § 97 odst. 2 ZOR, podle kterého může soud v případech hodných zvláštního zřetele rozhodnout o povinnosti složit peněžní částku pro výživné, které bude splatné v budoucnosti. To ovšem jde jen v případě, že je osobou oprávněnou dítě.

Zároveň mají být soudem učiněna opatření, která zaručí pravidelnou výplatu měsíčních částek ve stanovené výši. Kromě vyčíslení celkové částky, která představuje zálohu na výživné splatné v budoucnu musí být vyčísleny i

---

⁷⁵ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O.: *Vyživovací povinnost*. Praha: Linde, 1995. s. 66. ISBN 80-85647-84-2.

⁷⁶ Srov. Tzn 172/1996

⁷⁷ NOVÁ, H. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 1 - 2, s. 33. ISSN 1210-6348.

jednotlivé pravidelně se opakující částky. Nejde o zproštění vyživovací povinnosti povinného poukázáním jednorázové částky, protože vyživovací povinnost trvá do té doby, než je dítě schopno se samo živit. V době, kdy soud rozhoduje o výši zálohy na výživné splatné v budoucnosti není známo, jak dlouho bude na straně dítěte trvat stav odkázanosti na výživu a jaké budou jeho odůvodněné potřeby.⁷⁸

Bylo uvedeno, že tuto možnost lze užít jen v případech hodných zvláštního zřetele. Tato možnost nebude tedy využívána příliš často. *„Za případy hodné zvláštního zřetele je možné považovat takové situace, kdy povinný má nepravidelné příjmy (např. sezónní zaměstnanci), zdědí značné prostředky (ale lze usuzovat, že nebude schopen s nimi smysluplně hospodařit), podniká a prokazatelně podstupuje majetková rizika (a jsou obavy, že by výživa dítěte nebyla v budoucnu řádně zajištěna), má v plánu delší pobyt v zahraničí (a vymáhání výživného by bylo problematické) apod.“*⁷⁹

Ve výroku soudního rozhodnutí je stanoven i určitý účet na který má být částka složena. Je nutné věnovat pozornost i výběru peněžního ústavu. Měl by být renomovaný a spolehlivý a měli by jej určit rodiče. Musí být zajištěno, aby žádný z rodičů nemohl uloženými prostředky disponovat jiným způsobem, než je stanoveno. Pokud jsou rodiče k výběru peněžního ústavu nečinní, je vybrán soudem a ten založí účet. K tomuto účtu má možnost vydat trvalý příkaz k úhradě výživného, které bylo stanoveno.⁸⁰

Zákonem č.91/1998 Sb. Byla také zavedena možnost tvorby úspor z placeného výživného a to ustanovením § 85a odst. 2. V případech, kdy to majetkové poměry rodiče umožňují, se může za odůvodněné potřeby dítěte považovat i tvorba úspor, která má zabezpečit především studium. Zákon hovoří o tvorbě úspor k zabezpečení přípravy na budoucí povolání, v tomto ustanovení (§85 odst.2 ZOR) ale používá slova „zejména“. Úsporami tedy umožňuje zabezpečit i jiné finančně náročné odůvodněné potřeby dítěte, které v budoucnosti teprve vzniknou. Nemusí se tedy jednat o založení vkladní knížky, může jít třeba o založení stavebního spoření, životního pojištění, atd.⁸¹ Soud tedy může rodiči uložit povinnost poskytovat dítěti měsíčně na výživu určitou částku a vedle toho

⁷⁸ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 472. ISBN 978-80-7400-061-4.

⁷⁹ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 472. ISBN 978-80-7400-061-4.

⁸⁰ NOVÁ, H. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 1 - 2, s. 33. ISSN 1210-6348.

⁸¹ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Rodinné právo v aplikační praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000. s. 34. ISBN 80-7179-293-4.

povinnost, aby další částku ukládal na účet u peněžního ústavu nebo povinnost platit stavební spoření, životní pojištění apod.⁸² Tato možnost je využívána zvláště u dobře situovaných rodičů. Ti se tak nemusejí obávat, že z prostředků, které jsou určeny dítěti, bude neoprávněně čerpat i jiná osoba. Přispívají tak k zabezpečení budoucnosti svého dítěte. Soud má za úkol učinit opatření, aby takto naspořené prostředky nepoužil nikdo pro jiný účel.⁸³ Výživné má totiž osobní charakter a nemá sloužit k tomu, aby z něho byly uspokojovány potřeby jiných osob.

V době socialismu bylo literaturou uváděno, že výživné mělo spotřební charakter. Soudní praxe od konce 60. let a začátku 70. let zásadně trvala na požadavku spotřebního charakteru výživného. Bylo judikováno, že výživné má sloužit ke spotřebnímu určení. Má být zdrojem čerpání prostředků k uspokojení všech odůvodněných potřeb dítěte, které jsou v době, kdy je výživné plněno. Výživné tedy nemělo vést k postupné tvorbě dlouhodobých úspor. Touto novelou zákona o rodině tedy byly odstraněny pochybnosti vyslovované v literatuře, zejména zda má mít výživné spotřební charakter či nikoli. Můžeme se dočíst, že tak bylo zabráněno možné diskriminaci dětí, jejichž rodiče spolu nežijí nebo neplní výživné dobrovolně.⁸⁴

Já osobně se přikláním k tomu, že výživné by mělo mít spotřební charakter. Mělo by sloužit k tomu, aby byly pokryty potřeby, které dítě má a nemělo by sloužit k něčemu jako je např. zmiňované stavební či jiné spoření. K vysoce stanovenému výživnému se stavím celkově negativně, tím se ale budu zabývat v následující kapitole. Ponechal bych tedy na povinném rodiči zda chce dítěti spořit do budoucna a nestanovil bych mu to jako jeho povinnost. Jeho povinnost je zabezpečovat dítě po dobu, kdy není schopno se samo žít. Nevidím tedy důvod pro to, aby by měl povinnost zabezpečovat oprávněného i dále do života, byť jen částečně. Mezi oprávněným a povinným nemusí často panovat zrovna nejlepší vztahy. Pokud jsou jejich vztahy ideální, tak se domnívám, že povinný sám od sebe bude svému dítěti spořit či jinak vypomáhat.

---

⁸² VESELÁ, R., HRUŠÁKOVÁ, M., SCHELLE, K.: *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. 2. vyd. Praha : Eurolex Bohemia, 2005. s. 196. ISBN 80-86432-93-9.

⁸³ NOVÁ, H. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 1 - 2, s. 33. ISSN 1210-6348.

⁸⁴ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 403. ISBN 978-80-7400-061-4.

4.3. Důvody stanovení výživného soudem

Aby mohl soud rozhodovat o výživném, musí dojít ke splnění určitých podmínek, které jsou výslovně stanoveny v zákoně. Podmínky pro rozhodování se liší, jedná-li se o vyživovací povinnost k dítěti nezletilému nebo zletilému. U dítěte zletilého stačí tvrzení oprávněného, že vyživovací povinnost k němu není plněna. U nezletilého dítěte jsou podmínky stanoveny přímo v zákoně o rodině.⁸⁵ O výživném pro nezletilé dítě rozhoduje soud z úřední povinnosti. O výživném pro zletilé dítě rozhoduje soud jen na návrh zletilého dítěte.

Důvody se kterými zákon o rodině spojuje nutnost úpravy výživného pro nezletilé děti:

- 1) Před rozvodem rodičů, kdy se upravuje vyživovací povinnost k dítěti po dobu po rozvodu (26odst.1 ZOR).
- 2) Rodiče spolu žijí, ale jeden z nich dobrovolně neplní vyživovací povinnost (§86 odst.2 ZOR).
- 3) Rodiče spolu již nežijí (není podstatné zda jsou manžely či ne) a nedohodnou-li se na výživném (§50 odst.1, §86 odst.1 ZOR).
- 4) Při řízení o určení otcovství soudem, s kterým je spojeno řízení o výchově a výživě nezletilého dítěte (§113 OSŘ).
při rozhodování soudu o umístění dítěte v pěstounské péči nebo péči jiné osoby (§45 odst.1, 45a odst.1 ZOR)⁸⁶.

Tento poslední příklad není v zákoně výslovně uveden, ale vyplývá z ustanovení § 45 ZOR, že v zájmu zajištění řádné výchovy dítěte soud vymezuje rozsah práv a povinností rodičů k dítěti. S tím je jako důsledek spojena úprava vyživovací povinností⁸⁷.

Pokud jde o výživné pro nezletilé dítě, tak může být mezi oprávněným a povinným uzavřena dohoda o plnění vyživovací povinnosti. Tato případná dohoda musí být schválena rozhodnutím soudu.

---

⁸⁵ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O.: *Vyživovací povinnost*. Praha: Linde, 1995. s. 66-67. ISBN 80-85647-84-2.

⁸⁶ VESELÁ, R., HRUŠÁKOVÁ, M., SCHELLE, K.: *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. 2. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. s. 197. ISBN 80-86432-93-9.

⁸⁷ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O.: *Vyživovací povinnost*. Praha: Linde, 1995. s. 69. ISBN 80-85647-84-2.

4.4. Dobré mravy

Požadavek chování se v souladu s dobrými mravy patří k tradičním zásadám občanského (soukromého) práva. V našem občanském právu je pojem dobrých mravů používán ve dvou situacích, které se liší podle obecnosti uplatnění:

1) Nejobecnější význam má ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák., kterým je stanoven zákaz výkonu práv a povinností pokud je v rozporu s dobrými mravy,

2) mimo toto obecné pravidlo se občanský zákoník odvolává na dobré mravy na různých místech jeho úpravy u skupiny případů tam, kde chce doplnit formální pravidla občanského práva mravními nepsanými pravidly, které jsou považovány v dané společnosti za nezbytné k řádnému fungování společenských vztahů.⁸⁸

„Zákon sám žádné vymezení tohoto pojmu nepodává a tento pojem vymezuje – i když nikoliv jednotně – teorie a praxe. Podle převažujícího výkladu výkon práva v rozporu s dobrými mravy znamená, že se výkon práva ocitá v rozporu s uznávaným míněním rozhodující částí společnosti, které ve vzájemných vztazích mezi lidmi určuje, jaký má být výkon práv tak, aby byl v souladu se základními a obecně respektovanými zásadami mravního řádu demokratické společnosti (se zásadou slušnosti, poctivosti, čestnosti, vzájemnou úctou, tolerancí, důvěrou atd.).“⁸⁹

Dobré mravy tedy představují mimoprávní hodnoty, které jsou společné určité společnosti a ta je chápe jako minimum slušnosti spravedlivě uvažujících jedinců. Jde sice o mimoprávní hodnoty, ale i tak je jim právním řádem přiznána právní relevance, protože právem nemohou být připuštěny právní úkony přičící se standardu lidského chování, morálky, etiky. Soudní moc tedy nemá takovýmto právním úkonům poskytovat právní ochranu.⁹⁰

V rodinném právu lze ustanovení o dobrých mravech použít na základě § 96 odst. 2 zákona o rodině nebo na základě vztahu subsidiarity občanského zákoníku k zákonu o rodině (§104 ZOR). Zákon o rodině je ve vztahu k občanskému zákoníku

⁸⁸ FIALA, J. a kolektiv : *Občanské právo*. Praha: ASPI, 2006, s. 11. ISBN 80-7357-212-5.

⁸⁹ ŠVESTKA, J. a kolektiv: *Občanský zákoník I*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 67. ISBN 978-80-7179-108-6.

⁹⁰ SALAČ, J.: *Rozpor s dobrými mravy a jeho následky v civilním právu: obrahové meze platnosti právních úkonů(smluv) z hlediska rozporu se zákonem, dobrými mravy a veřejným pořádkem*. Praha: C. H. Beck, 2000. s. 173. ISBN 80-7179-349-3.

zákonem speciálním, tak se na vztahy výživného použije ustanovení § 96 odst. 2 ZOR. Na zbylé rodinněprávní vztahy se dle § 104 ZOR použije občanský zákoník. Soulad s dobrými mravy je jednou z podmínek, aby existoval nárok na výživné (96 odst. 2 ZOR). Nárok na výživné oprávněnému vznikne, ale vzhledem k okolnostem může být v rozporu s dobrými mravy, aby bylo výživné povinným poskytováno.

Nepřiznání výživného pro rozpor s dobrými mravy podle ustanovení § 96 odst. 2 ZOR se váže k chování osoby oprávněně. Nikoliv k jednání jiných osob, ať už osob povinných nebo osob třetích.⁹¹

Ve vztahu rodiče a nezletilého dítěte by měl být předpoklad dobrých mravů posuzován citlivě. Vyživovací povinnost rodiče k nezletilému dítěti nezanikne, i když se toto dítě dopustilo nějakého zavrženíhodného jednání proti svému rodiči a byla nařízena ústavní nebo i ochranná výchova. Je totiž nutné přihlídnout k tomu, že rodič má vychovávat dítě a má pečovat o jeho mravní vývoj. Svým osobním životem a chováním má být rodič příkladem svému dítěti.⁹² Již výše jsem psal o tom, že ve vztahu k nezletilým dětem je nutno vysvětlovat toto ustanovení dle mimořádné ochrany zájmů a blaha dítěte, která je zakotvena v Úmluvě o právech dítěte. Dochází k upřednostňování zásady, aby byly co nejvíce chráněny zájmy dítěte.

Nepřiznání výživného nezletilému dítěti dle § 96 odst. 2 ZOR je tedy vyloučeno před dosažením jeho patnáctých narozenin. U zletilého dítěte může k nepřiznání výživného dojít jen v případě, že se dítě zachová k rodiči povinnému výživou tak negativním (závadným) způsobem, jenž co do rozsahu a intenzity již koliduje s dobrými mravy. Půjde například o situace, kdy dítě projevuje zjevnou neúctu k povinnému rodiči, chová se k němu vulgárně takovým způsobem, který je naprosto neslučitelný s dobrými mravy ve společnosti.⁹³ Dalšími případy kdy nebude výživné zletilému dítěti přiznáno je, že dotyčné dítě ukončilo školní docházku a nikde nepracuje, i když může nebo v případě, že si dítě prostředky ke své obživě opatřuje trestnou činností.⁹⁴

Domnívám se, že k aplikaci ustanovení § 96 odst. 2 ZOR ve vztahu výživného k dětem nedochází moc často. Osobně jsem byl při soudním řízení, které se týkalo zvýšení výživného, kdy oprávněné dítě při výslechu uvedlo, že se svým rodičem nechce mít nic společného, že chce od povinného dostávat peníze a pouze

---

⁹¹ Srov. sp. zn. III. ÚS 606/04

⁹² HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 464. ISBN 978-80-7400-061-4.

⁹³ Srov. sp. zn. 10 Co 976/2005

⁹⁴ VESELÁ, R., HRUŠÁKOVÁ, M., SCHELLE, K.: *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. 2. vyd. Praha : Eurolex Bohemia, 2005. s. 197. ISBN 80-86432-93-9.

k tomu, že je mu povinný dobrý. To bylo soudem úplně přehlédnuto a já se domnívám, že by tomu tak být nemělo. V tomto případě si dokážu představit to, že výživné sice oprávněnému přiznáno bude, ale ne v takové míře v jaké by oprávněnému náleželo běžně. Dítě má ze zákona povinnost své rodiče ctít a respektovat (§35 ZOR), proto považuji za možné, aby bylo takto dítě vlastně sankcionováno za své chování. Samozřejmě ne ve všech případech, protože v některých případech si může sám rodič výživou povinný za to, jaký postoj k němu jeho dítě zaujalo. Pro podporu svého názoru se mi podařilo najít rozhodnutí Městského soudu v Praze č.j. Co 242/2002- 512. V něm šlo o to, že sedmnáctiletá dcera se odmítala stýkat s otcem a při výslechu vyjádřila i svou neúctu k němu. Takové chování je podle názoru soudu nutné přičítat matce dívky, ale i dívce samotné. Soud dospěl k tomu názoru, že dívka má nárok na výživné jen v tom rozsahu, který bude sloužit k uspokojování základních potřeb spotřebního charakteru, které dívka má (oblečení, strava, nutné pomůcky pro studium). Pro své chování nemá nárok na to, aby se podílela na vyšší životní úrovni svého rodiče. Nemá také nárok na výživné, které by ji normálně náleželo ve smyslu ustanovení § 85 odst.2 ZOR.⁹⁵

---

⁹⁵ Srov. sp. zn. Co 242/2002- 512

5. Rozsah vyživovací povinnosti rodičů k dětem

Obecně mají rodiče přispívat na výživu vůči svým dětem podle svých schopností, možností a majetkových poměrů, přičemž dítě má právo na to, aby se na životní úrovni svých rodičů podílelo (§85 odst.2 ZOR). Rodiče mají tuto povinnost společně. Neplní ji stejný dílem, ale právě v takové poměru, který jejich možnostem a schopnostem odpovídá.⁹⁶ Pokud nastane situace, kdy je výživné určováno soudem, tak soud při určení výši výživného přihlíží k odůvodněným potřebám osoby oprávněné (dítěte) a ke schopnostem, možnostem a majetkovým poměrům osoby povinné (§96 odst.1 ZOR). Soud přihlíží také k tomu, kdo z rodičů a v jaké míře pečuje o dítě osobně (§85 odst.3 ZOR). Takto má soud postupovat i v případě, že mají rodiče více společných dětí, protože nelze stanovit výživné pro všechny děti jednou částkou. Každé dítě je v pozici oprávněného zvlášť a samostatně a je nutné posoudit jeho odůvodněné potřeby individuálně.⁹⁷

Je tu určitý vztah mezi odůvodněnými potřebami dítěte a možnostmi rodičů, který vyplývá z toho, že mezi těmito subjekty má platit zásada stejné životní úrovně.⁹⁸ Tyto odůvodněné potřeby se mohou lišit i u dětí stejně starých se srovnatelnými potřebami. V případě, že jsou schopnosti a možnosti povinné osoby omezené, tak se to promítá do rozsahu odůvodněných potřeb dítěte, které se budou uspokojovat jen v omezeném rozsahu.⁹⁹

Kromě těchto obecných pravidel pro určování výše výživného se u nás závazně nepoužívají žádné tabulky, určitý podíl z příjmu rodiče, ani jiné matematické metody. Není stanovena minimální ani maximální výše výživného. Záleží tedy na uvážení soudců, kteří zjišťují skutečný stav a výživné určují podle konkrétní situace dítěte a rodičů.¹⁰⁰ V mnoha evropských zemích není objektivizace výživného používána, ale např. v Německu a Rakousku mají tabulky pro určení

⁹⁶ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ M.: *České rodinné právo*, 3. přepracování a doplněné vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006. s. 262. ISBN 80-7239-192-5.

⁹⁷ KNAPPOVÁ, M.: *Občanské právo hmotné 3, 4.* aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, 2007. s. 162. ISBN 978-80-7357-230-3.

⁹⁸ ČEŠKA, Z., TICHOTOVÁ, Z.: *Československé rodinné právo*, 1. vydání. Praha: Panorama, 1985. s. 234.

⁹⁹ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ M.: *České rodinné právo*, 3. přepracování a doplněné vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006. s. 263. ISBN 80-7239-192-5.

¹⁰⁰ VESELÁ, R., HRUŠÁKOVÁ, M., SCHELLE, K.: *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. 2. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. s. 196. ISBN 80-86432-93-9.

rozsahu výživného. V Rusku a Maďarsku určují částku procenty z příjmu povinného.¹⁰¹

*„Závazky jiné povahy nežli další vyživovací povinnosti soud bere v úvahu spíše výjimečně, neboť vyživovací povinnost k nezaopatřeným dětem je povinností primární. Nelze však bezvýjimečně konstatovat, že k jiným závazkům soud nepřihlíží, neboť je nutno vzít v úvahu okolnosti každého jednotlivého případu“.*¹⁰²

5.1. Možnosti a schopnosti osoby povinné

Možnosti jsou chápány jako kategorie objektivní a schopnosti jako kategorie subjektivní. U osoby povinné je nutné zohlednit obojí. Na straně schopností se jedná o věk, vzdělání, zdravotní stav, pracovní zkušenosti, adaptibilitu. Na straně možností se posuzuje situace na trhu práce, míra nezaměstnanosti v regionu povinného, atd.¹⁰³

Na určení rozsahu vyživovací povinnosti se vztahuje také § 96 ZOR obsažený ve společných ustanoveních úpravy vyživovací povinnosti. Při hodnocení těchto možností a schopností na straně povinného je soudem zkoumáno, zda se povinný nevzdal bez důležitého důvodu výhodnějšího zaměstnání nebo výdělečné činnosti (§96 odst. 1 ZOR). Naše rodinné právo stojí na zásadě potenciality příjmů, nikoliv fakticity příjmů. Rozhodující je nejen faktický příjem z pracovní činnosti, ale i reálné možnosti osoby uplatnit se v pracovním procesu podle své kvalifikace a svých schopností. Rozsah vyživovací povinnosti není možné určit dle posledního výdělku povinného bez toho, že by se přihlédlo na možnosti a schopnosti, které povinný má.¹⁰⁴

V případě, že povinný změnil zaměstnání za méně výhodné, tak má soud zkoumat, jestli se to stalo z důležitých důvodů, jakými jsou třeba zdravotní důvody, organizační změny, odchod z funkce pro nedostatek kvalifikace či přestěhování povinného. Pokud tomu tak není, tak má soud vycházet z příjmů, které dosahoval povinný před změnou zaměstnání. Takto by měl soud postupovat i v případě, že se

---

¹⁰¹ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ M.: *České rodinné právo*, 3. přepracování a doplněné vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006. s. 261. ISBN 80-7239-192-5.

¹⁰² NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O.: *Vyživovací povinnost*. Praha: Linde, 1995. s. 38. ISBN 80-85647-84-2.

¹⁰³ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 459-460. ISBN 978-80-7400-061-4.

¹⁰⁴ ČEŠKA, Z., TICHOTOVÁ, Z.: *Československé rodinné právo*, 1. vydání. Praha: Panorama, 1985. s. 222.

povinný vzdal bez důležitého důvodu výdělečné činnosti (např. přestal podnikat a žije z úspor).¹⁰⁵

Základ pro stanovení vyživovací povinnosti povinného tvoří zpravidla pracovní odměna, která je zjištěna jako průměr za určité časové období. Obvykle soud zjišťuje výši výplaty za posledních šest až dvanáct měsíců,¹⁰⁶ kdy je povinnému soudem zaslána tabulka, ve které má zaměstnavatel vyplnit příjmy povinného, které u něj dosahuje. Tuto tabulku pak při jednání povinný předkládá soudu a slouží jako jeden z hlavních skutečností, ze kterých pak bude soud při svém rozhodování vycházet. Může docházet k tomu, že povinný může zneužívat tzv. schwarzsystému, což spočívá v tom, že je mu zaměstnavatelem potvrzena oficiálně mzda, která je ve skutečnosti nižší než ta, která je mu vyplácena. To hrozí v případech, kdy se nejedná o zaměstnance ve státním sektoru. Soud musí tedy provádět i další důkazy pro zjištění životní úrovně povinného.¹⁰⁷ V řízení o výživném pro nezletilého dítěte může k prokázání skutečné úrovně poměrů sloužit i sociální šetření. To je jeden z mála použitelných důkazů k tomuto prokázání. Tento důkaz je prováděn orgánem sociálně právní ochrany dítěte. Soudem je vyžadováno i prokázání příjmů osob, které vedou s povinným společnou domácnost.

U některých osob, jakými jsou třeba zemědělci nebo osoby žijící na venkově, lze zohlednit možnost levnějších potravin, naturálních požitků nebo levnějšího bydlení, atd. Zároveň se u těchto osob musí zohlednit i vyšší náklady na dopravu (u dětí do škol, u osob povinných do zaměstnání).¹⁰⁸ Soudy se zabývaly i tím, zda-li se může při posouzení rozsahu brát v úvahu i takový příjem, jakým je u některých zaměstnání spropitné. Například krajský soud v Ústí nad Labem řešil případ, kdy otec povinný výživou ke své dceři pracoval jako kuchař v restauraci. Otec dosahoval nízkého příjmu a matkou oprávněné bylo během řízení namítáno, že jeho finančním zdrojem je i spropitné. Takto zprostředkované informace nemohou být důkazem pro to, že v konkrétním případě skutečně osoba takovýto příjem má. Z provedeného dokazování nevyplývalo, že by měl povinný vedle mzdy ještě další příjem. U rodiče zaměstnaného v těchto oborech, nelze brát automaticky v úvahu pro určení rozsahu vyživovací povinnosti existenci spropitného. Tato úvaha nemůže být postavena

---

¹⁰⁵ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 463. ISBN 978-80-7400-061-4.

¹⁰⁶ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 398. ISBN 978-80-7400-061-4.

¹⁰⁷ NOVÁ, H. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 1 - 2, s. 35. ISSN 1210-6348.

¹⁰⁸ Tamtéž s. 38.

pouze na domněnce, že osoba povinná nemůže za tak nízkou mzdu v tomto oboru pracovat. Taková skutečnost musí být při dokazování prokázána.¹⁰⁹ „Z obecných poznatků soudní praxe i z obecných zkušeností vyplývá, že spropitné je poskytováno v těchto zařízeních ve většině případů“.¹¹⁰

Zvlášť je třeba posoudit odměny autorské, odměny za vynálezy a objevy, protože u autora se musí přihlídnout ke zvýšenému vypětí, které musel vyvinout a to se mohlo odrazit i v jeho zvýšených osobních nákladech. V případě, že jde o příjmy jiných osob z tvůrčí činnosti (dědění), tak se k těmto příjmům přihlíží v plní míře.¹¹¹

Pokud dojde soud k závěru, že se povinný dostane do situace, kdy mu bez jeho zavinění znatelně poklesly příjmy a stanovením a placením výživného by se dostal pod hranici životního minima, tak je to důvod pro to, že nebude výživné stanoven. Dávky sociální péče slouží takto sociálně potřebnému občanovi k tomu, aby byla zabezpečena jeho výživa či výživa osob společně posuzovaných jako i jeho ostatní základní osobní potřeby a nezbytné náklady domácnosti.¹¹²

Soudem je při určování rozsahu výživného přihlíženo také k tomu, zda-li má osoba povinná další vyživovací povinnosti.

5.2. Majetkové poměry osoby povinné

Tato kategorie, která je také významná pro stanovení rozsahu vyživovací povinnosti, byla do ZOR včleněna novelou tohoto zákona provedenou zákonem č.91/1998 Sb. Jmění povinného může být tvořeno majetkovými podstatami, výnosy z nich, akciemi, movitými věcmi (např. luxusní auta), nemovitými věcmi. Bude hodně záležet na aktivitě osoby oprávněné (či zákonného zástupce), jestli na tyto skutečnosti poukáže a umožní tak soudu, aby mohl komplexně posoudit poměry povinného. Touto novelou byla soudu uložena povinnost, aby případně zkoumal, zda se povinný nevzdal majetkového prospěchu nebo zda nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika (§96 odst. 1 ZOR). Za riziko je považováno nebezpečí, vysoká míra pravděpodobnosti nezdaru, finanční ztráty. Za podstoupení nepřiměřeného

¹⁰⁹ Srov. rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 10.9.2003, sp. zn. 10 Co 652/2003. *Soudní rozhledy*, 2004, č. 4, s. 146-147. ISSN 1211-4405.

¹¹⁰ NOVÁ.H. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 1 - 2, s. 39. ISSN 1210-6348.

¹¹¹ HOLUB, M.: *Rodina a právo*. Praha: Práce, 1987. s. 68.

¹¹² HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 461. ISBN 978-80-7400-061-4.

majetkového rizika je považována taková činnost povinného, která ohrožuje dosažení zisku a tím možnost poskytovat výživné.¹¹³

Soud má při výši výživného zhodnotit i majetkové poměry povinného. Při hodnocení majetkových poměrů rodiče je nutno přihlídnout kromě dosahovaných příjmů také k celkové sumě jeho movitého a nemovitého majetku. Tedy i na základě těchto skutečností má soud určit výši výživného. Pokud otec nebude schopen ze svých příjmů platit výživné, má prodat část svého majetku a takto utržené peníze použít pro placení výživného.¹¹⁴ „V praxi se různé názory na problematiku, kdy má povinný značný majetek (např. nemovitosti), ale žádné výnosy, a kdy tvrdí, že je sám „sociálně potřebný“. Je diskutována otázka, zda má soud povinnost za této situace výživné určit s tím, že je na povinném, aby prodal část svých statků a z výtěžku hradil výživné. Vzhledem k tomu, že zákon umožňuje přihlížet k majetkovým poměrům povinného a k potencialitě jeho příjmů (ve smyslu §96 odst. 1), lze se domnívat, že soud v tomto případě výživné určit musí“.¹¹⁵

Z hlediska potenciality má soud přihlížet i k právnímu úkonu povinného, kterým se zřekl majetku, aby tím postihl oprávněné dítě. Za tyto úkony lze považovat odmítnutí dědictví, darů, vzdání se nějakého majetkového práva, atd.¹¹⁶

5.3. Odůvodněné potřeby oprávněného dítěte

Rozsah vyživovací povinnosti je dán také odůvodněnými potřebami oprávněného dítěte. Tyto odůvodněné potřeby se různí podle věku, zdravotního stavu, fyzické a duševní vyspělosti, způsobu přípravy na budoucí povolání, zájmů, zálib, atd.¹¹⁷ Ve starší literatuře, která pochází ještě z doby, kdy byl platný a účinný zákon č.265/1949, o právu rodinném, zjistíme, že osobními potřebami zletilého dítěte bylo vše, co potřebuje ke svému životu po stránce tělesné (jídlo, oblečení, bydlení), kulturní (noviny, literatura, rozhlas, divadlo). Jaké potřeby budou považovány za odůvodněné záleželo na jednotlivých případech.¹¹⁸

---

¹¹³ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 460-463. ISBN 978-80-7400-061-4.

¹¹⁴ Srov. sp. zn. IV. ÚS 244/03

¹¹⁵ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 399. ISBN 978-80-7400-061-4.

¹¹⁶ ČEŠKA, Z., TICHOTOVÁ, Z.: *Československé rodinné právo*, 1. vydání. Praha: Panorama, 1985. s. 222.

¹¹⁷ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 462. ISBN 978-80-7400-061-4.

¹¹⁸ ŠTĚPINA, J.: *Rodinné právo: výklad zákona o právu rodinném s dodatkem o dědickém právu v rodině socialistické*. Praha: Orbis, 1958. s. 104.

Odůvodněnými potřebami dítěte jsou potřeby jak hmotné, tak kulturní. Tyto potřeby se v čase mění. V tehdejší literatuře se uvádělo, že u nejmenších dětí je odůvodněnou potřebou zajištění vybavičky (dětské prádlo, postýlka, kočárek) a s přibývajícím věkem potřeby dítěte přiměřeně vzrůstaly.¹¹⁹ Odůvodněné potřeby oprávněného dítěte se odvíjí především podle subjektivních a někdy i podle objektivních faktorů. Dnes mohou i u velmi malého dítěte vzrůstat výdaje velmi znatelně. Například za kosmetické přípravky, doplatky k lékům nebo k očkování.

Jako výrazná hranice byl vnímán nástup do první třídy, který provázají určité výdaje (pořízení tašky, ostatních doplňků, pomůcek do školy, atd.). U dětí školníku věku (6-15 let) se potřeby zvyšují i mimoškolními aktivitami (škola v přírodě, lyžařský kurz, návštěva různých zájmových kroužků). Děti také rychleji rostou a spotřebují více stravy. To je znát hlavně v období dospívání. V dnešní době děti běžně potřebují počítač a přístup k internetu. U studentů středních a vysokých škol je počítač s přístupem k internetu často nezbytný ke studiu a nákladné jsou i studijní potřeby (učebnice, slovníky, atd.).¹²⁰

Na rozsah vyživovací povinnosti bude mít významný vliv i příprava na budoucí povolání. V dnešní době studuje hodně dětí na soukromých školách, kdy mohou být náklady na takovéto studium velmi značné. To by nemělo být automaticky odůvodněnou potřebou, ale mělo by to odpovídat poměrům rodičů. Odůvodněné potřeby jsou také výrazně ovlivněny zdravotním stavem dítěte. Na léky se často doplácí nemalé částky. V některých případech je potřeba nejrůznějších pomůcek jako jsou invalidní vozíky, naslouchátka, atd. Péče o handicapované dítě je náročná a velmi nákladná. Další náklady mohou vznikat např. s přepravou handicapovaného dítěte nebo s nutností péče o toto dítě v době, kdy není rodič přítomen. Náklady představují i očkování proti alergiím či nejrůznějším nemocím (žloutence, klíšťové encefalitidě) či jako prevence (např. očkování proti rakovině děložního čípku). Dále mohou být vynakládány značné částky na brýle, ortodoncii a podobně.¹²¹

K posouzení odůvodněných potřeb oprávněného je potřeba, aby soud zkoumal, jestli dítě nedosahuje nějakých vlastních příjmů. Tyto příjmy neznamenají zánik vyživovací povinnosti, ale mohou její rozsah modifikovat.¹²²

---

¹¹⁹ HOLUB, M.: *Rodina a právo*. Praha: Práce, 1987. s. 64.

¹²⁰ NOVÁ, H. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená, *Bulletin advokacie*. 2008, č. 1 - 2, s. 34. ISSN 1210-6348.

¹²¹ NOVÁ, H. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená, *Bulletin advokacie*. 2008, č. 1 - 2, s. 34-35. ISSN 1210-6348.

¹²² Tamtéž s. 35.

Odůvodněné potřeby jsou odůvodňovány i schopnostmi a možnostmi rodičů. Pokud jsou reálné schopnosti a možnosti rodičů velmi omezené, pak jsou potřebami odůvodněnými pouze běžné potřeby dítěte nepřesahující obvyklou základní míru potřeb nezbytných, které jsou nutné pro život kulturního člověka. V opačném případě jsou odůvodněnými také další potřeby dítěte, které nejsou nezbytné, ale jsou prospěšné pro jeho všestranný rozvoj. Když se zkoumají potřeby oprávněného dítěte, tak je potřeba, aby vzal soud v úvahu kromě obvyklých potřeb pravidelně se opakujících i takové potřeby, které se vyskytují jen v určité době, jakou je třeba doba letních prázdnin. Účelem výživného je totiž kromě úhrady běžných potřeb i úhrada potřeb, které se vyskytují za delší období (prázdninové pobyty, nahodilé potřeby).¹²³

Je tomu téměř čtrnáct let, kdy zákon č.91/1998 Sb., který novelizoval ZOR, zavedl možnost tvorby úspor z placení výživného, čímž bylo vyřešeno, zda-li má být výživné spotřebního charakteru nebo ne. Ustanovení § 85a odst. 2 ZOR připouští v případě, že to dovolují majetkové poměry povinného, považovat za odůvodněné potřeby i tvorbu úspor, která má zabezpečit zejména přípravu na budoucí povolání oprávněného dítěte.

Setkal jsem se například i s tím, že soudce posoudil jako odůvodněnou potřebu i nárok vznesený oprávněným dítětem, který označil jako citový život. Což znamenalo částku určenou na výdaje vynaložené na přítelkyni. Každý soudce bude mít jiný názor na to, co považovat za odůvodněnou potřebu lze a co je již nadstandardem.

5.4. Právo dítěte podílet se na životní úrovni rodiče

Toto kritérium pro stanovení rozsahu vyživovací povinnosti, bylo začleněno do § 85 odst. 2 ZOR zákonem č.91/1998 Sb., který novelizoval zákon o rodině a zejména problematiku výživného a kritéria pro jeho stanovování.¹²⁴

Dítě má tedy právo podílet se na životní úrovni rodičů, takže tam kde to odpovídá majetkovým poměrům rodiče, bude výživné přiznáno ve větším rozsahu, než v jakém by bylo přiznáno jen při zhodnocení pouze odůvodněných potřeb

---

¹²³ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 462-464. ISBN 978-80-7400-061-4.

¹²⁴ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 458. ISBN 978-80-7400-061-4.

oprávněného.¹²⁵ Poměry každého z rodičů se musí posuzovat zvlášť, protože rodiče mohou mít odlišnou životní úroveň a dítě se má podílet jak na vysoké životní úrovni jednoho z nich, tak i na nízké životní úrovni rodiče druhého.¹²⁶

U rodičů nezletilého dítěte se musí náležitým způsobem zjistit a posoudit kromě jejich výdělkových poměrů i skutečně dosahovaná životní úroveň. Při určování výše výživného je třeba přihlížet při posouzení životní úrovně i k příjmům manželky/manžela či druha/družky osoby povinné.¹²⁷

Při hodnocení majetkových poměrů povinného je nutné kromě faktických příjmů, kterých dosahuje, přihlídnout k jeho movitému i nemovitému majetku. Výše výživného má být určena na základě těchto zjištěných skutečností spolu se způsobem života jaký povinný vede. Pokud není povinný schopen plnit určené výživné vzhledem k nízkým příjmům, kterých dosahuje, má část majetku zpeněžit a tento příjem použít pro uhrazování výživného.¹²⁸

Na životní úrovni rodičů mají právo podílet se pouze nezletilé děti. Proto dítěti, které je svěřeno do výchovy matky, nemůže být snižován nárok na výživné proti otci jen proto, že jeho matka dosahuje nadprůměrného výdělku, a to ani tehdy, když přiměřeným příspěvkem otce, bude životní úroveň tohoto dítěte vyšší, než úroveň dítěte, které má otec s jinou ženou a které žije v jeho domácnosti. Povinný v tomto případě investoval tak, že si koupil telefon, osobní automobil atd.. Tím se zvýšila jeho životní úroveň, na které mají nezletilé děti právo se podílet. Otec je povinen zajistit nejprve jejich výživu a teprve poté může investovat do podnikání.¹²⁹

5.5. Majetek oprávněného dítěte

Zabývat se příjmy dítěte je nutné v souvislosti s posuzováním odůvodněných potřeb dítěte. Když soud rozhoduje o výši výživného, měl by vzít v potaz i případný majetek oprávněného dítěte. Konkrétně výnosy z majetku náležejícího dítěti. Rodiče mají povinnost spravovat majetek dítěte a to s péčí řádného hospodáře (§37a odst.1 ZOR). Na výživu dítěte mohou rodiče použít výnosy z tohoto majetku. Může se

¹²⁵ RADVANOVÁ, S., ZUKLÍNOVÁ, M.: *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*, 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 1999. s. 263. ISBN 80-7179-182-2.

¹²⁶ NOVÁ, H. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 1 - 2, s. 35. ISSN 1210-6348.

¹²⁷ Srov. sp. zn. II. ÚS 1619/2007

¹²⁸ Srov. sp. zn. IV. ÚS 244/2003

¹²⁹ Srov. rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 10.2.1999, sp. zn. 39 Co 568/1998. *Soudní rozhledy*, 2000, č. 3, s. 77-78. ISSN 1211-4405.

jednat o úroky z vkladů, dividendy, nájemné z nemovitostí, atd. V rozsahu, v jakém má toto dítě příjme ze svého majetku, zaniká rodičům vyživovací povinnost. Musí být ale také přihlédnuto k zásadě stejné životní úrovně mezi nimi.¹³⁰

Pokud má tedy majetek, který přináší určité výnosy nebo v případě, že získá nějaký majetkový prospěch dědictvím, darem, výhrou či podobně, tak tyto skutečnosti mají vliv na stanovení výživného. Musí se tedy jednat o majetek, který přináší určité výnosy, kterých lze použít k uspokojování odůvodněných potřeb dítěte. Musí přinášet trvalý nebo dlouhodobý užitek. Jednorázové majetkové výhody ve prospěch dítěte neovlivňují výši výživného, protože mohou mít jen malý vliv na průměrnou hodnotu výživného nebo účel ke kterému jsou tyto výhody (plnění odpojištěním, náhrady škody, sociální dávky, atd.) určeny a brání tomu, aby se zohledňovaly při stanovení výše výživného.¹³¹

Přihlédnout se musí i k vlastnímu příjmu dítěte. Jde hlavně o příjmy, kterých dítě dosahuje v období, kdy se připravuje na své budoucí povolání. Jedná se o příjmy z učebního poměru nebo příjmy trvalé a opakující se. Je zde ale potřeba hodnotit souvislosti, za kterých se učni poskytuje, protože některé příjmy učně mají účelovou povahu, a tak nebudou mít vliv na stanovení rozsahu vyživovací povinnosti. Příjmy ojedinělé, kterých dosahuje třeba v době školních prázdnin neovlivňují zpravidla vyživovací povinnost povinného, protože pouze málo zasahují do průměrů, z kterých se stanoví povinnost a slouží oprávněnému k určitému přilepšení a ne k úhradě jeho základních potřeb.¹³²

U stipendií, které dítě případně dostává, se má přihlížet ke všem druhům, avšak u stipendia prospěchového v menší míře i z toho důvodu, aby dítě neztratilo motivaci k tomu, aby dosahovalo co nejlepších studijních výsledků.¹³³

*„Soudy mají při určování výživného přihlédnout i k tomu, do jaké míry se potřeby dítěte uhrazují z přídatků na děti, které se na ně poskytují, přičemž se ovšem do určení výživného tyto přídatky na děti nezapočítávají“.*¹³⁴ Příjmem nezletilého dítěte jsou také dávky sociálního zabezpečení. V úvahu připadá především sirotčí důchod.¹³⁵

---

¹³⁰ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Rodinné právo v aplikační praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000. s. 34. ISBN 80-7179-293-4.

¹³¹ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O.: *Vyživovací povinnost*. Praha: Linde, 1995. s. 6. ISBN 80-85647-84-2.

¹³² NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O.: *Vyživovací povinnost*. Praha: Linde, 1995. s. 97-98. ISBN 80-85647-84-2.

¹³³ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 402. ISBN 978-80-7400-061-4.

¹³⁴ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 410. ISBN 978-80-7400-061-4.

¹³⁵ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O.: *Vyživovací povinnost*. Praha: Linde, 1995. s. 97. ISBN 80-85647-84-2.

5.6. Osobní péče o dítě

Za osobní péči rodiče o dítě považujeme úkony, které rodič dělá ve prospěch dítěte k zajištění jeho rozvoje. Tyto úkony souvisí s výchovou, uspokojováním osobních potřeb dítěte. Rozsah osobní péče o dítě klesá s tím jak dítě stárne. Vliv na tento rozsah mají také povahové vlastnosti, založení dítěte, zájmová činnost dítěte. Potřeba osobní péče může být výrazným způsobem ovlivněna zdravotním stavem dítěte, kdy bude v některých případech péče o dítě vyžadovat zvýšenou péči nebo dokonce to, aby se jeden z rodičů věnoval dítěti úplně. To vše je třeba posoudit podle konkrétního případu.¹³⁶

U malých dětí je plněna vyživovací povinnost k dětem ze strany matky převážně tím, že osobně o dítě pečuje. Se stárnutím dítěte je výkon osobní péče o dítě nižší, a tak matka svoji vyživovací povinnost bude plnit z části finančně a z části výkonem osobní péče o dítě.¹³⁷ Obsah a rozsah osobní péče o nezletilé dítě se mění především s věkem dítěte. Nezletilé dítě nízkého věku potřebuje zpravidla soustavnou a tedy časově náročnou péči na všechny základní potřeby jako je péče o výživu, oblékání, osobní hygienu, výchovu, osvojování návyků.¹³⁸ V kojenecké věku je potřeba, aby se matka starala o dítě zcela. Jak je dítě starší, je možné aby bylo umístěno do mateřské školky nebo obdobného zařízení. Matka se tak může zapojit do výdělečné činnosti. V tomto věku ovšem dítě vyžaduje stále zvýšenou péči v době, kdy se nachází doma. Když je dítě starší, tak není již obvyklé, aby se mu musel soustavně a plně věnovat jeden z rodičů. Jinak tomu ale může být v situaci, kdy pro to jsou zvláštní důvody (např. zdravotní stav dítěte). Při stanovení vyživovací povinnosti jednomu z rodičů je tedy třeba, aby soud přihlédl k tomu, že druhý rodič plní z části svou vyživovací povinnost osobním výkonem péče o dítě.¹³⁹

V určitých případech již nemá osobní výkon péče o dítě na stanovení vyživovací povinnosti vliv. Jedná se o případy, kdy není dítě ve výchově žádného z rodičů, ale je vychováváno třetí osobou nebo je umístěno do ústavní či ochranné výchovy. Dítě, které se připravuje na své budoucí povolání mimo domov,

---

¹³⁶ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O.: *Vyživovací povinnost*. Praha: Linde, 1995. s. 89. ISBN 80-85647-84-2.

¹³⁷ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ M.: *České rodinné právo*, 3. přepracování a doplněné vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006. s. 262. ISBN 80-7239-192-5.

¹³⁸ RADIMSKÝ, J., RADVANOVÁ, S. a kolektiv.: *Zákon o rodině - komentář*. Praha: Panorama, 1989. s. 318-319. ISBN 80-7038-0454.

¹³⁹ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O.: *Vyživovací povinnost*. Praha: Linde, 1995. s. 89-91. ISBN 80-85647-84-2.

nevyžaduje soustavnou péči rodičů. U dítěte zletilého je hledisko osobní péče vzato v úvahu jen ve výjimečných případech.¹⁴⁰

5.7. Pomocné tabulky ke stanovení výživného

Již na konci 60. let byly uskutečněny dva výzkumy pokoušející se nabídnout možné řešení ke zkvalitnění praxe. Výsledkem bylo několik doporučujících rovnic a tabulek, které byly publikovány. Jako kritéria pro stanovení výše výživného byl u těchto návrhů použit věk dítěte, příjem povinné osoby a počet vyživovaných osob osobou povinnou. V praxi nebyly tyto metody moc využívány a odbornou veřejností byly kritizovány.¹⁴¹

Soudní praxe často používala matematickou formuli, která pocházela ještě z dob před účinností zákona o právu rodinném (zák. č.259/1949). Šlo o tzv. Gerlichovo pravidlo, které bylo vytvořeno za účinnosti všeobecného občanského zákoníku a nevycházelo z hmotného práva, nýbrž ze soudní praxe.¹⁴² Tato metoda je jednou z nejstarších, pochází z roku 1934 a jejím tvůrcem byl doc. Dr. Karel Gerlich. Ten rozdělil celkovou částku příjmu povinného na tři díly, kdy třetina příjmu připadne povinnému na náklady jeho bydlení, druhá třetina na jeho potřeby a poslední třetina se dělí mezi vyživovací povinnosti. Některé soudy používají procentuální stanovení výše výživného z příjmu povinného, kdy se zohledňuje věk dítěte a případně další vyživované osoby.¹⁴³ Naše právní úprava neobsahuje žádné závazné pravidlo pro určení rozsahu výživného, a tak jsou soudci využívány i uvedené metody.

Ministerstvem spravedlnosti byl dne 16. března 2010 představen návrh na sjednocení výše výživného, kdy byla vytvořena doporučující tabulka, která stanovila poměrné části příjmu určených na výživné. Po odborné diskusi došlo k částečné úpravě a 18. května 2010 byla tato tabulka publikována. Za vznikem této tabulky stojí skupina expertů složená ze: zástupce akademické obce (Milana Hrušáková), soudce (Hana Nová), předsedy soudcovské unie (Tomáš Lichovník), ředitelky nadace Naše dítě (Zuzana Baudyšová), zástupců ministerstva spravedlnosti a

---

¹⁴⁰ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O.: *Vyživovací povinnost*. Praha: Linde, 1995. s. 91. ISBN 80-85647-84-2.

¹⁴¹ KORNEL, M. Kam kráčíš vyživovací povinnost rodičů k nezletilým dětem?. *Právní rozhledy*, 2011, č. 3, s. 84-85. ISSN 1210-6410.

¹⁴² Tamtéž s. 84.

¹⁴³ Výživné – dosavadní praxe a určování. [cit. 8.3.2012]. Dostupné z: <http://www.jacz.cz/>

ministerstva práce.¹⁴⁴ Tato tabulka není pro soudce závazná, má pouze doporučující charakter. „V současném evropském rodinném právu sledujeme trend upřednostňující jasná pravidla pro určování výše výživného, založená, přinejmenším částečně, na matematických metodách. Pouze jasná pravidla totiž mohou stranám závazkového vztahu nabídnout dostatečnou míru právní jistoty“.¹⁴⁵

V Německu mají odlišné tabulky v každém spolkovém státě. Jejich základy jsou vymezeny a určeny tzv. Düsseldorfskými tabulkami, které byly vytvořeny Vrchním soudem v Düsseldorfu. Tyto tabulky jsou založeny na nominálních hodnotách, které určují výši výživného s ohledem na plat povinného a stáří dítěte. V Rakousku vychází z procentuálního dílu příjmu povinného a na to navazují další vyživovací povinnosti, zdravotní stav účastníků, způsob vzdělávání, atd.¹⁴⁶ „Výsledná tabulka se používáním procentních sazeb podobá praxi v sousedním Rakousku, inspirace rakouským modelem je ostatně otevřeně přiznávána“.¹⁴⁷ V Rakousku má významný vliv judikatura soudů a právě tato judikatura vytvořila tabulky, které pro nás byly inspirací. Vychází z průměrného čistého příjmu povinného za posledních 6-12 měsíců, a tak jsou zohledněny i případné třinácté a čtrnácté platy. Je stanovena procentní míra z tohoto příjmu podle určitého věku dítěte.¹⁴⁸

Existují pravidla, jak se zohledňují další vyživovací povinnosti povinné osoby. Tyto pravidla spočívají ve srážce z procentní sazby podle druhu vyživovací povinnosti, kterou tato osoba dále má. Procentní sazby jsou pouze orientační a pomocné. Odchýlení od sazeb přichází v úvahu u obzvláště vysokých nebo nízkých příjmů povinného nebo v případě zvláštní potřeby dítěte. Výše výživného není neomezená, protože existuje hranice maximálního výživného, která je určena jako dvou a půl násobek hodnoty nazvané Regelbedarf. To jsou statisticky zjištěné peněžní výdaje vynaložené na dítě společně s péčí o dítě v domácnosti.¹⁴⁹ Existuje i hranice, která musí povinnému rodiči z jeho příjmu zůstat. Ta se uplatňuje hlavně

---

¹⁴⁴ ZINKE, Jitka. Soudci dostanou doporučující tabulku pro stanovení výše výživného. 18. května 2010 [cit. 10.3.2012]. Dostupné z: <http://www.portal.justice.cz/>

¹⁴⁵ KORNEL, M. Kam kráčíš vyživovací povinnost rodičů k nezletilým dětem?. *Právní rozhledy*, 2011, č. 3, s. 86-87. ISSN 1210-6410.

¹⁴⁶ NOVÁ, H. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*. 2008, č. 1 - 2, s. 41. ISSN 1210-6348.

¹⁴⁷ HROMADA, M. Jaký je rakouský model určování výživného, jímž se chceme inspirovat?. *Právní rozhledy*, 2010, č. 9, s. 334. ISSN 1210-6410.

¹⁴⁸ Tamtéž.

¹⁴⁹ HROMADA, M. Jaký je rakouský model určování výživného, jímž se chceme inspirovat?. *Právní rozhledy*, 2010, č. 9, s. 335. ISSN 1210-6410.

v případě, že má povinný rodič více vyživovacích povinností nebo by procentní sazba z jeho platu nestačila pokrývat skutečné potřeby oprávněného dítěte (př. postižené dítě, výrazně nadané dítě).¹⁵⁰

Naše tabulka je založena na věku dítěte a na procentním podílu z příjmů rodiče. Je počítáno i s „odečitatelnými“ položkami na manželku, která nemá vlastní příjem (3%) nebo 1% až 2% na další dítě podle jeho věku.¹⁵¹ Není tedy zohledňován větší počet vyživovaných osob.

Tabulka pro určování výživného:

Věk dítěte	Procentuální rozmezí
0-5 let	11-15 %
6-9 let	13-17 %
10-14 let	15-19 %
15-17 let	16-22 %
18 a více let	19-25%

Podle ministerstva spravedlnosti by mohla být vyřešena nejednotná praxe soudů při rozhodování novelou § 237 odst. 2 OSŘ, kterou by bylo umožněno podání dovolání ve věcech vyživovací povinnosti rodičů k dětem. Dovolání řeší jako mimořádný opravný prostředek Nejvyšší soud a ten je povolán ke sjednocování různorodé praxe při rozhodování soudů.¹⁵²

Jak bylo napsáno již výše, tak mají tyto tabulky pouze doporučující charakter a soudci jimi nejsou vázáni. Kritika ze strany veřejnosti se týkala toho, že v tabulce není reflektována možná existence většího počtu vyživovaných osob. V novém občanském zákoníku se nepočítá s tím, že by měly být tyto tabulky využívány závazně. Závazné ani být nemohou, protože to závisí na celé řadě faktorů. Podstatné je totiž ustanovení, že dítě má právo podílet se na životní úrovni rodičů. Tyto tabulky pomáhají lepší předvídatelnosti pro rodiče jak vysoké výživné bude soudním rozhodnutím určeno. Mohou také pomoci rodičům k lepší vzájemné dohodě o výši

¹⁵⁰ HROMADA, M. Jaký je rakouský model určování výživného, jímž se chceme inspirovat?. *Právní rozhledy*, 2010, č. 9, s. 335. ISSN 1210-6410.

¹⁵¹ SVOBODA, K. Ministerstvo spravedlnosti hodlá změnit praxi při rozhodování o výživném. *Právo a rodina*. 2009, č. 9, s. 20-21. ISSN 1212-866X

¹⁵² SVOBODA, K. Ministerstvo spravedlnosti hodlá změnit praxi při rozhodování o výživném. *Právo a rodina*. 2009, č. 9, s. 21. ISSN 1212-866X

výživného, protože budou znát přibližné mantinely částek, kterých se bude soud nejspíše držet. Osobně vidím problém v tom, že povinnému rodiči, který dosahuje vysokých výtěžků, může být stanoveno příliš vysoké výživné. Zde bych si dokázal představit nějaké maximální omezení částky jako mají v Rakousku. Přikláním se k tomu, že by výživné nemělo být příliš vysoké. Výživné pro nezletilé dítě je placeno k rukám rodiče, který má toto dítě svěřeno do výchovy a ten tak může na takto vypláceném výživném participovat. Částky mohou být tak vysoké, že bude pro tohoto rodiče pohodlnější, aby zůstal doma a nebyl sám výdělečně činným, což považuji za velice nemorální.

6. Specifické situace určování výživného

Ne ve všech situacích se dají při rozhodování o výživném použít kritéria, kterým byla věnována část předešlé kapitoly.

6.1. Povinný jako osoba samostatně výdělečně činná

Dnes je již stanovení výživného soukromým podnikatelům běžným jevem, ale do přijetí novely zák. č.91/1998 Sb. postrádal zákon o rodině úpravu, podle které by se soukromým podnikatelům vyživovací povinnost stanovila. Prokazování příjmů podnikatelů bylo obtížné a důkazní situace byla také problematická.

Tato novela v ustanovení § 85a odst. 1 zavedla rodiči majícímu příjmy z jiné činnosti než z pracovního poměru (např. příjmy z podnikání či z pronájmu atd.), povinnost prokazovat soudu příjmy, předložit výpisy z bankovních účtů, výpisy z katastru nemovitostí, daňová priznání, účetní knihy k tomu, aby soud mohl z těchto podkladů zhodnotit majetkové poměry a zjistit všechny skutečnosti, které jsou potřebné pro jeho rozhodnutí, i když v jiných případech jsou takovéto informace chráněny.¹⁵³ Příjmy se zjišťují z výše uvedeného, ale také z důkazů o vlastnictví nemovitostí, motorových vozidel. Soudem je zjišťován i počet zaměstnanců a jak vysoké jsou jejich platy. Zabývá se i celkovou úrovní života povinné osoby, kdy přihlíží i k trávení dovolené, zařízení domácnosti a vlastnictví uměleckých děl. Tedy k celkovému způsobu života povinného a k tomu jak tráví svůj volný čas. Důkazní břemeno je tedy přeneseno na osobu povinného pod určitou sankcí.¹⁵⁴

Povinný má ale možnost prokázat soudu svoje příjmy, čímž se vyhne aplikaci nevyvratitelné právní domněnky, která je zakotvena v ustanovení § 85 odst. 1 ve větě druhé.¹⁵⁵ Pokud ovšem povinný rodič svou povinnost prokazovat svoje příjmy soudu nesplní, tak se má za to, že jeho průměrný měsíční příjem činí 12,7násobek životního minima jednotlivce podle zvláštního právního předpisu (§85 odst.1 ZOR). Tímto zvláštním právním předpisem je zákon č.110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, v platném znění a konkrétně se jedná o ustanovení § 2.: „*Za jednotlivce se pro účely tohoto zákona považuje osoba, která není společně posuzována s jinými*

¹⁵³ VESELÁ, R., HRUŠÁKOVÁ, M., SCHELLE, K.: *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. 2. vyd. Praha : Eurolex Bohemia, 2005. s. 195. ISBN 80-86432-93-9.

¹⁵⁴ NOVÁ, H. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 1 - 2, s. 36. ISSN 1210-6348.

¹⁵⁵ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 417. ISBN 978-80-7400-061-4.

osobami ve smyslu § 4 ŽivMin (např. manželé, rodiče, nezaopatřené děti apod.)“.¹⁵⁶ Od 1.ledna 2012 je nově stanoveno životní minimum pro jednotlivce a to ve výši 3410 Kč. V roce 2011 se jednalo o částku 3126 Kč.¹⁵⁷ Pokud tedy použijeme zákonnou domněnku, tak průměrný měsíční příjem bude činit 43 307 Kč (12,7 x 3410). Výživné z této částky je stanoveno s ohledem na odůvodněné potřeby dítěte. Zákon výslovně neuvádí nezletilé dítě, a tak je toto ustanovení aplikovatelné na výživné pro děti zletilé i nezletilé. Do 1.dubna 2006 se mělo za to, že průměrný měsíční příjem povinného v tomto případě činil 15násobek životního minima jednotlivce. To bylo zavedeno velkou novelou zákona o rodině (zákonem č.91/1998 Sb.). Zákon č.110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o životním a existenčním minimu a zákona o pomoci v hmotné nouzi tento fiktivní násobek ovšem změnil na hodnotu, ze které se od té doby stále vychází.¹⁵⁸

Z § 53 odst. 1 písm. c) bod 3 zákona č.280/2009 Sb., daňový řád, v platném znění, vyplývá, že pokud poskytne správce daně informace získané při správě daní soudu, jde-li o údaje potřebné pro účely rozhodnutí o výživném, pak se nejedná o porušení povinnosti mlčenlivosti. Mlčenlivost byla již prolomena novelizací zákona č.337/1992 Sb. o správě daní a poplatků. Konkrétně se jednalo o zákon č.255/1994 Sb, kterým se měnil a doplňoval zákon zmíněný v předchozí větě. Výše základu daně může být i tak zkreslena. Ať již kvůli neschopnosti podnikatele vést řádně účetnictví a kvalitně zpracovat své daňové přiznání, nebo dokonce úmyslným jednáním podnikatele.¹⁵⁹ Závěry z tohoto rozhodnutí neztratily nic na své platnosti ani po nabytí účinnosti novely zákona o rodině. Pokud je soudem zjištěno, že příjmy podnikajícího rodiče po odečtení výdajů (nákladů) na jejich dosažení, zajištění a udržení jsou mimořádně nízké či dokonce vznikla daňová ztráta, je třeba provést další dokazování ke zjištění schopností a možností této povinné osoby. Je nutné se zabývat charakterem jednotlivých výdajů (nákladů) na dosažení, zajištění a udržení příjmů uplatněné rodičem v daňovém přiznání. Soud přihlédně k tomu, jestli nelze k některým z nich přihlédnout jako k ostatním příjmům povinného rodiče po odečtení zbylých výdajů na jejich dosažení, zajištění a udržení. Když tedy

---

¹⁵⁶ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 417. ISBN 978-80-7400-061-4.

¹⁵⁷ Životní minimum 2012. [cit.10.3.2012]. Dostupné z: <http://www.zivotni-minimum.eu/>

¹⁵⁸ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 418. ISBN 978-80-7400-061-4.

¹⁵⁹ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 416-417. ISBN 978-80-7400-061-4.

z daňového přiznání soud zjistí, že povinný má velice vysoké příjmy, ale ještě větší výdaje, tak může nařídit znalecký posudek z oboru ekonomie. Znalec má zhodnotit, které výdaje jsou doopravdy nezbytné pro podnikání. Soud tedy může ze znaleckého posudku nebo po prozkoumání peněžního deníku dojít k tomu, že osoba povinná vyživovací povinností potřebovala nové auto pro své podnikatelské aktivity, ale že nemuselo jít zrovna o nejnovější typ této značky, který byl velice nákladný.¹⁶⁰

Pro podnikajícího rodiče není při určení výživného rozhodující to, zda rozdíl mezi jeho příjmy a výdaji je kladný či záporný. Je totiž nutné s ohledem na nezbytnost výdajových položek rozlišit, zda-li se jedná o výdaje, bez kterých nelze dosáhnout zajištění podnikatelské činnosti nebo o výdaje směřující k tomu, aby rozšířily podnikatelské činnosti k dosahování většího zisku.¹⁶¹

Soud nemá mnoho možností ke zjištění skutečného objektivního stavu. Zda tedy povinný prokázal všechny své skutečné příjmy a majetkové poměry. Pro některé podnikatele bude výhodnější neprokazovat soudu své majetkové poměry a nechat je, aby byla aplikována nevyvratitelná domněnka o jejich příjmech.¹⁶² „*Pokud se soudu bude příjem tvrzený povinným důvodně jevit jako nevěrohodný, je vhodné při stanovení vyživovací povinnosti přihlédnout k celkovým majetkovým poměrům povinného a k potencialitě příjmů, tj. přihlédnout k jeho zjevně nevyužívaným schopnostem na základě ustanovení § 96 odst. 1*“.¹⁶³ V ustanovení § 85a odst.1 ZOR není rozlišeno, jestli jde o výživné pro dítě zletilé či nezletilé. Pokud jde o výživné pro dítě nezletilé, pak o něm rozhoduje soud v řízení dle § 176 občanského soudního řádu. Jde tedy o tzv. nesporné řízení. Zde není soud vázán návrhy účastníků a je povinen z úřední povinnosti provést i jiné důkazy (§120 odst. 2 OSŘ), než které navrhli účastníci, které jsou potřebné k tomu, aby byl zjištěn skutkový stav. Posuzování toho, jestli povinný rodič prokázal soudu své příjmy a majetkové poměry se může změnit na to, zda povinný rodič se soudem při dokazování spolupracoval. V případě existence bohatého povinného a špatných vztahů mezi ním a osobou oprávněnou se může stát, že povinný odmítne cokoli soudu prokázat a bude chtít, aby soud aplikoval ustanovení o aplikaci 12,7 násobku částky životního minima. Jak již bylo napsáno viz. § 120 odst. 2 OSŘ, tak soud musí dokazování provést z úřední

---

¹⁶⁰ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Rodinné právo v aplikační praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000. s. 35. ISBN 80-7179-293-4.

¹⁶¹ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 418. ISBN 978-80-7400-061-4.

¹⁶² HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 418. ISBN 978-80-7400-061-4.

¹⁶³ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 418. ISBN 978-80-7400-061-4.

povinnosti, a tak se s touto částkou jako základem pro stanovení výše výživného nemůže spokojit.¹⁶⁴

6.2. Povinný ve vazbě nebo ve výkonu trestu

Další specifická situace nastává tehdy, je-li rodič povinný k plnění výživného k dítěti odsouzen k trestu odnětí svobody nebo je jako obviněný ve vazbě. Výdělkové schopnosti a možnosti takovéto osoby se odvíjejí od příjmu, kterého může takováto osoba dosáhnout jako pracovní odměny. Srážky z takovéto odměny jsou upraveny vyhláškou ministerstva spravedlnosti č. 10/2000 Sb.¹⁶⁵, v platném znění. Vyhláškou jsou určeny srážky k úhradě výživného pro nezaopatřené děti z odměny, která odsouzenému přísluší pokud ve výkonu trestu pracuje (§1 odst. 2 pís.a vyhlášky m.s. č. 10/2000 Sb.). Srážky k úhradě výživného pro nezaopatřené děti mají mezi srážkami, kterým podléhá pracovní odměna, přední místo (§2 a vyhlášky m.s. č. 10/2000 Sb.).

Problém u osob odsouzených k trestu odnětí svobody je stanovení rozsahu jejich vyživovací povinnosti. I v tomto případě platí, že výše se stanovuje kromě odůvodněných potřeb dítěte také podle schopností a možností povinného.¹⁶⁶ Soud má zjišťovat poměry povinného před nástupem do výkonu trestu. Tedy to zda má vlastní majetek větší hodnoty, zda pracuje, jaký trestný čin spáchal a na jak dlouho je odsouzen.¹⁶⁷

V mnoha případech, kdy se povinný nachází ve vazbě a poté ve výkonu trestu, soud vyživovací povinnost nestanoví. Dle názoru soudů je vazbou zabráněno, aby povinný vlastní prací získával finanční prostředky pro výživu sebe a svého dítěte. Judikaturou je ale i zohledněna skutková podstata trestného činu. V případech domácího násilí, kdy je jednání namířeno proti matce nezletilého či přímo nezletilému dítěti, je vyživovací povinnost povinnému uložena. Stejně tomu je u trestu odnětí svobody za přečin zanedbání povinné výživy (§196 trestního zákoníku). Z rozhodnutí soudů lze uvést rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem sp. zn.

---

¹⁶⁴ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Rodinné právo v aplikační praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000. s. 35-36. ISBN 80-7179-293-4.

¹⁶⁵ o srážkách z odměny osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody zaměstnány, o výkonu rozhodnutí srážkami z odměny těchto osob a chovanců zvláštních výchovných zařízení a o úhradě dalších nákladů

¹⁶⁶ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O.: *Vyživovací povinnost*. Praha: Linde, 1995. s. 122_123. ISBN 80-85647-84-2.

¹⁶⁷ NOVÁ, H. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 1 - 2, s. 38. ISSN 1210-6348.

11 Co 507/97. Zde šlo o to, že otec byl ve vazbě a poté ve výkonu trestu odnětí svobody, protože byl odsouzen pro trestný čin týrání svěřené osoby. Touto osobou byla jeho nezletilá dcera. V tomto případě je třeba postupovat stejně jako v případě odsouzení rodiče za přečin zanedbání povinné výživy. Obecně tedy za trestný čin, který směřuje proti dítěti, o které se v řízení jedná. Toto odsouzení nebrání tomu, aby nebylo výživné tomuto rodiči určeno. Soud v takovém případě vychází při rozhodování o výživném z možností a schopností jaké měl povinný před nástupem do výkonu trestu. Takovýto názor zaujal i Krajský soud v Brně ve svém rozhodnutí č.j. Co 298/2007. Ten souhlasil s vyjádřením soudu prvního stupně, že povinný si sám svým úmyslným spácháním trestného činu způsobil, že už nemá takové výdělky jakých dosahoval. Na tyto změněné majetkové poměry nebude brán zřetel, protože není připuštěno, aby to bylo k tíži oprávněného dítěte. Nikdo nemůže mít důležitý důvod k tomu, aby páchal trestné činy, ale na straně dítěte je vždy zájem, aby byly jeho životní potřeby uspokojovány.¹⁶⁸

V souladu s těmito závěry bylo i stanovisko Ústavního soudu: „*Zbavil-li se rodič svým úmyslným jednáním, pro které byla na něj uvalena vazba a pro nějž byl následně odsouzen k trestu vězení, objektivní možnosti plnit svoji vyživovací povinnost vůči svému nezletilému dítěti (§85 a §96 zákon o rodině), nelze tuto skutečnost přičítat k tíži tohoto dítěte, jež podle čl. 32 odst. 4 Listina má základní právo na rodičovskou výchovu a péči*“.¹⁶⁹

Při odsouzení za jiné tresty by měl soud přihlédnout k ostatním podstatným skutečnostem, které jsou na straně povinného (jeho zdravotní stav, majetkové poměry) a také k celkové situaci, která je v zařízení, kde je trest vykonáván.¹⁷⁰ Pokud je povinný odsouzen ke krátkodobému trestu odnětí svobody, který není spojen se změnou zaměstnání jako důsledkem vedlejšího trestu zákazu činnosti, pak nedochází k takové změně v rozhodných skutečnostech, které by odůvodnily změnu výživného. Rozsah vyživovací povinnosti bude hodnocen podle schopností a možností povinného, které měl povinný před nástupem do výkonu trestu. U odsouzení k dlouhodobým trestům odnětí svobody za jiný trestný čin než je zanedbání povinné výživy nebo v případech domácího násilí namířeného proti nezletilému dítěti nebo jeho matce, je potřeba při hodnocení schopností a možností povinného přihlížet k výdělkům, kterých může dosahovat při výkonu trestu. Možnost tohoto výdělku

---

¹⁶⁸ LUŽNÁ, R. Vyživovací povinnost k nezletilému dítěti rodiče ve výkonu trestu odnětí svobody - vybraná judikatura. *Právo a rodina*, 2008, č. 11, s. 12-13. ISSN 1212-866X.

¹⁶⁹ sp. zn. IV. ÚS 1181/07

¹⁷⁰ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 400. ISBN 978-80-7400-061-4.

totiž odpovídá kritériím, které jsou uvedeny v § 96 odst. 1 ZOR, který platí i pro výkon trestu povinného.¹⁷¹

6.2.1. Přečin zanedbání povinné výživy

Vězeň, který byl ve vězení zařazen do práce je povinen pracovat. Odmítnout může jen v případě, že by měl pracovat pro soukromý subjekt (§30 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, v platném znění). Pro všechny odsouzené se ale nenajde pracovní místo. Chtěl bych se však zabývat konkrétně přečinem zanedbání povinné výživy. Jak vyplývá z ročenky kriminality za rok 2010 tak tento přečin tvořil 12,1% ze všech trestných činů za které byli pachatelé v roce 2010 odsouzeni. Celkově jich bylo odsouzeno 8656 a z toho pouze 1197 k nepodmíněným trestům odnětí svobody. Odsouzených osob, které spáchali tento přečin v roce 2010, bylo 4426 a z toho byl trest podmíněně odložen 3645 osobám. Trest domácího vězení, kterým se dále zabývám, byl uložen pouze 8 osobám¹⁷²

Za přečiny jsou považovány všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy u kterých je stanovena horní hranice sazby do pěti let (§14 TrZ). Úprava přečinu zanedbání povinné výživy je obsažena v § 196 zák. č.40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění. Za tento přečin lze při naplnění kvalifikované skutkové podstaty uložit trest odnětí svobody ve výši až pěti let. V tomto případě se tedy jedná o přečin a je možné za něj uložit trest domácího vězení. Jedná se o relativně nový druh trestu, který byl do našeho právního řádu začleněn od 1.ledna 2010zákonem č.40/2009 Sb.

Prakticky nastává situace, že osoba, která se dopustí přečinu zanedbání povinné výživy je několikrát odsouzena k podmíněnému trestu odnětí svobody s tím, že je jí dána zkušební doba. K výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody může tedy třeba dojít až po několika trestních oznámeních. Samozřejmě bude také záležet na konkrétní situaci. V zájmu dítěte je, aby mu bylo výživné hrazeno a vzhledem k tomu vidím alternativní trest domácího vězení jako vhodné řešení. Odsouzený může normálně chodit do práce a vydělávat. Omezen je v tom, že se po určitou dobu musí zdržovat doma. Tento trest není soudci v současné době příliš často ukládán, protože dosud není zabezpečena účinná kontrola, takto odsouzených osob. Kontrola je namátkově prováděna zaměstnanci probační a mediační služby. Čeká se na to až

¹⁷¹ NOVÁ, H.,TĚŽKÁ, O.: *Výživovací povinnost*. Praha: Linde, 1995. s. 122-123. ISBN 80-85647-84-2.

¹⁷² Statistická ročenka kriminality dostupná na <http://www.cslav.justice.cz/>

bude vypsáno nové výběrové řízení na dodavatele elektronických náramků, které budou takto odsouzeného hlídat. Odsouzený může normálně chodit do práce a vydělávat. Omezen je v tom, že se v určité době musí zdržovat doma. Snad se tedy brzo dostaneme k tomu, že bude zajištěno účinné vykonávání tohoto trestu, protože to se mi v tomto případě jeví jako nejlepší řešení pro obě strany. Povinný nebude vytrhnout ze svého prostředí a oprávněný by měl dostávat to, co mu náleží. I když pro povinného by vlastně měla plynout nějaká značná újma z toho, že neplnil svou vyživovací povinnost. Na druhou stranu pokud někdo neplnil svoji vyživovací povinnost pod hrozbou vězení předtím, tak k tomu nemusí být přinucen ani v tomto případě.

6.3. Povinný jako osoba nezaměstnaná

Pro stanovení výživného jsou problémem i nezaměstnaní rodiče. To, že nemohou najít práci může mít někdy zcela objektivní příčiny. Problémy s tím, aby si našli práci mohou být způsobeny tím že jsou již staří, nedovoluje jim to jejich zdravotní stav nebo v regionu kde žijí panuje vysoká nezaměstnanost. V tomto případě jsou soudem brány v úvahu ty prostředky, které těmto osobám náleží z příspěvku v nezaměstnanosti.¹⁷³ Podpora v nezaměstnanosti je první dva měsíce 65%, další dva měsíce 50% a po zbylou podpůrní dobu 45% průměrného měsíčního čistého výdělku nebo vyměřovacího základu. U osob do padesáti let je stanovena podpůrní doba na pět měsíců, u osob mezi padesáti a padesáti pěti lety na osm měsíců a u osob nad padesát pět let na jedenáct měsíců. V případě, že osoba ukončí poslední zaměstnání bez vážného důvodu sama nebo se dohodne se zaměstnavatelem, tak je podpora v nezaměstnanosti ve výši 45% průměrného měsíčního čistého výdělku nebo vyměřovacího základu.¹⁷⁴

Existuje i veliké množství nezaměstnaných, kteří nepracují ne proto, že v jejich silách není si práci zajistit, ale z toho důvodu, že se jim pracovat nechce nebo považují za výhodné pracovat načerno, v příhraničních oblastech pracovat v zahraničí a pobírat při tom nějaké dávky. Důkazní řízení je v těchto případech velice složité. Soud úzce spolupracuje s úřady práce, jejichž zprávy jsou pro něj důležitým důkazem, ze kterého se mohou dozvědět, jestli je osoba registrována v evidenci uchazečů, zda odmítá nabízené pracovní příležitosti, kdy jí byly vyplaceny jaké

¹⁷³ NOVÁ.H. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 1 - 2, s. 36. ISSN 1210-6348.

¹⁷⁴ Co dělat při ztrátě zaměstnání. [cit.20.2.2012]. Dostupné z: <http://www.portal.mpsv.cz/>

částky, atd.¹⁷⁵ U nezaměstnané osoby, která je povinna výživou a byla zařazena do evidence uchazečů o zaměstnání příslušného úřadu práce je potřeba zkoumat její možnosti zajistit si zaměstnání, které by bylo vhodné. Případně i zaměstnání, které se nachází ve vzdálenějším místě od jejího bydliště, jestliže přijetí do pracovního poměru je spojeno např. s možností ubytování či vhodným dopravním spojením, a takové možnosti nebrání jiné okolnosti posuzovaného případu.¹⁷⁶

V situaci, kdy povinný nedosahuje žádného příjmu nebo dosahuje tak omezeného příjmu, z něhož nemůže být dostatečně plněna vyživovací povinnost, platí zásada, která je vyjádřena v § 96 odst. 1 ZOR. Podle této zásady není rozhodující dosahovaný příjem. Důležité jsou výdělkové a majetkové možnosti a schopnosti povinné osoby. Jestliže tedy povinný nemá žádný příjem, tak je rozhodující jakého příjmu by dosahovat mohl. K uplatnění této zásady dojde také, jestliže se povinný živí způsobem, že dostává převážně naturální plnění či žije na úkor jiného občana nebo se vyhýbá plnění své vyživovací povinnosti.¹⁷⁷ Pokud se osoba povinná dostane po zaplacení výživného pod hranici životního minima, pak je zde důvod aby byla vyživovací povinnost zrušena nebo snížena.¹⁷⁸

6.4. Povinný jako osoba zdravotně znevýhodněná

Některé osoby mohou být při plnění vyživovací povinnosti znevýhodněny, protože jsou zdravotně postiženy. Jedná-li se o krátkodobou pracovní neschopnost jen v řádu týdnů či několika málo měsíců, tak z hlediska rozsahu vp se nezohledňuje, i když to téměř vždy znamená pokles příjmů povinného. Tyto krátkodobé pracovní neschopnosti lze vzít v úvahu při častém opakování, protože ovlivňují možnost povinného získávat takové příjmy, kterých by jinak mohl dosahovat. Jednalo-li se o osobu zdravotně handicapovanou dlouhodobě, tak jí byl přiznán většinou nárok na plný nebo částečný invalidní důchod podle zák. č.155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, v platném znění. Při částečném invalidním důchodu si měla osoba povinná

---

¹⁷⁵ NOVÁ, H. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 1 - 2, s. 36. ISSN 1210-6348.

¹⁷⁶ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 399-400. ISBN 978-80-7400-061-4.

¹⁷⁷ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O.: *Vyživovací povinnost*. Praha: Linde, 1995. s. 83-84. ISBN 80-85647-84-2.

¹⁷⁸ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 461. ISBN 978-80-7400-061-4.

své příjmy doplnit z části svou vlastní prací. Také při plném invalidním důchodu bylo možné pracovat.¹⁷⁹

Zákonem č.306/2008 Sb., kterou byl novelizován zákon č.155/1995, o důchodovém pojištění, byly od 1.ledna 2010 zavedeny tři stupně invalidity a invalidní důchod ve třech dávkových pásmech. Částečný invalidní důchod byl zrušen. Osoba je invalidní, jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu nastal pokles její pracovní schopnosti nejméně o 35 % (§39 odst. 1 zák. č.155/1995 Sb.). Invalidita se člení na ty tři stupně podle poklesu pracovní schopnosti. Pojem plného invalidního důchodu byl nahrazen pojmem invalidní důchod třetího stupně. Osoba byla považována za osobu plně invalidní, jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu poklesla její schopnost soustavné výdělečné činnosti nejméně o 66% nebo byla schopna kvůli zdravotnímu postižení soustavné výdělečné činnosti jen za mimořádných podmínek.

Zavedlo se nové hodnocení poklesu pracovní schopnosti při posuzování invalidity. Pracovní schopností se rozumí: „*Schopnost pojištěnce vykonávat výdělečnou činnost odpovídající jeho tělesným, smyslovým a duševním schopnostem, s přihlédnutím k dosaženému vzdělání, zkušenostem a znalostem a předchozím výdělečným činnostem. Poklesem pracovní schopnosti se rozumí pokles schopnosti vykonávat výdělečnou činnost v důsledku omezení tělesných, smyslových a duševních schopností ve srovnání se stavem, který byl u pojištěnce před vznikem dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu.*“¹⁸⁰ Ze zdravotního stavu osoby se vychází, když je určován pokles pracovní schopnosti. Bere se v úvahu např. zda postižení trvale ovlivňuje jeho pracovní schopnost, zda je na své postižení adaptován, jestli se může rekvalifikovat na jiný druh výdělečné činnosti, atd. Proces stanovení procentní míry poklesu pracovní schopnosti a posouzení invalidity je upraven vyhláškou č.359/2009 Sb., k zákonu o důchodovém pojištění.

Aby se jednalo o invaliditu 1. stupně je zákonem vyžadován pokles pracovní schopnosti alespoň o třetinu a u invalidity 2. stupně alespoň o polovinu (§39 odst. 2 pís. a,b zák.č.155/1995 Sb.).

Zde bych zařadil jeden případ z mého života, který souvisí i s kapitolou osmou, kde se věnuji změně výživného. Na základě novelizace, kterou rozebírám v této podkapitole, byl mému nevlastnímu otci snížen invalidní důchod. Došlo-li k tomu, že: „*podle článku II bodu 13 věty první zákona č.306/2008 Sb. platí, že byl-li*

---

¹⁷⁹ NOVÁ.H. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 1 - 2, s. 36. ISSN 1210-6348.

¹⁸⁰ § 39 odst. 3 zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, v platném znění

*plný invalidní důchod přiznán před 1.lednem 2010 a při první kontrolní lékařské prohlídce konané po roce 2009 je zjištěn takový stupeň invalidity, který má za následek snížení výše invalidního důchodu, sníží se výše invalidního důchodu až od 13té splátky tohoto důchodu splatné po dni konání této prohlídky.*¹⁸¹ Po dobu třinácti měsíců byla tedy výše invalidního důchodu vyplácena ve výši invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně a po 13ti měsících ve výši invalidního důchodu pro invaliditu prvního stupně.

Reálně to tedy vypadá tak, že kdo pracuje na plný úvazek a přitom v minulosti pobíral plný invalidní důchod, se teď dostal do situace, kdy mu byl změněn stupeň invalidity. Ačkoli by za situace, že by nepracoval nárok na invalidní důchod třetího stupně měl. Výše vypláceného invalidního důchodu tedy výrazně poklesla. K tomu mohlo dojít ke snížení platu či mzdy. V případě o kterém se zmiňuji poklesl invalidní důchod o šest tisíc korun a plat přibližně o dva tisíce korun. Příjmy tak rázem poklesly téměř o třetinu, což zavedlo popud pro podání žádosti na snížení výživného na syna mého nevlastního otce. Při soudním jednání, kterého jsem se účastnil bylo paní soudkyní vyřčeno, že se podle ní nejedná o změnu poměrů. Já osobně pokles příjmů o 30 procent jako změnu poměrů vnímám, i když ne samozřejmě v takovém rozsahu jako je třeba ztráta zaměstnání či nastalá nemoc (invalidita). Jednání bylo odročeno. Nakonec bylo rozhodnuto tak, že výživné se z důvodu změny poměrů snižuje. Našemu návrhu bylo vyhověno jen částečně, a tak zkusíme nejspíše podat odvolání. Nicméně osobně se domnívám, že bylo rozhodnuto na základě kritérií rozhodných pro určení výše výživného a výsledně stanovená částka odpovídá procentnímu rozmezí uvedenému v doporučujících tabulkách.

6.5. Vyživovací povinnost u společné a střídavé péče

Až zákonem č. 91/1998 Sb. byly zavedeny do zákona o rodině pojmy společné a střídavé výchovy a to zřejmě pod vlivem zahraničních úprav. Ovšem v zahraničních úpravách tento pojem znamená, že i po rozvodu má rodič, kterému nebylo svěřeno dítě do výchovy, právo rozhodovat o podstatných záležitostech, které se dítěte týkají. V tomto pojetí byl pojem společné výchovy v našem právním řádu už v zákonu o právu rodinném od 1.1.1950. V pojetí dnes účinného zákona o rodině znamená svěřením do výchovy jednoho z rodičů rozhodnutí, kterým je určeno, kdo z rodičů bude s dítětem žít, pečovat o něj a rozhodovat o záležitostech týkajících se

---

¹⁸¹ Rozhodnutí české správy sociálního zabezpečení č.j.620 828 1464

dítěte. Rozvodem se na rodičovské zodpovědnosti nic nemění. Na prvním místě je zájem dítěte na svěřeni do společné nebo střídavé péče, nikoli zájem rodičů nebo zájem jednoho rodiče. Obecně se má za to, že zájem dítěte je ten, aby rozvodem nepřišlo o jednoho z rodičů. Pokud jsou vztahy mezi rodiči, kteří se rozvádí vyhrocené a rodiče spolu bojují o dítě, pak je potřeba zvážit, zda je střídavá nebo společná péče v jeho zájmu.¹⁸²

O střídavé nebo společné výchově by nemělo být soudem rozhodováno v případě, že se rodiče nejsou schopni dohodnout. V tomto případě není ani jeden z těchto způsobů výchovy v zájmu dítěte. Dohoda o střídavé nebo společné výchově může a nebo také nemusí být soudem schválena. Nemůže být ovšem schválena s dodatky nebo podmínkami. Soud zároveň nemůže schválit dohodu o výchově a rozhodnout o výživě.¹⁸³

6.5.1. Společná péče

Soud nerozhoduje o svěřeni dítěte do výchovy jednoho z rodičů, pouze může dohodu rodičů schválit. Výsledkem řízení o úpravě poměrů k nezletilým dětem pro dobu po rozvodu rodičů je to, že poměry dítěte a to včetně vyživovací povinnosti rodičů nebudou upraveny.¹⁸⁴ Dohoda rodičů by měla kromě tvrzení rodičů, že bude po rozvodu existovat společná výchova také obsahovat ujednání rodičů o tom, jak a v jakém rozsahu bude každý z nich hradit nikoli běžné náklady na jejich dítě.¹⁸⁵

Sporné je, jestli v případě rozhodnutí nebo schválení dohody o společné výchově, může být soudem stanoveno výživné. Názory jsou různé. V § 26 odst. 1 ZOR stojí, jak mají rodiče přispívat na výživu svého dítěte a mohlo by z toho vyplývat, že tomu aby bylo stanoveno výživné u společné výchovy nic nebrání. Jakému rodiči by ale mělo být výživné stanovováno? Pokud by měl soud schvalovat dohodu rodičů, tak by se rodiče měli být schopni domluvit vedle společné výchovy také na výživě dítěte. Jinak by asi společná výchova byla těžko v zájmu dítěte.¹⁸⁶

---

¹⁸² HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 94-96. ISBN 978-80-7400-061-4.

¹⁸³ Tamtéž s. 422-423.

¹⁸⁴ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 95. ISBN 978-80-7400-061-4.

¹⁸⁵ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Rodinné právo v aplikační praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000. s. 37-38. ISBN 80-7179-293-4.

¹⁸⁶ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 95-96. ISBN 978-80-7400-061-4.

6.5.2. Střídavá péče

Střídavá výchova je upravena v § 26 odst.2 ZOR. Podmínkami této výchovy jsou: způsobilost rodičů dítě vychovávat, zájem obou rodičů o výchovu dítěte, soulad uspořádání se zájmy dítěte, lepší zajištění potřeb dítěte.¹⁸⁷ Střídavá výchova vlastně znamená, že dítě žije po určitý čas každým z rodičů. Nezbytným předpokladem schválení dohody soudem o této výchově je, že dítě nebude měnit školu, případně předškolní zařízení, které navštěvuje. Ze zákona nevyplývá v jakých časových úsecích se má tato výchova odehrávat. Doba se odvíjí od věku dítěte, vztahu ke každému z rodičů, atd.¹⁸⁸ Je tedy určeno období, kdy bude dítě u každého z rodičů žít. Je potřeba upravit vyživovací povinnost rodičům tak, aby v době, kdy je dítě u jednoho z rodičů, plnil konkrétní částku k jeho rukám druhý rodič a naopak.¹⁸⁹

Tato forma výchovy je pro rodiče finančně náročnější. Dítě potřebuje zařízený domov u obou rodičů. Oba rodiče poskytují dítěti v nějaké míře osobní péči a tím je jejich vyživovací povinnost plněna, ale výživné není už pojímáno jen jako částka, která slouží k pokrytí základních potřeby dítěte a zároveň má dítě právo na to, aby se podílelo na životní úrovni svých rodičů. Pokud není životní úroveň rodičů stejná nebo pokud je období, kdy se dítě nachází u jednoho z rodičů odlišně dlouhé od pobytu u druhého rodiče, pak by rodičům měla být uložena povinnost, aby hradili určitou částku na výživné pro jejich dítě.¹⁹⁰

V případě, že je střídavá výchova dohodnuta v měsíčních intervalech, tak dohoda o výživném nečiní problémy. Rodič bude povinen přispívat na výživu svého dítěte vždy v měsíci, kdy ho nebude mít u sebe. V situacích, kde jsou schopnosti, možnosti a majetkové poměry rodičů přibližně stejné, se rodiče snaží dohodnout na určité výši výživného a zároveň považují uhrazení výživného za měsíc, kdy se dítě nachází u druhého rodiče za formalitu. Započtení pohledávek na výživné nezletilého dítěte není podle § 97 odst. 3 ZOR přípustné. Rodiče by si tedy skutečně měli dohodnuté částky posílat. Takové započtení uplatňují rodiče často i v situaci, kdy se jeden rodič zavázal k tomu, že bude plnit vyšší výživné než rodič druhý, protože to je odůvodněno jeho schopnostmi, možnostmi a majetkovými poměry. Bude se vlastně

---

¹⁸⁷ Schön, M. Střídavá výchova a vyživovací povinnost rodičů. *Právo a rodina*, 2011, č. 9, s. 12-13.

¹⁸⁸ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 96. ISBN 978-80-7400-061-4.

¹⁸⁹ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ M.: *České rodinné právo*, 3. přepracování a doplněné vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006. s. 266. ISBN 80-7239-192-5.

¹⁹⁰ SCHÖN, M. Střídavá výchova a vyživovací povinnost rodičů. *Právo a rodina*, 2011, č. 9, s. 13. ISSN 1212-866X..

jednat o zastřené započtení, což bude pro rodiče praktické, ale zároveň nejde o právně čisté řešení.¹⁹¹

Ve většině případů dochází k tomu, že je dítě svěřeno do výchovy matky. Myslím si, že situace je pro otce mnohem příznivější, než tomu bylo v minulosti, a tak je mnohem více případů, kdy je dítě vychováváno střídavě oběma rodiči. Pro otce to znamená, že neplatí jen výživné aniž by s dítětem netrávil moc času. Pro dítě je také určitě vhodné, že může mít blíž k oběma rodičům. Osobně bych se nejspíše také pokoušel o to, aby mi bylo dítě svěřeno i do mé péče. Z pohledu dítěte bych ale upřednostňoval svěřeni do výchovy jen jednoho z rodičů, protože se domnívám, že by pro mne nebylo snadné přivyknout si tomuto způsobu výchovy.

6.6. Vyživovací povinnost při náhradní péči

Dítě může být svěřeno do výchovy jiné fyzické osobě než je rodič (§45 ZOR), do pěstounské péče (§45a ZOR) nebo může být soudem nařízena ústavní výchova (§46 ZOR).

6.6.1. Vyživovací povinnost při svěřeni dítěte do výchovy jiné fyzické osoby

Pokud je dítě soudem svěřeno do péče jiné fyzické osoby, tak se velmi často jedná o osobu, která je dítěti a rodině blízká, např. prarodič, zletilý sourozenec, teta, strýc. Existuje zde pokrevní vztah mezi těmito subjekty a na základě zásady solidarity není tato forma náhradní péče o dítě financována státem. Vyživovací povinnost vůči dítěti je tedy rodiči plněna k rukám této jiné osoby.¹⁹² Té má být ve výroku rozsudku stanoveno právo, aby výživné za dítě přijímala nebo vymáhala výživné soudně. Rodičovská povinnost je totiž zachována a jen její výkon je omezen v rozsahu, který je soudem vymezen.¹⁹³

Práva a povinnost nevyplývají této třetí osobě přímo ze zákona. Měl by je také stanovit soud s ohledem na zákonný požadavek zajištění blaha dítěte tak, že je

---

¹⁹¹ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Rodinné právo v aplikační praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000. s. 38-39. ISBN 80-7179-293-4.

¹⁹² KRÁLÍČKOVÁ, Z. Vyživovací povinnost rodičů k dětem v náhradní péči. *Právní rozhledy*, 2005, č. 9, s. 308. ISSN 1210-6410.

¹⁹³ NOVÁ, H. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 1 - 2, s. 39. ISSN 1210-6348.

tato osoba povinná pečovat osobně o nezletilé dítě, zajišťovat jeho výchovu. Kromě výše uvedeného je také žádoucí, aby bylo zakotveno právo pečující osoby, žádat za dítě o poskytnutí státních sociálních dávek, případně jiných sociálních dávek, a v příslušných řízeních dítě zastupovat.¹⁹⁴

6.6.2. Vyživovací povinnost při svěřeni dítěte do pěstounské péče

Pěstounská péče (§ 45a- 45d ZOR) je financována státem. To ale neznamená, že by byl rodič zbaven povinnosti plnit výživné na své dítě v takovém rozsahu, aby se dítě podílelo na jeho životní úrovni do doby dokud nebude schopné se samo živit. Hmotné zabezpečení pěstounské péče je upraveno zákonem č.117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění, v podobě čtyř dávek (§36 tohoto zákona). Pro účel tohoto příspěvku se jedná o příspěvek na úhradu potřeb dítěte.¹⁹⁵ Tento příspěvek je vyplácen k rukám pěstouna a po zletilosti přímo dítěti. Výše vyživovací povinnosti rodičů je určena soudem na návrh úřadu státní sociální podpory příslušného k poskytování příspěvku na úhradu potřeb dítěte. Výživné není vypláceno pěstounovi nebo dítěti, protože nárok na výživné přechází do výše poskytnutého příspěvku na stát. To má sloužit k tomu, aby pěstoun nemusel složitě vymáhat výživné pro dítě, které mu bylo svěřeno. Pokud je ale výživné vyšší než příspěvek od státu, pak je tento příspěvek vyplácen pěstounovi, případně zletilému dítěti. Když není vyživovací povinnost plněna rodiči dobrovolně, tak je její plnění vymáháno příslušným orgánem do výše příspěvku na dítě a to jako pohledávka státu. V případě, že je výživné vyšší než příspěvek, tak je tento rozdíl vymáhán příslušným orgánem, který zastupuje dítě.¹⁹⁶

Pěstouni vyživovací povinnost k dítěti nemají a hmotné potřeby dítěte mají být hrazeny z dávek sociální podpory. Nárok na výživné určené rozhodnutím soudu, kterému náleží právo na příspěvek, přechází na stát. Jen v případě, že je výživné vyšší než příspěvek od státu, připadá tento rozdíl dítěti.¹⁹⁷ Rodiče poukazují výživné

---

¹⁹⁴ HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 182. ISBN 978-80-7400-061-4.

¹⁹⁵ KRÁLÍČKOVÁ, Z. Vyživovací povinnost rodičů k dětem v náhradní péči. *Právní rozhledy*, 2005, č. 9, s. 307. ISSN 1210-6410.

¹⁹⁶ KRÁLÍČKOVÁ, Z. Vyživovací povinnost rodičů k dětem v náhradní péči. *Právní rozhledy*, 2005, č. 9, s. 307. ISSN 1210-6410.

¹⁹⁷ NOVÁ, H. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 1 - 2, s. 39. ISSN 1210-6348.

na účet orgánu, který vyplácí příspěvky. Ještě nedávno byly tímto orgánem úřady práce. Od 1. 4. 2011 jsou tímto orgánem orgány státní sociální podpory.¹⁹⁸

Je to forma náhradní výchovy osobní péče o dítě v rodině. Status dítěte se nemění a rodinněprávní vztah rodiče-dítě zůstává zachován. Proto rodiče na své dítě musí platit výživné a to podle jejich možností, schopností a majetkových poměrů.¹⁹⁹ To je rozdíl od osvojení, kde veškerá rodičovská zodpovědnost biologických rodičů i s vyživovací povinností zanikne. Mezi osvojencem a osvojitelem vzniknou nové právní vztahy a osvojitelům vznikne rodičovská zodpovědnost i s vyživovací povinností.²⁰⁰

---

¹⁹⁸ Zákon č. 73/2011, o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů

¹⁹⁹ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ M.: *České rodinné právo*, 3. přepracování a doplněné vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006. s. 326. ISBN 80-7239-192-5.

²⁰⁰ NOVÁ, H. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 1 - 2, s. 40. ISSN 1210-6348.

7. Vyživovací povinnost k dětem s mezinárodním prvkem

O vyživovací povinnost s mezinárodním prvkem půjde v případech, kdy je povinný občanem jiného státu než osoba oprávněná. Spory o výživné s mezinárodním prvkem jsou podle mezinárodního práva soukromého regulovány haagskými úmluvami (Úmluva ze dne 24. října 1956 o právu rozhodném pro vyživovací povinnost vůči dětem, Úmluva ze dne 2. října 1973 o právu rozhodném pro vyživovací povinnosti²⁰¹). Těmito úmluvami jsou stanovena kolizní pravidla pro určení rozhodného práva a také pravidla pro uznání a výkon rozhodnutí v těchto věcech. Ustanovení těchto úmluv jsou však neúplná a závazná jsou jen pro své signatáře.²⁰² Česká republika není smluvním státem těchto úmluv. Ratifikovali jsme pouze Haagskou úmluvu o uznání a výkonu z roku 1958 (ratifikována dne 24.9.1970) a Haagskou úmluvu o uznání a výkonu z roku 1973 (ratifikována dne.5.1976).²⁰³

7.1. Úprava vyživovací povinnosti rodičů k dětem v rámci Evropské unie

Dne 18. prosince 2009 bylo přijato Nařízení Rady (ES) č.4/2009, o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností (dále jen „nařízení o výživném“ nebo „Brusel III“). Toto nařízení je také nazýváno jako Brusel III. V plném rozsahu se stalo použitelným ode dne 18. června 2011. Tímto nařízením o výživném byla nahrazena ustanovení, která se týkala vyživovací povinnosti, obsažená v nařízení Rady (ES) č.44/2001 (tzv. Brusel I.), o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Dále bylo nahrazeno nařízení Rady (ES) č.805/2004, kterým se zaváděl evropský exekuční titul pro nesporné nároky, s výjimkou evropských exekučních titulů týkajících se vyživovacích povinností a vydaných v členském státě, který není vázán Haagským protokolem z roku 2007.²⁰⁴

²⁰¹ Seznam úmluv. Dostupné z: <http://www.hcch.net/>

²⁰² HERBOCZKOVÁ, J. Nařízení Rady (ES) č.4/2009 o příslušnosti, rozhodném právu, uznání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovací povinnosti. Právo a rodina, 2009, č. 4, s. 13. ISSN 1212-866X.

²⁰³ KUČERA, Z.: Mezinárodní právo soukromé, 7. opravené a doplněné vydání. Brno: Doplněk, 2009. s. 361. ISBN 978-80-7239-231-5.

²⁰⁴ Vyživovací povinnost. [cit. 2.3.2012]. Dostupné z: <http://www.europa.eu/>

Nařízení Brusel I. bylo použitelné na vyživovací povinnost, zabývalo se ale pouze určování mezinárodní příslušnosti soudů a pravidly pro uznání a výkon. S tímto nařízením bylo na vyživovací povinnost aplikovatelné také již zmíněné nařízení č.805/2004, o vytvoření evropského exekučního titulu pro nesporné pohledávky. Tyto předpisy neobsahovaly kolizní normy k určení rozhodného práva.²⁰⁵ Nařízení Brusel I. umožňovalo oprávněnému zda bude žalovat ve státě bydliště žalovaného nebo ve státě svého bydliště (čl.5 odst.2) a vytvářelo zjednodušený mechanismus pro výkon rozhodnutí. Ovšem stále byly veliké rozdíly mezi právními řády členských států, které způsobovaly problémy. K tomu, aby byly odstraněny překážky při vymáhání výživného v přeshraničních sporech představila dne 12. ledna 2006 Evropská komise Radě návrh tohoto nařízení o výživném. Projednávání trvalo necelé tři roky. Návrh nařízení byl schválen 18. prosince 2008 Radou pro spravedlnost a vnitřní věci. Publikováno bylo 10. ledna 2009 v Úředním věstníku Evropské unie. Nařízení o výživném vznikalo současně s Úmluvou o mezinárodním vymáhání výživného k dětem a dalších druhů vyživovací povinnosti (dále jen „Úmluva o výživném“) z 23. listopadu 2007. Tato Úmluva o výživném se ještě nestala platnou²⁰⁶ a Protokolem o právu použitelném na vyživovací povinnosti z 23.11. 2007 (dále jen „Protokol“). S Úmluvou o výživném se nařízením o výživném na některých místech překrývá a doplňuje ji- v oblasti administrativní spolupráce, v poskytování právní pomoci, uznávání a výkonu cizích rozhodnutí. Nařízením mělo zlepšit vymahatelnost práva, mělo posílit spolupráci mezi členskými státy ohledně vyživovací povinnosti. U vymáhání výživného v přeshraničních sporech upravuje: soudní příslušnost, použitelné právo, přímou vykonatelnost rozhodnutí v jiných členských státech, předběžnou vykonatelnost, výkon rozhodnutí, vykonatelnost soudních smírů a veřejných listin, právní pomoc a administrativní spolupráci. Tímto nařízením nejsou upraveny kolizní normy a v otázce rozhodného práva odkazuje na protokol.²⁰⁷ Ve vzájemných vztazích mezi členskými státy má toto nařízení o výživném přednost před úmluvami a dohodami týkajícími se oblastí, které jsou

---

²⁰⁵ SEHNÁLEK, D., Turoňová J. Nařízení o výživném a postavení mezinárodních smluv v Evropské unii. Právník, 2010, č. 3, s. 235. ISSN 0231-6625.

²⁰⁶ Stav tabulky členů Úmluvy o mezinárodním vymáhání výživného k dětem a dalších druhů vyživovací povinnosti ze dne 23. listopadu 2007. [cit. 6.3.2012]. Dostupné z: <http://www.hcch.net/>

²⁰⁷ HERBOCZKOVÁ, J. Nařízení Rady (ES) č.4/2009 o příslušnosti, rozhodném právu, uznání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovací povinnosti. Právo a rodina, 2009, č. 4, s. 14-15. ISSN 1212-866X.

upraveny tímto nařízením o výživném a jejichž smluvními stranami jsou členské státy.²⁰⁸

Nařízení o výživném ve svém článku 76 stanovilo, že celém rozsahu bude použitelné od 18. června 2011, ale za předpokladu, že bude k tomuto dni v Evropské unii použitelný Haagský protokol. Pokud by tomu tak nebylo, tak se mělo nařízení použít až ode dne použitelnosti tohoto Protokolu. Protokol má v platnost vstoupit prvním dnem, který bude následovat po uplynutí tří měsíců od doby, kdy bude uložena druhá listina o ratifikaci, přijetí, schválení nebo přistoupení (čl.25 odst.1 protokolu). Jelikož bylo umožněno, aby se stranou stala Organizace regionální hospodářské integrace, tak se Evropská unie mohla stát signatářem. Ta zatím jako jediný subjekt tento protokol ratifikovala a to dne 8.dubna 2010 na základě předchozího Rozhodnutí Rady o uzavření Haagského protokolu.²⁰⁹ Článkem 24 protokolu je umožněno, že v okamžiku jeho přijetí může Evropská unie prohlásit, že vykonává pravomoc ve všech záležitostech upravených protokolem a že členské státy, které přenesly na společenství svou pravomoc, jsou protokolem vázány. „*Zde Evropské společenství po dlouho dobu žádnými pravomocemi nedisponovalo. Změnu přinesla až Amsterodamská smlouva, v jejímž důsledku získalo Evropské společenství pravomoc přijímat opatření v oblasti soudní spolupráce v občanských věcech.*“²¹⁰ Evropská unie toto prohlášení učinila v rozhodnutí Rady (ES) č.941/2009. Protokol byl přijat pro všechny členské státy s výjimkou Dánska a Spojeného království (čl.3 tohoto rozhodnutí). K tomu, aby většina ustanovení nařízení Brusel III. nabyla účinnosti, se musel stát použitelným Protokol, jak už bylo předesláno výše. Nařízení tedy bylo závislé na osudu přijetí Protokolu. Mezi členskými státy by tak nebyl použitelný Protokol a ve většině svého rozsahu ani toto Nařízení. To ale bylo vyřešeno tak, že v článku 4 odst.1 bylo stanoveno: „*V rámci Společenství se pravidla protokolu uplatní prozatímně, aniž je dotčen článek 5 tohoto rozhodnutí, ode dne 18. června 2011, tedy ode dne použitelnosti nařízení (ES) č. 4/2009, pokud k uvedenému dni protokol dosud nevstoupí v platnost.*“²¹¹ Takže i přesto, že byl Protokol ratifikován pouze jedním subjektem, což nesplňuje požadavek pro to, aby vstoupil v platnost, tak se od 18.června 2011 stala jeho pravidla použitelná v rámci Evropské

²⁰⁸ SEHNÁLEK, D., Turoňová J. Nařízení o výživném a postavení mezinárodních smluv v Evropské unii. Právník, 2010, č. 3, s. 239. ISSN 0231-6625.

²⁰⁹ Stav tabulky členů Protokolu o právu použitelném na vyživovací povinnosti z 23.11. 2007. [cit. 5.3.2012]. Dostupné z: <http://www.hcch.net/>

²¹⁰ SEHNÁLEK, D., Turoňová J. Nařízení o výživném a postavení mezinárodních smluv v Evropské unii, Právník, 2010, č. 3, s. 243. ISSN 0231-6625.

²¹¹ Rozhodnutí (ES) č.941/2009, o uzavření Haagského protokolu ze dne 23. listopadu 2007 o právu rozhodném pro vyživovací povinnosti Evropským společenstvím

unie a od tohoto dne je tedy v plném rozsahu použitelné i nařízení Brusel III., které na protokol odkazuje.

Mezi členskými státy Evropské unie se tedy budou používat pravidla, která jsou obsažena v nařízení Brusel III., protože právo Evropské unie má aplikační přednost před vnitrostátním právem členských zemí, jak bylo stanoveno v rozsudku Evropského soudního dvora C-6/64 *Costa v. E.N.E.L.* ze dne 15. července 1964.²¹² Stejně jako před naším zákonem č.97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, v platném znění, bude mít toto nařízení o výživném přednost ve vztazích mezi členskými státy také před mezinárodními smlouvami, jejichž stranou je členský stát Evropské unie a to dle čl.69 odst. 2 nařízení Brusel III. Státy Evropské unie budou při určování rozhodného práva ve věcech vyživovací povinnosti mezi sebou používat pouze pravidla obsažená v haagském protokolu z roku 2007, protože čl. 15 nařízení (ES) č. 4/2009 stanoví, že se právo rozhodné pro otázky vyživovacích povinností v členských státech, které jsou vázány Haagským protokolem ze dne 23. listopadu 2007, určuje v souladu s uvedeným protokolem.

Nařízení o výživném stanoví pět druhů soudní příslušnosti. Věcnou příslušnost (čl.3), volbu soudu (čl.4), příslušnost založenou na účasti odpůrce na řízení (čl.5), podpůrnou příslušnost (čl.6) a forum necessitatis (čl.7).

Obecně může oprávněný žalovat:

- 1) u soudu místa, kde má odpůrce místo svého obvyklého pobytu, nebo
- 2) u soudu místa, kde má oprávněný své místo obvyklého pobytu, nebo
- 3) u soudu, který je příslušný podle práva místa soudu pro řízení o osobním stavu, pokud záležitost vztahující se k vyživovací povinnosti souvisí s tímto řízením, ledaže by byla tato příslušnost odvozena výlučně ze státní příslušnosti jedné ze stran, nebo
- 4) u soudu, který je podle práva místa soudu příslušný pro řízení o rodičovské zodpovědnosti, pokud záležitost vztahující se k vyživovací povinnosti souvisí s tímto řízením, ledaže by byla tato příslušnost odvozena výlučně ze státní příslušnosti jedné ze stran (čl.3 nařízení).

Jak je vidět, tak je příslušnost stanovena alternativně a záleží tedy na oprávněném, jak si vybere.

Pokud nepůjde o spor, který se týká vyživovací povinnosti k dítěti mladšímu osmnácti let, pak je zde pro strany možnost, aby se dohodly na příslušnosti soudu

---

²¹² Judikatura ESD. [cit. 11.3.2012]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/>

nebo soudů konkrétního státu (čl.4 odst.3). Tato volba soudu je nařízením ale omezena. Strany si mohou pro příslušnost zvolit: a) soud nebo soudy členského státu, kde má jedna ze stran místo obvyklého pobytu, b) soud nebo soudy členského státu, jehož státní příslušnost má jedna ze stran. Tyto podmínky písm. a) nebo b) musí být splněny v okamžiku uzavření dohody o volbě soudu nebo v okamžiku zahájení řízení. Pokud se strany nedohodnou jinak, tak je tato příslušnost závazná.

Strany sporu, na který se vztahuje toto nařízení, mají účinný přístup ke spravedlnosti v jiném členském státě a to včetně vykonávacího řízení a řízení o opravných prostředcích (čl.44). Za tímto účelem poskytují členské státy za určitých podmínek právní pomoc. Za právní pomoc se považuje pomoc, která je nezbytná k tomu, aby se strany mohly seznámit se svými právy a mohly je uplatňovat (čl.45). Tato pomoc podle potřeby zahrnuje právní poradenství před zahájením řízení, právní pomoc při podání návrhu a zastupování před soudem, osvobození od nákladů řízení nebo jejich náhradu (za podmínek daných čl.47 odst.3), náklady protistrany, tlumočení, překlad písemností nebo úhradu cestovních nákladů. Stát poskytuje bezplatnou právní pomoc v případě všech návrhů týkajících se vyživovací povinnosti, která vyplývá ze vztahu mezi rodičem a dítětem vůči osobě mladší 21 let (čl.46 odst.1).

„Pokud jde o rozhodnutí vydaná v členském státě vázaném protokolem, uznávají se v jiném členském státě automaticky, tedy bez dalšího zvláštního řízení a bez možnosti, jejich uznání napadnout. Pokud jsou tato rozhodnutí vykonatelná ve státě jejich vydání, pak jsou vykonatelná v jiném členském státě. Co se týče rozhodnutí vydaných v členském státě nevázaném protokolem, i tato jsou v ostatních členských státech uznávána automaticky bez dalšího řízení.“²¹³

7.2. Haagský protokol o výživném z roku 2007

Protokol byl uzavřen 23. listopadu 2007. Cílem je modernizace Haagské úmluvy ze dne 24. října 1956 o právu použitelném na vyživovací povinnosti k dětem a Haagské úmluvy ze dne 2. října 1973 mezinárodním vymáhání výživného k dětem a dalších druhů vyživovacích povinností. Protokol doplňuje Haagskou Úmluvu

---

²¹³ HERBOCZKOVÁ, J. Nařízení Rady (ES) č.4/2009 o příslušnosti, rozhodném právu, uznání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovací povinnosti. Právo a rodina, 2009, č. 5, s. 11. ISSN 1212-866X.

ze dne 23. listopadu 2007 o mezinárodním vymáhání výživného dítěte a dalších druhů výživného.²¹⁴

Jak bylo již uvedeno, tak protokol obsahuje kolizní normy pro určování rozhodného práva. Obecně se vyživovací povinnosti řídí právem státu, v němž má oprávněná osoba místo obvyklého pobytu, nestanoví-li protokol jinak (čl.3 odst.1). Pokud dojde ke změně obvyklého pobytu oprávněného, pak se od okamžiku této změny použije právo státu nového místa obvyklého pobytu (čl.3 odst.2). Protokol obsahuje pro výživné zvláštní pravidla, která stanoví ochranu osobě oprávněné v situaci, kdy nemůže získat výživné od povinného podle práva státu jeho obvyklého pobytu. V tomto případě se použije právo státu, kde se koná řízení (čl.4 odst.2). Pokud oprávněný zahájí řízení u orgánu státu, kde má obvyklý pobyt povinný, tak se použije právo tohoto státu. Když nemůže oprávněný na základě tohoto práva získat výživné, tak se použije právo státu obvyklého pobytu oprávněného (čl.4 odst.3). V případě, že oprávněný nemůže získat výživné na základě předchozích možností, tak se použije právo státu jejich společné státní příslušností, pokud ji mají (čl.4 odst.4). Volba práva je připuštěna jen pro konkrétní řízení (čl.7). Tato volba je dle určených podmínek možná jen u výživného k dětem nad 18 let (čl.8 odst.3).

Podle ustanovení čl. 2 Haagského protokolu 2007 jsou kolizní normy v něm obsažené univerzálně použitelné, takže státy které ho ratifikují použijí tento protokol i ve vztazích vůči nesmluvním státům. Tím bude vlastně nahrazena dosavadní vnitrostátní právní úprava států, které se stanou smluvními. V současné době protokol v platnost nevstoupil.²¹⁵

7.3. Úprava vyživovací povinnosti mezi Českou republikou a státy, které nejsou členy Evropské unie

Vztahy mezi rodiči a dětmi s mezinárodním prvkem upravuje zák. č.97/1963 Sb.o mezinárodním právu soukromém a procesním, v platném znění (dále jen „ZMPS“). Kolizní úprava vztahů mezi rodiči a dětmi je významně dotčena ustanoveními Haagské úmluvy o ochraně dětí. Tato úmluva omezuje používání kolizní normy v § 24 odst.1 ZMPS, ale jelikož se úmluva nevztahuje na výživné, tak

---

²¹⁴ Protokol o právu rozhodném pro vyživovací povinnost (překlad), jako příloha rozhodnutí (ES) č.941/2009, o uzavření Haagského protokolu ze dne 23. listopadu 2007 o právu rozhodném pro vyživovací povinnosti Evropským společenstvím

²¹⁵ Stav tabulky členů Protokolu o právu použitelném na vyživovací povinnosti z 23.11. 2007. [cit. 5.3.2012]. Dostupné z: <http://www.hcch.net/>

kolizní úprava výživného není touto úmluvou dotčena.²¹⁶ V oblasti přeshraničního vymáhání výživného jsou zde ale i mezinárodní předpisy, kterými jsme se zavázali a ty mají před naší úpravou přednost. Jedná se o Úmluvu o vymáhání výživného v cizině (vyhl. č.33/1959 Sb) a Úmluvu o uznávání a výkonu rozhodnutí o vyživovací povinnosti z roku 1973 (vyhl. č.132/1976 Sb). Máme uzavřeny také dvoustranné mezinárodní smlouvy upravující výživné. Jejich přehled je na internetových stránkách ministerstva spravedlnosti.²¹⁷

Pokud neexistuje úprava mezi dotčenými státy, tak se při přeshraničním vymáhání bude postupovat podle vnitrostátních předpisů. Tak tomu nebude v případě prohlášení ministerstva spravedlnosti o vzájemnosti ze strany cizího státu (§54 ZMPS). Tuto vzájemnost máme vyhlášenou s Austrálií (od roku 1998), s kanadskými provinciemi- Newfoundland (2001), Saskatchewan (2001), Yukon (2001), Alberta (2003), Manitoba (2003), Ontario (2008), Britská Kolumbie (2004) a s USA (od roku 2000).²¹⁸

Vztahy mezi rodiči a dětmi ohledně výživy se tedy řídí právem státu, jehož občanem je dítě (§24 odst.1 první věta ZMPS). Je možné, že dojde ke změně státní příslušnosti dítěte. To může vést k mobilnímu konfliktu. Rozhodná je tedy státní příslušnost dítěte v době významné pro řešený případ (např. doba za kterou je výživné požadováno).²¹⁹ Pokud žije dítě v České republice, tak mohou být tyto vztahy posuzovány podle práva českého, je-li to v zájmu dítěte (§24 odst.2 druhá věta ZMPS).

Ve věcech výživy nezletilých se rozlišuje, zda nezletilý je či není českým občanem. Je-li nezletilý českým občanem, tak je vždy dána pravomoc českých soudů. Tak tomu je i v případě že nezletilý žije v cizině (§39 odst.1 první věta ZMPS). Pravomoc českého soudu je také v případě řízení o výživném proti českému občanovi, proti kterému uplatňuje nárok nezletilý cizinec žijící v zahraničí a také v řízení, v němž český občan navrhuje proti nezletilému cizinci bydlícímu v cizině zrušení nebo změnu rozhodnutí českého soudu (§39 odst.1, druhá věta ZMPS).

Orgánem příslušným k zajišťování sociálně-právní ochrany dětí je ve vztahu k cizině Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí (§35 zákona č.359/1999 Sb., o

---

²¹⁶ KUČERA, Z.: Mezinárodní právo soukromé, 7. opravené a doplněné vydání. Brno: Doplněk, 2009. s. 359. ISBN 978-80-7239-231-5.

²¹⁷ Přehled hlavních dvoustranných smluv o mezinárodní pomoci v oblasti trestní a civilní a dokumentů souvisejících. [cit. 26.2.2012]. Dostupné z: <http://www.portal.justice.cz/>

²¹⁸ Prohlášení o vzájemnosti v civilních věcech. [cit. 26.2.2012]. Dostupné z: <http://www.portal.justice.cz/>

²¹⁹ KUČERA, Z.: Mezinárodní právo soukromé, 7. opravené a doplněné vydání. Brno: Doplněk, 2009. s. 359. ISBN 978-80-7239-231-5.

sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění. Vysoká úspěšnost vymáhání výživného je z Německa, Rakouska, Slovenska, USA a Austrálie. Bez výsledku jsou pokusy o vymáhání výživného ze států afrických, arabských, asijských, latinskoamerických, států bývalé Jugoslávie a bývalého Sovětského svazu, ačkoliv se často jedná o smluvní státy mezinárodních smluv upravujících vymáhání výživného.²²⁰

V souvislosti s rekonstrukcí soukromého práva bylo potřeba připravit i nový zákon o mezinárodním právu soukromém, protože okamžikem, kdy bude nahrazena dnešní úprava soukromého práva novou úpravou, tak by se stala současná úprava mezinárodního práva zastaralou. Byla provedena modernizace některých ustanovení.²²¹ Nový zákon o mezinárodním právu soukromém byl v tomto měsíci publikován ve Sbírce zákonů pod číslem 91/2012 a účinnosti by měl nabýt stejného dne jako zák. č.89/2012 občanský zákoník, tedy 1. ledna 2014.

---

²²⁰ Výživné. [cit. 11.3.2012]. Dostupné z: <http://www.umpod.cz/>

²²¹ Zákon o mezinárodním právu soukromém. [cit. 28.2.2012]. Dostupné z: <http://www.obcanskyzakonik.justice.cz/>

8. Procesní úprava ve věcech výživného rodičů k dětem

Soudní řízení ve věcech výživného upravuje zákon č.99/1963 Sb., občanským soudním řádem (dále jen „OSŘ“), v platném znění. Hmotněprávní úprava podmínek je upravena v ZOR.

Naléhavost zájmu společnosti na stanovení výživného soudním rozhodnutím a rozhodnutím je odlišná podle druhů vyživovací povinnosti. Intenzivní zájem společnosti je na stanovení výživného soudem k nezletilým dětem. Zatímco u ostatních případů platí obecná procesní úprava, tak zde se uplatňují některé zvláštní procesní formy, např. zahájení řízení bez návrhu, povinné spojení některých spojení.

Řízení o vyživovací povinnost mezi rodiči a zletilými dětmi je projednáváno ve sporném řízení. O výživném pro děti nezletilé je rozhodováno v rámci řízení ve věci péče o nezletilé děti ve smyslu § 176 OSŘ a toto řízení je řízením nesporným.²²² Rozdílů v řízení o výživném k dítěti nezletilému a k dítěti zletilému je několik. Právě v procesní úpravě jsou asi nejpatrnější rozdíly mezi vyživovací povinnostmi rodičů k dětem nezletilým a zletilým.

8.1. Řízení o vyživovací povinnosti k nezletilému dítěti

O výživném k nezletilým dětem je rozhodováno v těchto případech:

- a) před rozvodem rodičů, kdy je upravována vyživovací povinnost k dítěti po dobu po rozvodu (§26 odst.1 ZOR),
- b) rodiče dítěte spolu nežijí a nedohodnou se na úpravě výživného (§50 odst.1, §86 odst.1 ZOR),
- c) rodiče spolu žijí, ale jeden z nich neplní vyživovací povinnost dobrovolně (§86 odst.2 ZOR),
- d) je rozhodováno o vyživovací povinnosti prarodičů a ostatních příbuzných (§88 odst.2 ZOR),
- e) soudem je určováno otcovství k tomuto dítěti (§54 odst. 1 ZOR, §113 OSŘ),
- f) dítě je svěřováno do výchovy jiné fyzické osobě než rodiči (§45 odst.1 ZOR),
- g) dítě se svěřuje do pěstounské péče (§45 písm.a-d ZOR),
- h) soud rozhoduje o nařízení ústavní nebo ochranné výchovy (§103 ZOR),
- i) dochází k významné změně poměrů (§99 odst.1 ZOR).²²³

---

²²² NOVÁ, H.,TĚŽKÁ, O.: Vyživovací povinnost. Praha: Linde, 1995. s. 28-29. ISBN 80-85647-84-2.

Jak již bylo zmíněno v řízení o výživném pro děti nezletilé je rozhodováno v rámci řízení ve věci péče o nezletilé děti a toto řízení je řízením nesporným. Nesporné řízení je možné zahájit dvěma způsoby. Prvním způsobem je zahájení podáním návrhu. Druhým způsobem je zahájení řízení bez návrhu (§81 odst.1 OSŘ), tedy z iniciativy soudu.²²⁴ Řízení je zahájeno usnesením soudu. K tomu dojde v případě, že je soudem při jakékoliv činnosti zjištěno že jsou splněny hmotněprávní podmínky pro stanovení výživného. Smyslem rozlišování mezi těmito způsoby zahájení řízení je, aby bylo možné odlišit, od kdy nastávají účinky zahájení řízení. Zahájením řízení na návrh dojde okamžikem doručení návrhu soudu, v případě zahájení bez návrhu je to vydáním usnesení soudu o zahájení řízení.²²⁵

K rozhodování je v prvním stupni příslušný okresní nebo obvodní soud v jehož obvodu má nezletilý na základě dohody rodičů nebo na základě rozhodnutí soudu, popřípadě jiných rozhodujících skutečností, své bydliště (§88 odst.c OSŘ). U nesporného řízení se totiž neuplatňuje obecná místní příslušnost, u které je rozhodující soud podle místa bydliště žalovaného. V nesporném řízení nemají účastníci povahu procesních stran, a tak nemohou být vymezeni jako žalobce a žalovaný (§90 OSŘ), neplatí pro ně ani ustanovení vážící se k tomuto vymezení. V tomto případě platí tzv. druhá a třetí definice účastníka řízení obsažená v § 94 OSŘ.²²⁶ Toto ustanovení označuje jako účastníky řízení navrhovatele a osoby o jejichž právech nebo povinnostech se bude v řízení jednat (§94 odst.1). Účastníky řízení jsou také navrhovatel a osoby, které zákon za účastníky označuje (§94 odst.2). V prvním vymezení účastníků se právy a povinnostmi rozumí za prvé práva a povinnosti, které jsou nebo by měly být vyjádřeny ve výroku rozhodnutí o věci, za druhé práva a povinnosti, které se v tomto výroku neprojeví přímo, ale výrokem rozhodnutí jsou dotčeny. Podmínkou je, že bude dotčeno právní postavení této osoby.²²⁷ Pokud se tedy v řízení rozhoduje o vyživovací povinnosti otce k nezletilému dítěti, tak je účastníkem i matka dítěte, které jí bylo svěřeno do výchovy, i když se jí nebude týkat výrok rozsudku o jejím finančním podílu na výživě a osobním výkonu péče k dítěti, ale v odůvodnění rozhodnutí se bude muset

---

²²³ BUREŠ, J., DRÁPAL, L. a kolektiv: Občanský soudní řád: komentář. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 1310. ISBN 987-80-7400-107-9.

²²⁴ WINTEROVÁ, A. a kolektiv.: Civilní právo procesní, 5. aktualizované vydání, doplněné o předpisy evropského práva. Praha: Linde, 2008. s. 398. ISBN 978-80-7201-726-3.

²²⁵ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O.: Vyživovací povinnost. Praha: Linde, 1995. s. 30. ISBN 80-85647-84-2.

²²⁶ WINTEROVÁ, A. a kolektiv.: Civilní právo procesní, 5. aktualizované vydání, doplněné o předpisy evropského práva. Praha: Linde, 2008. s. 396-7. ISBN 978-80-7201-726-3.

²²⁷ BUREŠ, J., DRÁPAL, L. a kolektiv: Občanský soudní řád: komentář. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 611. ISBN 987-80-7400-107-9.

soud s jejím podílem na výživném pro dítě vyrovnat.²²⁸ Účastníky podle třetí definice účastníků jsou například všichni prarodiče pokud je výživné určováno z jejich strany nebo osoba, které bylo rozhodnutím soudu svěřeno nezletilé dítě do výchovy.²²⁹ Navrhovatelem je ten, kdo u soudu podal návrh na zahájení řízení.

V řízení o výživném nezletilého dítěte je ve většině případů účastníkem nezletilé dítě a oba rodiče. Toto dítě musí být ale zastoupeno, protože má procesní způsobilost jen v takovém rozsahu v jakém ji má k právním úkonům (§20 odst.1 OSŘ), které svojí povahou odpovídají přiměřené rozumové a volní vyspělosti odpovídající jejich věku (§9 zákona č.40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění). V plném rozsahu, tak nabývá procesní způsobilost dosažením osmnácti let nebo uzavřením manželství před osmnáctým rokem. Tyto děti musí být tedy v řízení zastoupeny.

Dítě nemůže být zastoupeno rodičem v těch právních úkonech, při kterých může dojít ke střetu zájmů mezi rodiči a dítětem nebo mezi dětmi těchto rodičů (§37 odst.1 ZOR). „*Pravděpodobnost kolize zájmů mezi rodiči a dítětem je obecně dána vždy za situace, kdy rodiče i dítě jsou účastníky jednoho řízení. Tak je tomu ve všech řízeních týkajících se péče o nezletilé*“²³⁰ Pokud nemůže být dítě v řízení rodičem zastoupeno, tak je mu usnesením soudu ustanoven opatrovník, nazývaný kolizní opatrovník, kterým je ve většině případů orgán vykonávající sociálně - právní ochranu dětí (§37 odst. 2 ZOR). Tímto orgánem je Obecní úřad obce s rozšířenou působností (§17 písm. a zákona č.359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění) podle místa trvalého pobytu dítěte (§61 odst.1).

Nesporné řízení je ovládáno zásadou vyšetřovací. Soud je tedy povinen provést i jiné důkazy, než které účastníci navrhovali, potřebné ke zjištění skutkového stavu. Soudci by tedy měli pro určení výše výživného zjišťovat právně významné skutečnosti z úřední povinnosti.²³¹ Soud rozhoduje v těchto případech rozsudkem (§176 odst.1 OSŘ). Drtivá většina rozhodnutí vydaných v nesporném řízení je konstitutivní povahy. Z hlediska hmotného práva jsou právní skutečností, s kterou je

---

²²⁸ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O.: Vyživovací povinnost. Praha: Linde, 1995. s. 31. ISBN 80-85647-84-2.

²²⁹ BUREŠ, J., DRÁPAL, L. a kolektiv: Občanský soudní řád: komentář. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 611. ISBN 987-80-7400-107-9.

²³⁰ HRUŠÁKOVÁ, M.: Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 140. ISBN 978-80-7400-061-4.

²³¹ LUŽNÁ, R. Vyživovací povinnost k nezletilému dítěti rodiče ve výkonu trestu odnětí svobody- vybraná judikatura. Právo a rodina. 2008, č. 11, s. . ISSN 1212-866X.

spojen vznik, změna či zánik práv a povinností.²³² Do doby zletilosti dítěte je výživné povinným poukazováno k rukám rodiče, kterému je dítě svěřeno.

8.2. Řízení o vyživovací povinnosti ke zletilému dítěti

Nabytí zletilosti má procesní význam. ZOR pro výživné ke zletilým dětem nepředepisuje žádné hmotněprávní podmínky, kdy by muselo dojít obligatorně ke stanovení výživného. Zákon výslovně stanoví, že výživné pro zletilé děti upraví soud jen na návrh a to má řadu procesních důsledků. Podmínky pro zahájení řízení jsou v těchto případech splněny pokud se někdo domáhá stanovení výživného v případě, že není zcela nebo zčásti plněno dobrovolně.²³³ Na rozdíl od řízení výživného k nezletilému dítěti lze toto řízení zahájit pouze z iniciativy účastníka tím, že podá žalobu (návrh).

Obecně je civilní pravomoc pro civilní řízení vymezena obecně tak, že soudy jsou projednávány zásadně všechny spory, které mají soukromoprávní základ. Zákon tedy ani pro příklad neuvádí o jaké spory jde. Uplatňuje se zde tzv. obecná místní příslušnost a pro ni je obecný soud žalovaného.²³⁴ V tomto případě je tedy k rozhodování příslušný okresní nebo obvodní soud, v jehož obvodu má žalovaný bydliště (§85 odst.1 OSŘ). Účastníky řízení jsou žalobce a žalovaný. Tedy ten kdo návrh podá a ten proti komu tento návrh směřuje.

Návrh podaný zletilým dítětem může směřovat jak proti jednomu z rodičů, tak proti oběma. Podáním návrhu je zahájeno soudní řízení a soud je tímto návrhem vázán. Musí v něm být uvedena výše požadovaného výživného a doba, od kdy je výživné požadováno²³⁵, protože od 1. září roku 2008 je možné přiznat výživné zpětně za dobu nejdéle tří let od zahájení řízení i pro zletilé děti (§98 odst.1 ZOR). K této změně došlo novelou ZOR zákonem č. 259/2008 Sb., kterým se mění zákon č.99/1963 Sb., občanský soudní řád.

Ve sporném řízení se uplatňuje zásada projednací. Soud tedy důkazy nevyhledává a je na stranách jaké důkazy pro rozhodnutí soudu předloží.

²³² WINTEROVÁ, A. a kolektiv.: Civilní právo procesní, 5. aktualizované vydání, doplněné o předpisy evropského práva. Praha: Linde, 2008. s. 395. ISBN 978-80-7201-726-3.

²³³ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O.: Vyživovací povinnost. Praha: Linde, 1995. s. 29-30. ISBN 80-85647-84-2.

²³⁴ WINTEROVÁ, A. a kolektiv.: Civilní právo procesní, 5. aktualizované vydání, doplněné o předpisy evropského práva. Praha: Linde, 2008. s. 395-7. ISBN 978-80-7201-726-3.

²³⁵ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ M.: České rodinné právo, 3. přepracované a doplněné vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006. s. 424. ISBN 80-7239-192-5.

Meritorní rozhodnutí, která jsou vydána ve sporném řízení jsou většinou deklaratorní.²³⁶ Deklarují, že nějaké právo nebo povinnost existuje. Ke změně nebo ke zrušení výživného ke zletilým dětem může dojít pouze na návrh (§99 odst. 2 ZOR).

8.3. Nabytí zletilosti dítětem po zahájení řízení

Během řízení může dojít k tomu, že nezletilé dítě nabude zletilosti. „*O výživě v rámci řízení ve věcech péče o nezletilé rozhoduje soud v některých případech i po dosažení zletilosti. V praxi soud pokračuje v řízení o úpravu výživného (§50 či 86 ZOR), které bylo zahájeno v době nezletilosti dítěte, a to za situace, kdy do nabytí zletilosti nebylo toto řízení pravomocně skončeno.*“²³⁷ Řízení je dokončeno před soudem opatrovnickým, ale dítě nabývá samostatnou procesní způsobilost v plném rozsahu. Tedy se všemi právy a povinnostmi. Ze zákona zanikne role kolizního opatrovníka. Dítě je tedy přibráno k řízení a je nutné zjistit jeho stanovisko, pokud jde o výživné po dobu zletilosti. Musí mu být doručeny všechny potřebné listiny a dítě musí být vyslechnuto. Toto dítě může podávat návrhy k tomu, aby bylo doplněno důkazní řízení, může podávat odvolání, atd.²³⁸

Druhý rodič je účastníkem řízení o výživném dítěte za dobu nezletilosti, i když dítě během řízení dosáhlo zletilosti. V tomto rozsahu má oprávnění případně podat odvolání proti rozhodnutí soudu. V řízení podle § 176 OSŘ se může jednat už jen o právech po dobu nezletilosti dítěte. Dávky výživného splatné za dobu nezletilosti budou plněny rukám dítěte.²³⁹

Dítě musí být dotázáno zda navrhuje, aby se v řízení pokračovalo proti rodiči, o jehož vyživovací povinnost se doposud jednalo. Druhý rodič přestává být účastníkem řízení pro nároky, které vznikly po zletilosti. S oběma rodiči se pokračuje v případě, že dítě požaduje, aby mu výživné poskytovali oba. V rozhodnutí, kterým se rozhodne o nárocích na výživné zletilého dítěte, soud přihlédne ke všem skutečnostem rozhodným pro trvání a rozsah vyživovací povinnosti a to i k těm,

²³⁶ WINTEROVÁ, A. a kolektiv.: Civilní právo procesní, 5. aktualizované vydání, doplněné o předpisy evropského práva. Praha: Linde, 2008. s. 395. ISBN 978-80-7201-726-3.

²³⁷ BUREŠ, J., DRÁPAL, L. a kolektiv: Občanský soudní řád: komentář. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 1310. ISBN 987-80-7400-107-9.

²³⁸ NOVÁ, H. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. Bulletin advokacie, 2008, č. 1 - 2, s. 32. ISSN 1210-6348.

²³⁹ HRUŠÁKOVÁ, M.: Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 424-5. ISBN 978-80-7400-061-4.

které nastaly po nabytí zletilosti dítěte až do dne, kdy soud rozhodne. Ke dni rozhodnutí je také vyčíslen případný nedoplatek výživného, který mohl vzniknout.²⁴⁰

Rozhodnutí ve věcech výživného jsou vydávána „cum clausula rebus sic stantibus“, což znamená, že rozhodnutí může být změněno nebo zrušeno v případě, že se změní poměry ať na straně povinného nebo oprávněného.²⁴¹

8.4. Změna vyživovací povinnosti či jejího rozsahu

Může dojít k tomu, že se změní poměry ať na straně povinného (pokles příjmů, ztráta zaměstnání, těžké onemocnění, přibyla mu další vyživovací povinnost) nebo na straně oprávněného (s přibývajícím věkem rostou potřeby, studium na vysoké škole, atd.). V případě nezletilých dětí může soud provést změnu dohody nebo soudního rozhodnutí i bez návrhu stran (§99 odst. 1 ZOR). U zletilých dětí je tomu tak, že ke změně nebo zrušení vyživovací povinnosti může dojít pouze na návrh některé ze stran (§99 odst. 2 ZOR).

Změnu poměrů lze definovat jako odlišný stav od stavu, jenž tu byl při původním rozhodnutí. Musí jít o změnu závažnějšího charakteru, tedy podstatnou změnu (clausula rebus sic stantibus). OSŘ ve svém ustanovení § 163 odst. 1 stanoví, že rozsudek, který odsuzuje k plnění v budoucnu splatných dávek, je možné změnit v případě, že se podstatně změnila okolnosti rozhodující pro výši a další trvání dávek.²⁴²

*„Z důvodu změny poměrů lze změnit nejen rozsudky, ale i ve výše uvedených věcech usnesení, kterým byl schválen soudní smír (§99) nebo kterým bylo v souladu se zákonem rozhodnuto ve věci samé.“*²⁴³ Návrh na změnu musí obsahovat údaj o tom, od kdy má být změna poměrů provedena. Rozsudek může být změněn od doby, kdy se rozhodné poměry změnilly. Rozhodnutí nelze změnit v případě, že má dojít ke změně až v budoucnu, pro rozhodnutí je totiž rozhodující stav, který panuje v době jeho vyhlášení (§154 odst. 1 OSŘ). Jak bylo již uvedeno, tak u nezletilých dětí může být změna provedena i bez návrhu. Případným návrhem není v tomto případě soud

²⁴⁰ BUREŠ, J., DRÁPAL, L. a kolektiv: Občanský soudní řád: komentář. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 1310. ISBN 987-80-7400-107-9.

²⁴¹ KNAPPOVÁ, M.: Občanské právo hmotné 3, 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, 2007. s. 158. ISBN 978-80-7357-230-3.

²⁴² HRUŠÁKOVÁ, M.: Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 478. ISBN 978-80-7400-061-4.

²⁴³ BUREŠ, J., DRÁPAL, L. a kolektiv: Občanský soudní řád: komentář. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 1115. ISBN 987-80-7400-107-9.

vázán. Pokud dojde ke změně předchozího (původního) rozhodnutí, tak musí být ve výroku rozhodnutí uvedeno, že se jedná o změnu předchozího rozhodnutí.²⁴⁴

Výživné může být změněno (sníženo, zvýšeno, zrušeno) až tři roky nazpět ode dne zahájení řízení. Dříve tomu tak bylo jen u nezletilých dětí. Novelou, která byla provedena zákonem č.259/2008 Sb., kterým se mění zákon č.99/1963 Sb., občanský soudní řád, tak může být od 1. září 2008 učiněno i u dětí zletilých.²⁴⁵

Pro rozhodnou dobu změny (zvýšení, snížení, zrušení) předchozího soudního rozhodnutí o výživném pro nezletilé dítě, není důležité datum, kdy byl podán návrh na zahájení řízení o nové úpravě výživného nebo kdy soud vydal usnesení o zahájení řízení či den navržený účastníky řízení, ale datum, kdy došlo ke změně poměrů.²⁴⁶

V případě, že dojde ke zrušení nebo snížení výživného za minulou dobu u nezletilého dítěte, tak toto dítě nemá povinnost vrátit spotřebované výživné (§99 odst.1 ZOR). Jestliže však u takto snížené nebo zrušené vyživovací povinnosti nebyly částky výživného spotřebovány, tak povinnému vzniká právo na to, aby mu byly platby vráceny. Otázkou dokazování je, zda-li bylo výživné spotřebováno nebo ne. Výživné je chápáno jako částka nespotebního charakteru, ze které je možné vytvářet úspory, protože dítě má právo podílet se na životní úrovni svých rodičů. Smyslem tvorby úspor je, aby si dítě vytvořilo kapitál do budoucna a to zejména pro financování studia. Pokud tedy příjmy povinného byly tak vysoké, že odůvodňovaly, aby z plateb výživného byly tvořeny úspory a do doby nového rozhodnutí o snížení nebo zrušení by se tyto úspory výrazně zvýšily, tak by měla být situace hodnocena citlivě s ohledem na zájmy nezletilého.²⁴⁷

Právo na vrácení výživného, které se nespotebovalo podléhá promlčení (§98 odst.2 ZOR). Částku přesahující přeplatek výživného pro nezletilé dítě si povinný nemůže započíst na částky, které bude vyplácet v budoucnu (§97 odst.3 ZOR).

Při zrušení nebo snížení výživného u dospělého dítěte není rozhodné zda bylo výživné spotřebováno či nikoli, protože ustanovení o nevrácení spotřebovaného výživného se vztahuje jen na děti nezletilé (§99 odst.1 ZOR).²⁴⁸

---

²⁴⁴ HRUŠÁKOVÁ, M.: Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 478. ISBN 978-80-7400-061-4.

²⁴⁵ HRUŠÁKOVÁ, M.: Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 478. ISBN 978-80-7400-061-4.

²⁴⁶ Srov. R 54/1969

²⁴⁷ HRUŠÁKOVÁ, M.: Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 478-9. ISBN 978-80-7400-061-4.

²⁴⁸ Tamtéž s. 479.

S tím, že se spotřebované výživné u nezletilých dětí v případě snížení nebo zrušení výživného nevrací lze souhlasit. V situaci, kdy otec platí dítěti vysoké výživné, z něhož je část určena na tvorbu úspor a dojde k tomu, že bude výživné za minulou dobu sníženo, tak bych se přikláněl k tomu, že v případě, kdy lze očekávat, že dítě bude dále studovat, tak by výživné nemělo být z těchto úspor vraceno, protože úspory by měly sloužit především k tomuto účelu. V jiném případě bych ale neviděl důvod, proč výživné z takto naspořených peněz nevracet. Rodič má povinnost vyživovat dítě do doby, dokud se o sebe není schopno samo postarat (§85 odst.1 ZOR), proč by měl mít povinnost dítěti spořit na bydlení atd. či ho jinak zabezpečovat do budoucna. V tomto případě tedy nemá pro povinného moc smysl, že může být výživné pro dítě změněno až tři roky zpětně. Naopak při zvýšení výživného za minulou dobu se může dostat do situace, kdy bude muset doplatit vysoké dlužné výživné a to pro něj může znamenat veliké komplikace.

9. Rekodifikace občanského zákoníku

Ve státech kontinentální Evropy se vždy přikládala civilním kodexům důležitost. Jsou vnímány jako charty soukromého práva, které v sobě shrnují obecné právo občanské do zákoníku. Ty dávají soukromému právu strukturu, systematiku a jasný rámec. To si uvědomilo hodně lidí po pádu komunistického režimu.²⁴⁹ Tak byly započaty rekodifikační práce na novém občanském zákoníku.

První rekodifikační pokus byl uskutečněn před rokem 1993, kdy byl na Úřadu vlády ČSFR vypracován návrh paragrafovaného znění občanského zákoníku. Po rozpadu Československa práce ustaly. V roce 1994 byl vypracován návrh koncepce nového občanského zákoníku. Práce na tomto návrhu později přestaly také. V lednu roku 2000 ministr spravedlnosti Otakar Motejl rozhodl, že mají být práce na přípravě nového občanského zákoníku obnoveny. Na předchozí dva pokusy zde nebyla žádná návaznost. Byl vypracován věcný záměr rekodifikace. Z tohoto věcného záměru vycházel návrh paragrafovaného znění občanského zákoníku.²⁵⁰ Ten byl 5.dubna 2001 projednán Legislativní radou vlády a 18.dubna ho se souhlasným stanoviskem projednala také česká vláda. Tím se rozhodlo pokračování v legislativních pracích na tvorbě občanského zákoníku. Koncepční základ občanského zákoníku byl v myšlence, že se bude jednat o úplnou rekodifikaci obecného občanského práva, která v sobě začlení celou soukromoprávní oblast. Ministrem spravedlnosti bylo rozhodnuto, že vzorem pro tyto rekodifikační práce má být vládní osnova někdejšího československého občanského zákoníku z roku 1937. V určitých směrech šlo o zastaralý materiál (např.pasáže o právu rodinném). V určitých směrech šlo o materiál vhodný jako vzor svou celkovou promyšleností, právníckým vyjadřováním, výbornou metodou zpracování. Umožňuje kontinuitu našeho práva tam, kde došlo k přervání komunistickým zákonodárstvím.²⁵¹ Tento vládní návrh z roku 1937 byl modernizační revizí rakouského obecného zákoníku občanského (ABGB) z roku 1811. Rekodifikační práce začaly již v roce 1920. Cílem bylo navázat na tradice ABGB a jeho modernizace. Vládní osnova z roku 1937 vycházela z existence právního dualismu. Zákoník byl konstruován jako obecný zákoník občanský, jako základní kodex soukromého práva. Vládní návrh byl hotov roku 1937, osnova

---

²⁴⁹ ELIÁŠ, K. Koncepce nového občanského zákoníku. Právní rádce, 2001, č. 8, s. 13. ISSN 1210-4817.

²⁵⁰ Důvodová zpráva s. 588. [cit. 24.2.2012]. Dostupné z: <http://www.obcanskyzakonik.justice.cz/>

²⁵¹ ELIÁŠ, K. Koncepce nového občanského zákoníku. Právní rádce, 2001, č. 8, s. 13-14. ISSN 1210-4817.

zákona však nebyla kvůli přijata kvůli politickému vývoji.²⁵² Pomalu se schylovalo k našemu obsazení vojsky německé armády a k vypuknutí druhé světové války a situace nebyla příznivá ani po druhé světové válce.

Jak už bylo napsáno výše, tak návrh občanského zákoníku z roku 1937 nemohl být úplnou inspirací, protože samozřejmě v mnohém zastaral. Byl podroben obsahové revizi, která vychází ze tří myšlenkových zdrojů. Byl vyhodnocen vývoj občanského a soukromého práva, který platil na našem území od počátku 19.století až do současnosti. Byly vyhodnoceny občanské kodexy z okruhu evropské kontinentální kultury. Hlavně se jedná o zákoník rakouský, švýcarský, německý, italský, nizozemský, polský. Z nejmodernějších úprav se vzaly v úvahu občanské zákoníky Quebecu a Ruska. Bylo přihlédnuto i k zákoníku francouzskému, belgickému, španělskému, portugalskému, lichtenštejnskému a dalším. Posledním zdrojem byla úprava příslušných mezinárodních smluv a nařízení.²⁵³

9.1. Nový občanský zákoník a rodinné právo

V květnu roku 2011 byl vládou usnesením č.357 schválen návrh kodexu. Poslanecká sněmovna ho schválila dne 9. listopadu 2011 a 25. ledna roku 2012 byl schválen senátem, kdy byly senátem schváleny také návrhy zákonů, které s občanským zákoníkem tvoří rekonstrukci soukromého práva v naší republice. Tedy zákon o obchodních korporacích a zákon o mezinárodním právu soukromém. Tyto zákony spolu s novým občanským zákoníkem podepsal 20. února 2012 i prezident Václav Klaus. Nový občanský zákoník (zák. č.89/2012 Sb.) by měl nabýt účinnosti 1. ledna 2014.

*„Ukázalo se, že pouhé převzetí současné právní úpravy rodinného práva do nového kodexu není dobře možné, a to i přes několik jejích recentních novelizací. Ty představovaly- ve snaze o zlepšení- ve skutečnosti některé další koncepční zásahy vedoucí buď k úpravě, jež není v souladu s mezinárodněprávními instrumenty, či k úpravě, která se odlišuje od toho, co je v civilizovaném právním světě běžné“.*²⁵⁴

Nový občanský zákoník navazuje na právní úpravu, která je platná, vžitá a inspiruje se jí. Pokud tedy dochází v úpravě rodinného práva k odchýlkám od dnešního stavu, pak se jedná hlavně o formulační změny, které mají usnadnit

²⁵² Důvodová zpráva s. 580-595. [cit. 24.2.2012]. Dostupné z: <http://www.obcanskyzakonik.justice.cz/>

²⁵³ Důvodová zpráva s. 595-596. [cit. 24.2.2012]. Dostupné z: <http://www.obcanskyzakonik.justice.cz/>

²⁵⁴ FRINTA, O., TĚGL, P. O návrhu nového občanského zákoníku a jeho kritice (a taky o kontinuitě a diskontinuitě). Právní rozhledy, 2009, č.14, s. 497. ISSN 1210-6410.

porozumění textu a výklad konkrétního právního pravidla. Současně s účinností dojde k tomu, že bude zrušena současná právní úprava rodinného práva obsažená v zákoně č. 94/1963 Sb., o rodině, v platném znění. Zákon č.89/2012 Sb., občanský zákoník obsahuje ustanovení o rodinném právu v části druhé- Rodinné právo, konkrétně v ustanoveních §§ 655- 975.²⁵⁵

9.2. Změny v úpravě vyživovací povinnosti rodičů k dětem v novém občanském zákoníku

Zákon č.89/2012 Sb., občanský zákoník upravuje stejné druhy vyživovací povinnosti jako současný zákon o rodině. Jde o vyživovací povinnost mezi manžely; mezi rozvedenými manžely; mezi rodiči a dětmi; mezi dalšími potomky a předky; výživné a úhradu některých nákladů neprovdané matce. Vyživovací povinnost je upravena ve čtvrtém pododdílu části druhé nazvané Rodinné právo.

Pro určení rozsahu výživného jsou stále rozhodná tři hlediska- schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného, stejně jako odůvodněné potřeby a majetkové poměry oprávněného (§913).

V úpravě výživného se také nachází omezení dobrými mravy. Za nemravnou není považována žádost na výživné dítěte, které má dostatečný majetek, ale zisk z tohoto majetku s příjmem, který svým přičiněním nabývá nestačí k jeho výživě (§912). *„Vzhledem ke změněným ekonomicko-sociálním podmínkám se zdá být nezbytné výslovně stanovit, že za nemravnou nemá být považována žádost dítěte, učiněná přesto, že dítě má dostatečný majetek, avšak zisk z tohoto majetku spolu s příjmem, který svým vlastním přičiněním (zejména pracovní nebo jinou výdělečnou činností) nabývá, k výživě nestačí“.*²⁵⁶

U části upravující prokazování příjmu jsou k sobě zařazeny normy, které jsou v dnešním zákoně o rodině uvedeny na různých místech. Pokud v řízení o výživném rodiče k dítěti nebo o výživném jiného předka k dítěti nejsou soudu osobou povinnou předloženy listiny a další podklady pro zhodnocení jeho majetkových poměrů a soudu není umožněno zjistit ani další skutečnosti, které jsou pro rozhodnutí potřebné (§916), pak zde platí nová výše sankčního ustanovení. To stanovilo jako průměrný měsíční příjem takové osoby na pětadvacetinásobek částky životního minima jednotlivce oproti dosavadnímu 12,7 násobku. Ke zvýšení se přistoupilo proto,

²⁵⁵ Kontinuita rodinného práva se současným stavem. [cit. 25.2.2012]. Dostupné z: <http://www.obcanskyzakonik.justice.cz/>

²⁵⁶ Důvodová zpráva s. 805-806. [cit. 24.2.2012]. Dostupné z: <http://www.obcanskyzakonik.justice.cz/>

protože jinak hrozilo, že by se sankční charakter tohoto ustanovení minul svým účelem.²⁵⁷ Musí se ale jednat o dítě nezletilé, které ale zároveň nenabýlo plné svéprávnosti. Plné svéprávnosti může dítě nabýt podle nového občanského zákoníku před dovršením osmnáctého roku přiznáním svéprávnosti, nebo uzavřením manželství (§30). Svéprávnost může být dítěti přiznána pokud dosáhlo věku šestnácti let a je osvědčena jeho schopnost se samo živit a obstarávat si své záležitosti. K tomu může dojít na návrh nezletilého s tím, že s tímto návrhem souhlasí jeho zákonný zástupce. V ostatních případech vyhoví soud návrhu pokud je to z vážných důvodů v zájmu nezletilého. Návrh může podat i zákonný zástupce dítěte, ale nezletilé dítě musí s tímto návrhem souhlasit (§37). *„Pro účely stanovení výše výživného se za příjem rodiče považuje vždy alespoň průměrný příjem, který dosahují osoby vykonávající práce stejného druhu jako rodič dítěte. Průměrný příjem za jednotlivá povolání, regiony, věkové kategorie apod. je sledován jednak Českým statistickým úřadem, jednak Ministerstvem práce a sociálních věcí. Je vhodné použít objektivní kritérium průměrného příjmu jako vodítko při hodnocení schopností a možností povinného“*²⁵⁸ Pokud bude osobě povinné soudem uloženo, aby složila zálohu na výživné, které bude splatné v budoucnu, tak toto výživné přechází do vlastnictví dítěte postupně a to k jednotlivým dnům splatnosti výživného. Na složenou zálohu se pohlíží jako na majetek povinného (§918).

Ohledně plnění výživného platí, že se plní vždy měsíčně dopředu, pokud soud nerozhodl jinak a nebo pokud se povinná osoba nedohodne s osobou oprávněnou. Je tedy možné, aby soud rozhodl jinak nebo aby se na jiném časovém určení dohodly subjekty, což předtím připuštěno nebylo. Nově je stanoveno, že se nevrací dávka výživného pro dítě, která byla splněna měsíc předem, ale dítě před uplynutím měsíce skonalo. To je odůvodněno tím, že nemá být u rodiče, který měl dítě v péči, zhoršena psychosociálně nepříznivá situace vzniklá v důsledku úmrtí dítěte.²⁵⁹

Tabulky, které byly vytvořeny na popud bývalé ministryně Daniely Kovářové jsou v současné době pro soudy nezávazné. Jedná se o materiál, který má soudcům sloužit při rozhodování o výživném pouze jako pomocný. Nový občanský zákoník takovouto metodiku do své úpravy nezačlenil. Nepočítá s ní tedy jako se závaznou. V důvodové zprávě k občanskému zákoníku se tím ale autoři zabývali. Uvedli, že: *„Stanovení striktního způsobu výpočtu výše výživného proto není ani žádoucí, takové*

---

²⁵⁷ Důvodová zpráva s. 806. [cit. 24.2.2012]. Dostupné z: <http://www.obcanskyzakonik.justice.cz/>

²⁵⁸ Tamtéž.

²⁵⁹ Důvodová zpráva s. 808. [cit. 24.2.2012]. Dostupné z: <http://www.obcanskyzakonik.justice.cz/>

*rozhodnutí by naopak mohlo být i demotivující“*²⁶⁰ V důvodové zprávě se uvádí, že s návrhy na zakotvení tabulek, vzorců nebo jiných klíčů pro výpočet výživného se lze setkat už od začátku úvah o legislativní změně zákona o rodině. Tvůrci nové úpravy upozorňují na to, že mezi jednotlivými regiony, městskými a venkovskými oblastmi jsou značné rozdíly. Určování výživného tedy zůstane na uvážení soudců. Soudcům je spíše doporučeno, aby se sami pokusili vytvořit nějaká vodítka podle místa ve kterém působí, protože podle tvůrců tento přístup zaručí, že výše určeného výživného bude odpovídat místním podmínkám jak po stránce majetkových poměrů povinného, tak v rovině odůvodněných potřeb oprávněného dítěte.²⁶¹

---

²⁶⁰ Důvodová zpráva s. 806. [cit. 24.2.2012]. Dostupné z: <http://www.obcanskyzakonik.justice.cz/>

²⁶¹ Tamtéž s. 805.

10. Závěr

V zákonu o rodině je tomuto druhu vyživovací povinnosti věnováno nejvíce prostoru.

Za nedlouho bude rodinné právo upraveno v rámci občanského zákoníku, stejně jako tomu bylo v minulosti, než bylo za éry komunistického vládnutí vyčleněno z občanské zákoníku do samostatného zákona. Vzhledem k tomu, že v nové úpravě, která by měla být účinná od 1. ledna roku 2014, nezaznamenala vyživovací povinnosti příliš změn, lze usoudit, že je současná úprava vyhovující.

Doporučující tabulka pro soudce ke stanovení výše výživného má také svůj přínos, i když není pro rozhodování soudců závazná. Osobně bych byl při vyměřování výživného pro zavedení nějakých stropů, aby mohlo výživné dosáhnout jen určité výše. I když může otec dosahovat příjmu v řádu statisíců či vyšších, tak nevidím důvod, proč by mělo dítě pobírat výživné v desetitisícových částkách. Výživné se váže jen ke konkrétní osobě a při takto vysoce stanoveném výživném pro nezletilé dítě hrozí, že bude toto výživné sloužit i k pokrývání potřeb matky dítěte. Pro ni tak může být pohodlnější zůstat doma a nepracovat. To považuji za nemorální. Zároveň by nemělo být dítě přespříliš rozmazlováno. Výživné by mělo pokrývat náklady na život dítěte. Nevidím důvod proč by mělo tyto náklady pokrývat třeba i několikanásobně nebo proč by měla být povinnému rodiči stanovena povinnost k tomu, aby část z vysokého výživného byla dítěti spořena. Domnívám se, že pokud jsou vztahy mezi rodičem a dítětem dobré, tak bude rodič dítěti spořit dobrovolně, aby mu do jeho budoucího života vypomohl.

Co se týká doby po kterou musí být výživné poskytováno, tak by měl být rodič rád, že jeho dítě studuje a zvyšuje si svou kvalifikaci, protože jednou by se měly role prohodit a až bude rodič starý, tak by se dítě mělo postarat o něj. I když jsem si vědom, že tomu tak v mnoha případech nebude. Pro povinného je to vlastně jakási investice do budoucna, i když velice nákladná. Ve vzdělání by měl tedy své dítě podporovat, protože vzdělání by mělo znamenat lepší předpoklad pro to, aby se jeho dítě v životě lépe uplatnilo. S tím je spojen i větší výdělek a dítě se může o svého rodiče ve stáří lépe postarat či mu jinak vypomáhat. Nesmíme zapomínat, že povinnost ctít a respektovat své rodiče není jedinou povinností, kterou zákon dětem ukládá.

Jinak je můj názor takový, že když se rodič rozhodne pro to, že si dítě pořídí, tak by se o něj měl také starat.

Přečin zanedbání povinné výživy je velice častý a trestání soudy za neposkytování výživného by nemělo být trestáno tak benevolentně. Tím nemám na mysli výši trestu, ale druh trestu, který je odsouzenému ukládán. Situace je opravdu taková, že je rodič potrestán několikrát k podmíněnému trestu a až po několika takovýchto odsouzeních dojde k tomu, že bude poslán do výkonu trestu.

Při psaní této práce jsem nasbíral spoustu nových poznatků a prohloubil si své dosavadní znalosti. Některé věci jsem si i ujasnil a musím uznat, že ne ve všem jsem měl správnou představu o tom, jak to funguje. Ke své práci jsem používal právní systém Lex Galaxy, kde jsem si vyhledával starší předpisy, či to jak se jednotlivé novely zákonů projeví ve znění některých konkrétních ustanovení. Tento právní systém mi také dobře posloužil k vyhledávání soudních rozhodnutí.

Zákon o rodině byl naposledy novelizován v nedávné době a to zákonem č. 84/2012 Sb. Touto novelou se ohledně ustanovení vztahujících se k vyživovací povinnosti nic nezměnilo.

Zákon o rodině by měl být účinný do účinnosti zákona č.89/2012 Sb. Tedy od účinnosti budoucího občanského zákoníku, který současnou úpravu ruší. Od 1. ledna 2014 bychom měly mít novou účinnou úpravu.

Domníval jsem se, že výživné k dětem není příliš složitým institutem, ovšem během psaní své diplomové práce jsem pochopil, že ne ve všech případech tomu tak je.

Jsem si vědom toho, že některé mé názory ohledně výživného k dětem, zejména ohledně výše výživného, je ovlivněno tím, že jsem sám dítětem, kterému není výživné ze strany povinného rodiče plněno, ačkoliv by tomu tak mělo být.

Při vypracovávání této práce jsem si mohl porovnat poznatky nasbírané z praktického života s teorií obsaženou v učebnicích a s úpravou obsaženou v právních předpisech.

11. Resumé

This master's thesis concerns a maintenance duty of the parents towards children. Czech family law is regulated by the Act No. 94/1963 Coll., which has been amended for several times. There are six types of regulations on child maintenance and in my opinion maintenance duty of the parents towards children in particular is one of the most important regulations because it has an enormous affect on great number of people. The main changes followed after adopting the Act No. 91/1998 Coll., and as a consequence the status and protection of minors was improved. Part of my theses presents a historical development of maintenance duty of the parents towards children. I have also mentioned the bona fide which could play an important role in admission of alimony to the major. In the year 2010 became effective an innovation in determining the amount of alimony. This innovation as a directory statute is a recommendation table for judges based on the age of the child and the net income of obliged person. Although for judges this table has only indicative and persuasive nature but it could help to predict a decision concerning the amount of alimony.

One of the chapters features specific situations concerning the determination of the amount of alimony. For instance, the determination of the amount of alimony in cases when the obligated person is entrepreneur, unemployed, prisoner etc.

Another chapter is taking into account the international element in the child support. In the Europe Union is since June 18, 2011 applicable a new regulation (EC) No. 4/2009 on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and cooperation in matters relating to maintenance obligations which is closely associated with Hague Protocol from November 23, 2007. This protocol contains applicable law. The protocol is still not valid but is applicable in the Europe Union. In relations to which are not members of the European Union it is still used thw Act No. 97/1963 Coll., as amended.

A difference between minors and majors in the proceeding of maintenance duty of the parents towards children is covered in another chapter of the theses.

In the last chapter I pursue the recodification of the private law in the Czech Republic prepared for more than a decade. The chapter contains a description of changes in the area of maintenance duty of the parents towards children and its comparation with the new upcoming regulation. In the New Civil Code there have not been made great changes so most of the statutes will be more or less the same.

The New Civil Code – Act No. 89/2012 includes the family law as its inseparable part. This means that Act No. 97/1963 Coll. On the Family, as amended will be made vitiated immediately when the new Civil Code shall become effective.

Thank to this work I got a new knowledge of maintenance duty of the parents towards children and my existing knowledge of this issue is now much deeper. As a conclusion is my opinion, that the Courts decide differently in the cases of maintenance duty of the parents towards children and I think the situation of unifying of court decisions will be better due to the recommendation table.

12. Seznam použité literatury

Knižní:

BUREŠ, J., DRÁPAL, L. a kolektiv: *Občanský soudní řád: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 987-80-7400-107-9.

ČEŠKA, Z., TICHOTOVÁ, Z.: *Československé rodinné právo*, 1. vydání. Praha: Panorama, 1985.

FIALA, J. a kolektiv : *Občanské právo*. Praha: ASPI, 2006. ISBN 80-7357-212-5.

HOLUB, M.: *Rodina a právo*. Praha: Práce, 1987.

HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ M.: *České rodinné právo*, 3. přepracování a doplněné vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-7239-192-5.

HRUŠÁKOVÁ, M.: *Dítě, rodina, stát: (Úvahy nad právním postavením dítěte)*. Brno: Masarykova univerzita, 1993. ISBN 80-210-0694-3.

HRUŠÁKOVÁ, M.: *Rodinné právo v aplikační praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000. ISBN 80-7179-293-4.

HRUŠÁKOVÁ, M.: *Zákon o rodině : Zákon o registrovaném partnerství : komentář*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-061-4.

KINCL, J., SKŘEJPEK, M., URFUS, V.: *Římské právo*. Praha: C. H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-031-1.

KNAPPOVÁ, M.: *Občanské právo hmotné 3*, 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-230-3.

KUČERA, Z.: *Mezinárodní právo soukromé*, 7. opravené a doplněné vydání. Brno: Doplněk, 2009. ISBN 978-80-7239-231-5.

NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O.: *Vyživovací povinnost*. Praha: Linde, 1995. ISBN 80-85647-84-2.

RADIMSKÝ, J., RADVANOVÁ, S. a kolektiv. : *Zákon o rodině- komentář*. Praha: Panorama, 1989. ISBN 80-7038-0454.

RADVANOVÁ, S., ZUKLÍNOVÁ, M.: *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*, 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 1999. ISBN 80-7179-182-2.

SALAČ, J.: *Rozpor s dobrými mravy a jeho následky v civilním právu: obrahové meze platnosti právních úkonů(smluv) z hlediska rozporu se zákonem, dobrými mravy a veřejným pořádkem*. Praha: C. H. Beck, 2000. ISBN 80-7179-349-3.

ŠTĚPINA, J.: *Rodinné právo: výklad zákona o právu rodinném s dodatkem o dědickém právu v rodině socialistické*. Praha: Orbis, 1958.

ŠVESTKA, J. a kolektiv: *Občanský zákoník I.* 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7179-108-6.

VESELÁ, R., HRUŠÁKOVÁ, M., SCHELLE, K.: *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy.* 2. vyd. Praha : Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86432-93-9.

WINTEROVÁ, A. a kolektiv.: *Civilní právo procesní,* 5. aktualizované vydání, doplněné o předpisy evropského práva. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-726-3.

Časopisecká:

ELIÁŠ, K. Koncepce nového občanského zákoníku. *Právní rádce,* 2001, č. 8. ISSN 1210-4817.

FRINTA, O., TÉGL, P. O návrhu nového občanského zákoníku a jeho kritice (a taky o kontinuitě a diskontinuitě). *Právní rozhledy,* 2009, č.14. ISSN 1210-6410.

HERBOCZKOVÁ, J. Nařízení Rady (ES) č.4/2009 o příslušnosti, rozhodném právu, uznání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovací povinnosti. *Právo a rodina,* 2009, č. 4. ISSN 1212-866X.

HERBOCZKOVÁ, J. Nařízení Rady (ES) č.4/2009 o příslušnosti, rozhodném právu, uznání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovací povinnosti. *Právo a rodina,* 2009, č. 5. ISSN 1212-866X.

HROMADA, M. Jaký je rakouský model určování výživného, jímž se chceme inspirovat?. *Právní rozhledy,* 2010, č. 9. ISSN 1210-6410.

KÁRNÍK, V. Rozhodnutí ve věcech rodinněprávních- stavební spoření a výživné. *Soudní rozhledy,* 2003, č. 1. ISSN 1211-4405.

KORNEL, M. Kam kráčíš vyživovací povinnost rodičů k nezletilým dětem?. *Právní rozhledy,* 2011, č. 3. ISSN 1210-6410.

KOVÁŘOVÁ, D. Výživné mezi rodinnými příslušníky- nebývá to jednoduché. *Právo a rodina,* 2005, č. 5. ISSN 1212-866X.

KRÁLÍČKOVÁ, Z. Vyživovací povinnost rodičů k dětem v náhradní péči. *Právní rozhledy,* 2005, č. 9. ISSN 1210-6410.

LUŽNÁ, R. Vyživovací povinnost k nezletilému dítěti rodiče ve výkonu trestu odnětí svobody- vybraná judikatura. *Právo a rodina,* 2008, č. 11. ISSN 1212-866X.

NOVÁ.H. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie,* 2008, č. 1 – 2. ISSN 1210-6348.

SEHNÁLEK, D., Turoňová J. Nařízení o výživném a postavení mezinárodních smluv v Evropské unii. *Právník,* 2010, č. 3. ISSN 0231-6625.

SCHÖN, M. Střídavá výchova a vyživovací povinnost rodičů. *Právo a rodina*, 2011, č. 9. ISSN 1212-866X.

SVOBODA, K. Ministerstvo spravedlnosti hodlá změnit praxi při rozhodování o výživném. *Právo a rodina*, 2009, č. 9. ISSN 1212-866X

Právní předpisy:

Zákon č. 1/1993, Ústava České republiky, v platném znění

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, v platném znění

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, v platném znění

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění

Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, v platném znění

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, v platném znění

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění

Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, v platném znění.

Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, v platném znění

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, v platném znění

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

946/1811 Soud., obecný zákoník občanský

Zákon č. 4/1931 Sb., zákon na ochranu osob oprávněných požadovati výživu, výchovu nebo zaopatření

Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném

Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 10/2000 Sb., v platném znění

Důvodová zpráva ze dne 1. listopadu 1963 k zákonu č. 94/1963, o rodině

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012, občanský zákoník

Nařízení Rady č. 4/2009, o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovací povinnosti

Rozhodnutí Rady (ES) č. 941/2009, o uzavření Haagského protokolu ze dne 23. listopadu 2007 o právu rozhodném pro vyživovací povinnosti Evropským společenstvím

Haagský protokol ze dne 23. listopadu 2007 o právu rozhodném pro vyživovací povinnosti Evropským společenstvím

Judikatura:

11 Co 507/1997

39 Co 568/1998

Co 242/2002- 512

10 Co 481/2003

10 Co 652/2003

10 Co 976/2005

18 Co 242/2002- 512

44 Co 298/2007

R 100/1967

R 54/1969

R 4/1972

R 23/1982

R 11/1993

Tzn 172/1996

Usnesení Nejvyššího soudu ČR 30 Cdo 2128/2003

Nález Ústavního soudu IV. ÚS 244/2003

Nález Ústavního soudu III. ÚS 606/2004

Nález Ústavního soudu II. ÚS 1146/07

Nález Ústavního soudu IV. ÚS 1181/2007

Nález Ústavního soudu II. ÚS 1619/2007

Nález Ústavního soudu II. ÚS 2623/2009

Ostatní:

www.epravo.cz

www.europa.eu

www.euroskop.cz

www.hcch.net

www.jacz.cz

www.nsoud.cz

www.obcanskyzakonik.justice.cz

www.portal.justice.cz

www.portal.mpsv.cz

www.umpod.cz

www.usoud.cz

www.zivotni-minimum.cz